

**EBEVEYNDEN RET ALGISININ EVLİ BİREYLERDE İLİŞKİ
BAĞLANIMINA ETKİSİ, EŞ TEMEL İHTİYAÇLARIN ARACI ROLÜ**

Işkın Bekar

YÜKSEK LİSANS TEZİ

REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

KASIM, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Işkın

Soyadı : BEKAR

Bölümü : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Ebeveyn den ret algısının evli bireylerde ilişki bağlanımına etkisi, eş temel ihtiyaçların aracı rolü

İngilizce Adı : The effect of parental rejection on relationship attachment in married persons, mediating role of couple basic needs

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Işkın BEKAR

İmzası:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Işkın BEKAR tarafından hazırlanan “Evli çiftlerde hatırlanan ebeveynden ret görme algısının ilişki bağlanımına etkisi, eş temel ihtiyaçların aracı rolü: dyadik analiz” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Leyla ERCAN

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç.Dr. Türkan DOĞAN

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Hacettepe Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Hatice ŞINGİR

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 15/10/2019

Bu tezin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof.Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Öncelikle, tüm hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, her zaman varlıklarının beni gururlandırdığı canım annem ve babama emekleri için teşekkür ederim. Her zaman yanımda olan ve her sıkıntımı kendi sıkıntısı gibi üstlenen, her zaman bir ebeveyn gibi benim için orada olan ve desteğini esirgemeyen, canım abime tüm içtenliğimle teşekkür ederim. İyi ki varsınız, sizi çok seviyorum.

Tez sürecinde desteklerini asla esirgemeyen, her süreçte sen yaparsın diye beni cesaretlendiren, karşılaştığım sıkıntılarda her zaman bana destek olan ve desteğini hissettiren, tez danışmanım, saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Leyla Ercan’a teşekkürlerimi borç bilirim. Lisans ve Yüksek Lisans eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan ve bana inancını her zaman hissettiren, yeri geldiğinde bir baba gibi desteğini esirgemeyen, değerli ve kıymetli hocam, dekanım Prof. Dr. Şener Büyüköztürk’e bana olan inancı ve güvenini her zaman hissettirdiği, kendime yönelik inancımı arttırdığı için teşekkürlerimi borç bilirim. Lisans ve yüksek lisans eğitim hayatım boyunca bana destek olan, tez konusu bulma sürecimde bana yarım eden sayın hocam Prof.Dr. Yaşar Özbay’a eğitim hayatım boyunca bana kattığı her bilgi için teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitim hayatım boyunca desteklerini hissettiren iş arkadaşlarım; Esra Eker, Merve Yıldırım Seheryeli, Fatma Çiloğlu, Büşra Nur Durmaz, Nurgül Çakmak, Mihriban Özcan’a teşekkür ederim.

Son olarak, canım arkadaşım Gizem Aysuna Yılmaz’a ne olursa olsun, her sıkıntımı dinlediği, benimle güldüğü, ağladığı, her zaman bana güvendiği ve hiçbir zaman pes etmememi sağladığı için teşekkür ederim. Sen benim kız kardeşimsin ve ailemdensin. Çocukluğum, gençliğim ve yetişkinliğimsin. Yüksek lisans sürecinde tanıştığım ama benim için bir dost, kardeş olan Merve Sayıkoğlu’na, yüksek lisans eğitim hayatım boyunca ve diğer süreçlerde desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Yüksek lisans sürecinde tanıştığım

Sümevra Yaşar’a tez savunma sürecimde yardımları için, samimiyeti, içtenliği ve dostluğu için teşekkürlerimi borç bilirim.

EBEVEYNDEN RET ALGISININ EVLİ BİREYLERDE İLİŞKİ BAĞLANIMINA ETKİSİ, EŞ TEMEL İHTİYAÇLARIN ARACI ROLÜ

Yüksek Lisans Tezi

Işkın BEKAR

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KASIM 2019

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, evli çiftlerin ilişki bağlanımlarının, ebevenlerinden algıladıkları ret düzeyleri ile arasındaki ikili (dyadik) ilişkinin evlilik ilişkilerinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeylerinin aracı rolü ile incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, evli çiftlerin hem kadınların hem erkeklerin ebeveynlerinden algıladıkları ret düzeyinin hem kendilerinin hem partnerlerinin evlilik ilişkilerinde temel ihtiyaçlarının karşılandığını hissetmelerinin aracı rolü ile hem kendilerinin hem partnerlerinin ilişki bağlanımına etkisi incelenmiştir. Araştırmanın deseni korelasyonel araştırma desenidir. Araştırma grubunu, 120 evli çift (n=240) oluşturmaktadır. Araştırmada örnekleme yöntemi olarak kar topu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; İlişki İstikrarı Ölçeği'nin alt boyutu olan İlişki Bağlanımı Ölçeği, Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kısa Formu ile Eş Temel İhtiyaçlara Dayalı Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın amacına yönelik iki model geliştirilmiştir. Birinci modelde, hem kadının hem erkeğin anneden algıladıkları ret

düzeyinin, hem kendilerinin hem partnerlerinin eş temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik algılarının aracı rolü ile hem kendilerinin hem partnerlerinin ilişki bağlanımlarına etkisine bakılmıştır. İkinci modelde ise; hem kadının hem erkeğin babadan algıladıkları ret düzeyinin, hem kendilerinin hem partnerlerinin eş temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik algılarının aracı rolü ile hem kendilerinin hem partnerlerinin ilişki bağlanımlarına etkisine bakılmıştır. Araştırmada dyadik analiz yaklaşımlarında Aktör-Partner Bağımlılık Aracı Model(APIMeM) kullanılmıştır. Verilerin analiz sürecinde SPSS 22.0, AMOS 16.0 ve R paket programlarından yararlanılmıştır. Araştırmada test edilen birinci model sonuçlarına göre; hem kadınların hem erkeklerin anneden algıladıkları ret düzeyinin, hem kendilerinin hem partnerlerinin eş temel ihtiyaçlarını karşılanmasına yönelik algılarının tamamen aracı rolü ile ilişki bağlanımına etki ettiği görülmektedir. İkinci modelde ise; hem kadınların hem erkeklerin babadan algıladıkları ret düzeylerinin, kendilerinin eş temel ihtiyaçlarını karşılanmasına yönelik algılarının tamamen aracı rolü ile hem kendilerinin hem partnerlerinin ilişki bağlanımına etkisi olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: İlişki bağlanımı, eş temel ihtiyaçlar, ebeveyn reddi, Aktör-Partner bağımlılık aracı model, dyadik analiz, aracılık

Sayfa Sayısı : 128

Danışman : Dr.Öğr. Üyesi Leyla ERCAN

THE EFFECT OF PARENTAL REJECTION ON RELATIONSHIP ATTACHMENT IN MARRIED PERSONS, MEDIATING ROLE OF COUPLE BASIC NEEDS

Master Thesis

Işkın BEKAR

GAZI UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

NOVEMBER 2019

ABSTRACT

The focus of this study is to investigation of the meditation effect of parental rejection on the relationship commitment by couple basic needs. In accordance with this purpose, through the mediating role of meeting their basic needs in their marital relationship, the effect of the perceived rejection level of married couples from the parents of both women and men on their relationship commitment. The research is a correlational study. The research group consists of 120 married couples (n=240). The data for this study were collected by snowboard sampling method. The data were obtained by the scales as follows: The Relationship Commitment Scale, which is the subscale of The Investment Model Scale, Parental Acceptance and Rejection Scale, Couple Basic Needs. Two models were developed in order to investigate the aims of the research. In the first model, the effect of the rejection level of both male and female couples by their mothers on both their own relationship commitment and their partners' relationship commitment by the mediating effect of couple basic needs was examined. In the second model, the effect of the rejection level of both male

and female couples by their fathers on both their own relationship commitment and their partners' relationship commitment by the mediating effect of couple basic needs was examined. These models were tested by using The Actor-Partner Interdependence Model (APIMeM). The data analyses were conducted with these statistical softwares: SPSS 22.0, AMOS 16.0, R. On the basis of the results obtained from the model 1, it is concluded that the mothers' rejection level perceived by both male and female affects both their relationship commitment and their partners' relationship commitment by the completely mediation of couple basic needs. In the second model, the fathers' rejection level perceived by both male and female affects both their relationship commitment and their partners' relationship commitment by the mediation of couple basic needs in terms of actor effects.

Key Words : Relationship commitment, couple basic needs, parental rejection, Actor-Partner interdependence model, dyadic analysis, mediation

Page Number: 128

Supervisor : Asst. Prof. Dr. Leyla ERCAN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLOLAR LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Çalışmanın Amacı.....	5
1.3. Çalışmanın Hipotezleri.....	5
1.4. Çalışmanın Önemi	6
1.5. Çalışmanın Sınırlıkları	8
1.6. Çalışmanın Varsayımları	8
1.7. Tanımlar	8
BÖLÜM II.....	11
KURAMSAL ÇERÇEVE	11
2.1. Yatırım Modeli	11
2.1.1. İlişki Bağlanımı ve Bağımlılık	12
2.1.2. İlişki Doyumu.....	15
2.1.3. İlişki Yatırımı.....	16
2.1.4. Alternatif İlişki Seçeneklerinin Değerlendirilmesi.....	17
2.2. Bağlanma Kuramı.....	18
2.3. Kişilerarası İlişkilerde Kabul-Ret Kuramı.....	20
2.3.1. Kişilerarası İlişkilerde Kabul-Ret Kuramının Kişilik Kuramı.....	21
2.3.2. Kişilerarası İlişkilerde Kabul-Ret Kuramının Başa Çıkma Kuramı	24

2.3.3. Kişilerarası İlişkilerde Kabul-Ret Kuramının Sosyokültürel sistemler modeli.....	25
2.3.4. Kişilerarası İlişkilerin Sıcaklık Boyutu	26
2.3.5. Kişilerarası İlişkilerin Kontrol Alt Boyutu	28
2.4. Glasser Temel İhtiyaçlara Dayalı Evlilik Uyumu	30
2.4.1. Hayatta Kalma İhtiyacı	31
2.4.2. Sevgi ve Ait Olma İhtiyacı.....	31
2.4.3. Güç İhtiyacı	32
2.4.4. Özgürlük İhtiyacı	33
2.4.5. Eğlence İhtiyacı	34
BÖLÜM III	35
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	35
3.1. İlişki ve Evlilik Bağlanımı ile İlgili Araştırmalar.....	35
3.1.1. İlişki ve Evlilik Bağlanımı ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	35
3.1.2. İlişki ve Evlilik Bağlanımı ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar ..	38
3.2. Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Araştırmalar	39
3.2.1. Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	39
3.2.2. Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	41
BÖLÜM IV	43
YÖNTEM.....	43
4.1. Araştırma Deseni	43
4.2. Çalışma Grubu	43
4.3. Veri Toplama Araçları	44
4.3.1. Kişisel Bilgi Formu (EK-4).....	44
4.3.2. İlişki Bağlanımı Ölçeği (İBÖ) (EK-1).....	44
4.3.3. Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kısa Formu (EKRÖ/K) (EK-2)	45
4.3.4. Eş Temel İhtiyaçlar Ölçeği (ETİ) (EK-3).....	46
4.4. Verilerin Toplanması.....	47
4.5. Verilerin Analizi.....	47
4.5.1. İlişki Bağlanımı Ölçeğine Ait Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları.....	47

BÖLÜM V	51
BULGULAR	51
5.1. Veri Setinin İncelenmesi.....	51
5.2. Betimsel İstatistikler	51
5.3. İlişki Bağlanımı, Anneden Algılanan Ret Düzeyi, Babadan Algılanan Ret Düzeyi ile Eş Temel İhtiyaçlar arasındaki ilişkilere yönelik bulgular	52
5.4. İlişki Bağlanımını Yordamak Üzere Önerilen Yapısal Modellere Ait Bulgular ...	54
5.4.1. Model 1: İlişki Bağlanımının, Eş Temel İhtiyaçlar ve Anneden Algılanan Ret Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	55
5.4.2. Model 2: İlişki Bağlanımının, Eş Temel İhtiyaçlar ve Babadan Algılanan Ret Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	62
BÖLÜM VI	69
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	69
6.1. Anneden Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	70
6.1.1. Anneden Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Sonuçlar	70
6.1.2. Anneden Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Tartışma	71
6.2. Babadan Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	78
6.2.1. Babadan Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Sonuçlar	78
6.2.2. Babadan Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Tartışma	79
6.3. Öneriler	81
6.3.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler	81
6.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	83
KAYNAKLAR.....	85
EKLER	97
EK1. İlişki Bağlanımı Ölçeği.....	98
EK2. Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği - Kısa Form	99
EK3. Temel İhtiyaçlara Dayalı Eş Uyum Ölçeği.....	102
EK4. Kişisel Bilgi Formu.....	103
EK5. İlişki Bağlanımı Ölçeği İzni	104

EK6. Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği - Kısa Form İzni.....	105
EK7. Temel İhtiyaçlara Dayalı Eş Uyum Ölçeği İzni.....	107
EK8. Etik Kurul Onay Formu.....	108

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Değişkenlere Ait Betimsel İstatistikler</i>	52
Tablo 2. <i>İlişki Bağlanımı, Anneden Algılanan Ret Düzeyi, Babadan Algılanan Ret Düzeyi ile Eş Temel İhtiyaçlar Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları</i>	53
Tablo 3. <i>Model 1'e İlişkin Aracı Değişken Modelindeki Doğrudan Etkiler</i>	59
Tablo 4. <i>Model 1'e İlişkin Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler</i>	60
Tablo 5. <i>Model 2'ye İlişkin Aracı Değişken Modelindeki Doğrudan Etkiler</i>	65
Tablo 6. <i>Model 2'ye İlişkin Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler</i>	66

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Kişilerarası ilişkilerde kabul-ret kuramının sosyokültürel sistem modeli.....	26
<i>Şekil 2.</i> Kişilerarası ilişkilerim sıcaklık boyutu	28
<i>Şekil 3.</i> İlişki bağlanımı ölçeğine ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları	49
<i>Şekil 4.</i> Aktör-partner bağımlılık aracı modeli	55
<i>Şekil 5.</i> Model 1'e ait sınırlandırılmış aktör-partner bağımlılık aracı modeli.....	58
<i>Şekil 6.</i> Model 2'ye ait sınırlandırılmış aktör-partner bağımlılık aracı modeli.....	64

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

APIM Aktör-Partner Bağımlılık Model

APIMeM Aktör-Partner Bağımlılık Aracı Modeli

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, hipotezleri, önemi, araştırmanın sınırlılıkları ve varsayımları, araştırma ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

İnsan psikolojisi üzerine yapılan araştırmalarda Adler (1956)'den sonra bireyler, sadece kendi yapısı bağlamında değil, içinde bulunduğu sosyal yapı içerisinde değerlendirilmeye başlanmıştır. İnsan sosyal bir varlıktır ve sosyal bir sistemin içerisinde varlığını sürdürmektedir. Sosyal bilimler ve davranış bilimleri konusunda çalışan birçok kuramcı sosyal ilişkilerin bireylerin kişilik gelişimini etkilediğinden ve öneminden bahsetmektedir.

Sosyal ilişkilerin bireyler üzerindeki etkisine ilk vurgu yapan Adler (1956), bir bireyin yaşantılarını bir bütün olarak ele almanın yanında onu sosyal ilişkileri ile değerlendirmemiz gerektiğini belirtmektedir. İnsanların temel motivasyonunun toplumun bir parçası olmak olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca insanların üç temel yaşam görevi olduğunu; bunlardan birincisinin arkadaşlık kurmak, ikincisinin yakın ilişki ve evlilik kurmak, sonuncusunun ise topluma katkıda bulunmak olduğunu vurgulamaktadır. Gestalt terapi kuramına göre birey bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bu bütünlüğü bireyin kendisi ile ilgili olan yapıların yanında çevresini de kapsamaktadır. Bireyi sistem dışarısında değerlendirmek, onun yaşantılarını anlamak için eksik kalacaktır. İnsanlar dışarıda olan nesneler ile sürekli olarak temasa geçen bir varlıktır ve bu temasın sonucunda kendi yaşantıları şekillenmektedir (Voltan-Acar, 2015). Yakın ilişki kurma ise romantik ilişkileri ve evliliği kapsamaktadır. Bireylerin kurdukları romantik ilişkilerin nihai amacının evlilik ile sonuçlanması olduğu göz ardı edilmemelidir. Evlilik ilişkisi aile sisteminin en önemli alt sistemini oluşturmaktadır. Aile sisteminde en temelde eş alt sistemi yer almaktadır ve diğer sistemleri şekillendirmektedir

(Minuchin, 1974). Eşler arasındaki bu ilişki, hem toplumun yapısı, hem çiftlerin her birinin sağlıklı psiko-sosyal gelişimi hem de aile içerisinde bulunan diğer bireylerin bulundukları sistemlerin sağlıklı işleyebilmesi için oldukça önemlidir. Bu açıdan bakıldığında sistemin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için bireylerin evlilik ilişkilerini sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri oldukça önemlidir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi bireylerin kişilik gelişimleri üzerinde sosyal süreçlerin etkisi oldukça görülmektedir. Bunun yanında bireylerin sosyalleşmesinin ilk aile yapısı altında gerçekleştiği bilinmektedir. Fakat TÜİK (2018) verilerine göre, son on beş yıl içerisinde bireylerin evlenme oranlarının her sene düştüğü, boşanma oranlarının ise her sene arttığı görülmektedir. 2001 yılında %1.41 olan kaba boşanma hızının, 2018 yılında %1.75'e çıktığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında evliliklerin sürmesi ve sağlıklı aile ortamının korunması üzerine çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Bireylerin ilişkilerini devam ettirmeleri üzerine geliştirilen modellerden birisi Rusbult (1979)'un geliştirdiği yatırım modelidir. Yatırım modelinde, ilişki istikrarı kavramı, bireylerin bulundukları ilişkiyi devam ettirme motivasyonları olarak ele alınmıştır (Rusbult, 1979). Yatırım modeline göre ilişki istikrarını etkileyen en önemli faktör ise bireylerin ilişkilerine olan bağlanımlarıdır. Bu bağlanımları onların ilişkilerine devam etmelerini sağlamaktadır. Bireylerin ilişki bağlanımı ise, bulundukları ilişkideki partnerlerine olan bağımlılıkları ve onlara ne kadar ihtiyaç duydukları ilgilidir. Bireylerin ilişkilerinde durma isteklerini ilişki bağlanımları oluşturmaktadır (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998).

Bireylerini bağımlılık süreçlerine bakıldığında ise; bireylerin bağlanmalarının ilk olarak kendilerine bakım veren ebeveynleri ile ilişkileri sonucunda oluştuğu bilinmektedir (Bowlby, 1982). İnsanlar yeni ilişkiler kurarken, geçmiş ilişkilerinden gelen yaşantılarına yönelik tecrübelerini yeni ilişkilerine yansıtmaktadırlar. İlişkilerini geçmiş ilişkilerinde öğrendikleri ile şekillendirmektedirler. Bireyler mevcut öğrenilmiş davranışlar yerine daha işlevsel bile olsa diğer davranışları edinme konusunda direnç gösterebilirler (Fraley ve Shaver, 2000). Bu açıdan bakıldığında insanların ilk bağlanmalarının ebeveynleri ile olduğu durumu göz önünde bulundurulduğunda, ebeveynleri ile bağlanma süreçlerinin bireylerin yeni kuracakları ilişkilerdeki bağlanmalarını etkileyeceğini düşünülmektedir. Çocuklukta bireylerin ebeveynleri tarafından ret veya kabul görmüş olma durumu, onların bağlanma süreçlerini etkileyeceği ve gelecekte kuracakları ilişkilere yansıtacağı düşünülmektedir. Kişilerarası ilişkilerde kabul ret kuramının çalışma alanlarından birisi bireylerin çocuklukta

algıladıkları ebeveyn kabul veya ret durumunun yetişkinlikteki kişilerarası ilişkilerine etkisidir.

Aile ve evlilik danışmanlığı üzerinde çalışan Bowen (1966), bireylerin yaşadıkları stres faktörleri, bilişsel şemaları, inançları, beklentileri, edindikleri rollerin ebeveynlerinden çocuklara geçtiğini söylemekte ve bunu kuşaklar arası aktarım olarak adlandırmaktadır. Bowen sistem terapisi bireylerin özelliklerini, diğer insanlar ile kurdukları ilişkileri, onların kişilik yapılarını ve duygusal süreçlerini, onların köken aileleri ile kurdukları ilişkilerinin şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, geçmiş bağlanmalarımızın kuracağımız evlilik ilişkimizde partnerimiz ile olan bağlanmamızı etkileyeceği dikkate alınmalıdır.

Yukarıda bahsedildiği gibi bireyin köken aileleri ile kurdukları bağlanma stillerinin kişilerarası ilişkilerinde ve evliliklerinde etkileri görülmektedir fakat bireylerin bağlanımları sadece köken aile ile olan ilişkileri ile sınırlandırmak doğru olmamaktadır. Sadece köken aile ile kurulan ilişkilerle bireylerin evlilik kaderlerini belirlemek yanlış olacaktır. Weiss (1975) evlilik sürecinde bireylerin bağlanmalarının geliştiğini dile getirmiştir. Weiss (1975)'e göre evlilik sürecinde bireylerin bağlanmaları iyileşebilir ve düzelebilir. Buradan da anlaşılacağı üzere bağlanma aile ile başlamaktadır fakat bireyler evlilik süreçlerinde bağlanmalarını iyileştirebilir veya daha kötü hale getirebilir. Evlilik birliğinin zamanla bozulması bireylerin duygu durumunda değişiklik yapabilir fakat bireylerin bağlanmaları kalıcı hale geldikten sonra değişmez. Mikulincer ve Shaver (2017)'a göre bireyin bağlanmaları, yaşadıkları ilişkiler ile şekillenir ve ilişki süreçlerinde yaşadıkları deneyimler yolu ile değişime açıktır. Bu açıdan bakıldığında çiftlerin şuan ki ilişkilerinin durumunun onların bağlanımlarına etki etmektedir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi bireylerin ilişki bağlanımları onların partnerlerine duydukları ihtiyaç ile ilgilidir. Glasser ve Glasser (2000) evlilik ilişkilerinde bireylerin partnerleri tarafından temel ihtiyaçlarının karşılanmasını evliliklerini devam ettirmeleri ve evliliklerinden elde ettikleri doyum açısından oldukça önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca bireylerin ilişki bağlanımlarını etkileyen en büyük değişkenlerden birisi onların ilişki doyumdur (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011). Bu açıdan bakıldığında, evlilik ilişkisinde bireylerin partnerleri tarafından temel ihtiyaçlarının karşılanması, evlilik ilişkisinin devam etmesi açısından oldukça önemlidir. Evlilik ilişkilerinde eşler birbirlerinin ihtiyaçlarını karşıladıkları sürece uyumları artmakta, evlilik ilişkilerinden elde ettikleri doyum artmakta ve bireyler kendilerini daha mutlu hissetmektedirler. Ayrıca ilişkilerinde bu temel ihtiyaçlarının karşılanması aslında ilişki

bağlanımını etkileyen bir diğer değişken olan seçeneklerin değerlendirilmesi noktasında diğer seçeneklere karşın kendi ilişkilerini daha olumlu algılamalarını ve diğer bir değişken olan ilişki yatırımlarının ve karşı taraftan elde ettikleri partnerin yapmış olduğu ilişki yatırımlarını yüksek algılamalarına sebep olacaktır. Yani, bireylerin evlilik ilişkilerinde temel ihtiyaçlarının karşılanması onların ilişki bağlanımlarını etkileyen bir diğer değişken iken yukarıda bahsettiğimiz gibi bireylerin bağlanma süreçleri üzerinde etkisi olan bir değişken olabilir.

Yukarıda bahsettiğimiz üzere evlilik ilişkisi sürecinde bireylerin ilişki bağlanımları, evlilik kurumunun devam ettirilmesi açısından oldukça önemlidir. Bireylerin bağlanmalarını onların ebeveynleri ile kurdukları ilişkiler etkilemekte, bu ilişkilerin yansımaları ise bireylerin gelecekte kuracakları ilişkilerde görülmektedir. Geçmiş yaşantılarında ebeveynleri ile sağlıklı ilişki kuramayan bireylerin gelecekte evlilik ilişkilerinde sağlıklı ilişkiler kuramayacağı birçok kuramcı tarafından dile getirilmiştir. Bunun yanı sıra sadece bireylerin geçmiş yaşantılarına odaklanmak ve diğer süreçleri göz ardı etmek ise doğru değildir. Weiss (1975)'in de dediği gibi bağlanma iyileşen ve yeni ilişkilerle şekillenen bir yapıdır. Bireylerin evlilik ilişkilerinde evliliklerini devam ettirmelerini onların bu ilişkide temel ihtiyaçlarını ne kadar karşıladığı ile ilgisi vardır. Köken aile tarafından bireyin ihtiyaçları karşılanmamış, ihmal edilmiş olabilir. Fakat gelecekte kurduğu ilişkide bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanması ve bu ilişkide bireyin doyum elde etmesi onun bağlanmalarını etkileyebilir, evlilikte ilişki bağlanımlarının yüksek olmasını sağlayabilir. Bu açıdan bakıldığında bu karşılıklı ilişki arasında aracı değişken olarak evlilik ilişkisinde algılanan temel ihtiyaçların karşılanma düzeyine bakılmalıdır.

Yukarıda bahsedilen tüm konuların ilişkide bir etkileşimden doğduğu unutulmamalıdır. Nasıl anne ile çocuk arasındaki etkileşimden kişinin kabul edilme algısı veya reddedilme algısı ortaya çıkıyorsa, eşlerin kendi arasındaki ilişkilerindeki etkileşimler onların bağlanımlarını ve ilişki doyumlarını etkilemektedir. Sosyal bilimler ve davranış bilimlerine konu olan birçok fenomen tanım olarak kişilerarası ilişkileri kapsamaktadır. Gözlemler tek bir kişiye değil, kişinin sosyal bağlamında bulunan diğer bireylere bağlıdır (Kenny, Kashy ve Cook, 2006). Bu açıdan bakıldığında bireylerin ilişkisel süreçlerini incelerken sosyal bağlam içerisinde incelemenin önemi görülmektedir. Bireylerin ilişki süreçlerinde davranışlarını incelemeye karşılıklı etkinin incelenmesi, bireyin sadece bireysel süreçlerini incelemekten daha etkili olacaktır. Burada partnerlerin karşılıklı birbirlerine etkisinin unutulmaması gerekmektedir. Bir partnerin bağlanma süreçlerinde yaşadığı sıkıntıların diğer

partnerin ilişkiden elde edeceği doyumu etkileyebileceği gibi onun ilişki bağlanımını ve partnerine olan güvenini etkileyebilir.

Genel olarak bakıldığında, bireylerin bağlanmaları ilk olarak temel ihtiyaçlarının ebeveynleri tarafından karşılanma süreci ile şekillenmektedir. Ailesinden yeterince sevgi görmeyen, temel ihtiyaçları karşılanmayan ve göz ardı edilen çocuk kendisini reddedilmiş olarak algılayabilmektedir (Rohner, 1986). Köken ailemiz ile kurduğumuz bağlarımızın diğer ilişkilerimize yansımaları olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, temel ihtiyaçlarımızın ailemizde karşılanmaması ve ret görmüş olma algımızın gelecekte evliliğimiz üzerinde partnerimiz ile ilişki bağlanımımızı etkileyeceği varsayılmaktadır. Bunun yanında şuan bulunduğumuz ilişkinin dinamiklerini yok saymak yanlış olacaktır ve eşlerin birbirlerinden algıladıkları temel ihtiyaçları doyurmaları ilişki bağlanımlarına etkisi olacaktır. Ayrıca, sosyal bilimler ve davranış bilimcileri en başından beri bireyin bağlanmalarının gelecekteki hayatlarındaki öneminden bahsetmektedir. Kuracakları aile ile ilişkilerinin geçmiş yaşantılarındaki ilişkilerinden etkilendiğinden söz etmektedirler. Bu açıdan bakıldığında, bu varsayımın araştırılması gereklidir.

1.2.Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, evli çiftlerin ilişki bağlanımlarının, köken ailelerinden algıladıkları ret düzeyleri ile arasındaki ikili (dyadik) ilişkinin evlilik ilişkilerinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeylerinin aracı rolü ile incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1.3.Çalışmanın Hipotezleri

Hipotez 1: Kadın ve erkeğin anneden ret görme algıları hem kadının hem de erkeğin ilişki bağlanımını etkiler.

Hipotez 2: Kadın ve erkeğin babadan ret görme algıları hem kadının hem de erkeğin ilişki bağlanımını etkiler.

Hipotez 3: Kadın ve erkeğin anneden ret görme algıları hem kadının hem de erkeğin ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeylerini etkiler.

Hipotez 4: Kadın ve erkeğin babadan ret görme algıları hem kadının hem de erkeğin ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeylerini etkiler.

Hipotez 5: Kadın ve erkeğin evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri hem kadının hem de erkeğin ilişkisel bağlanımını etkiler.

Hipotez 6: Kadının anneden ret görme algısı, erkeğin evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyi (aracı partner etki) aracılığıyla kendi ilişki bağlanımı etkiler.

Hipotez 7: Kadının babadan ret görme algısı, erkeğin evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyi (aracı partner etki) aracılığıyla kendi ilişki bağlanımı etkiler.

Hipotez 8: Erkeğin anneden ret görme algısı kendi evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyi (aracı aktör etki) aracılığıyla kendi ilişki bağlanımını etkiler.

Hipotez 9: Erkeğin babadan ret görme algısı kendi evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyi (aracı aktör etki) aracılığıyla kendi ilişki bağlanımını etkiler.

Hipotez 10: Erkeğin anneden ret görme algısı, kadının evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyi (aracı partner etki) aracılığıyla kendi ilişki bağlanımı etkiler.

Hipotez 11: Erkeğin babadan ret görme algısı, kadının evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyi (aracı partner etki) aracılığıyla kendi ilişki bağlanımı etkiler.

Hipotez 12: Kadının anneden ret görme algısı kendi evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyi (aracı aktör etki) aracılığıyla kendi ilişki bağlanımını etkiler.

Hipotez 13: Kadının babadan ret görme algısı kendi evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyi (aracı aktör etki) aracılığıyla kendi ilişki bağlanımını etkiler.

1.4.Çalışmanın Önemi

Evlilik ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi hem çiftlerin kendisi hem toplum için önem arz etmektedir. Bireylerin hem psikolojik sağlıkları açısından, hem evlilik kurumunun devamı için birbirlerine bağlı hissetmeleri, evlilik sürecinde çiftlerin uyumu oldukça önemlidir. Son zamanlarda boşanma oranlarının yıldan yıla artmış olması, evlilik sürecinde bireylerin ilişkilerini devam ettirme istekleri üzerine yapılacak araştırmaların önemini arttırmıştır. Bu çalışmada evlilik ilişkisi içerisinde bireylerin ilişkilerine bağlanımı üzerinde çalışılmaktadır. İlişki bağlanımı, ilişki sürdürme davranışının en önemli değişkenlerinden birisidir (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998). Aynı şekilde bireylerin aileleri ile olan bağlanmalarının gelecek ilişkilerine yansımaları görülmektedir.

Köken ailesi ile yaşadıkları ilişkisel süreçleri birey kendi kuracağı aileye yansıtmakta olduğu sosyal bilimler ve davranış bilimleri üzerine yapılan çalışmaların başından beri söylenmektedir. Bireylerin köken ailesi ile yaşadıkları ilişkilerinin değerlendirilmesi, yeni aile kurma sürecinde onların üzerinde nasıl bir etki sağladığının öğrenilmesi bizim için

önemlidir. Birçok kuramcı bireylerin kendi köken ailesindeki yaşantılarının ileride kuracakları ilişkiler üzerinde etkisinden bahsetmektedir. Türkiye’de ve uluslararası yapılan araştırmalara bakıldığında ebeveynen kabul/ret görmüş olma durumunun yeni kurulan ilişki süreçlerinde rolü üzerinde çok fazla çalışmaya rastlanamamış olmasının yanında bireylerin ilişkilerini devam ettirme süreçleri ile ilgili bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu açıdan, yetişkin bireylerin köken aileleri ile kurdukları ilişkilerin kendi ilişkileri üzerinde etkisini araştırma adına yapılan bu çalışma yıllardır kuramcıların dile getirmiş olduğu köken aile ile kurulan ilişkinin önemli olduğu varsayımını test etmek açısından oldukça önem arz etmektedir.

Bunun yanı sıra Glasser ve Glasser (2000) eşlerin birbirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılıyor olmaları durumunun bireyin hem ruhsal sağlığı hem evlilik uyumları açısından oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır. Buna rağmen yapılan literatür taraması sonucunda eşlerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yurt dışında ve yurt içinde her hangi bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu açıdan bakıldığında, bu çalışma literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.

Evlilik sürecinde çiftlerin bir bütün olarak düşünülmesi ve bir problemin sistemik bakış açısından tek birey üzerinde bakmak olduğunun yanlış olduğunu varsayarsak aslında ilişki süreçleri incelenirken aktör etkileri kadar partner etkilerinin de öneminin büyük olduğu oldukça açıktır ve araştırma sürecinde göz ardı edilmesi doğru değildir. Dolayısıyla özellikle aile ve evlilik çalışmaları konusunda bu çalışmanın çiftlerin ilişki süreçlerinin birlikte analiz edilmesi konusunda katkı sağlayabileceği söylenebilir.

Çalışmanın analiz sürecinde kullanılacak olan aktör partner bağımlılık modelin Türkiye’de yapılan çalışmalarda çok fazla kullanılmadığı görülmektedir (Aydoğan, 2014; Tomar, 2014; Kaynak-Malatyalı, 2014). Aktör partner bağımlılık modeli bizlere hem aktör hem partner etkisini göstermekte olup çiftler üzerinde yapılan çalışmalar açısından oldukça önemlidir. Çalışmada bu modelin kullanılacak olması çiftlerin ilişki süreçlerinin karşılıklı incelendiği örnekler açısından katkı sağlayacaktır. Kenny, Kashy ve Cook (2006)’ya göre daha önce araştırmacıların bireysel süreçlere odaklanmalarının sebebinin Amerika gibi ülkelerde bireylerin daha çok bireysel bir yapıya sahip olmaları, yapılan istatistiksel analizlerin sadece bireysel süreçler üzerinden yapılabilmesi ve psikoloji biliminin daha çok bireye vurgu yapmasıdır. Bu açıdan bakıldığında; Türk kültürünün daha kolektif bir yapıya sahip olması; bireyin sosyal bir yapı içerisinde değerlendirilmesinin daha doğru bir yol olması açısından,

ilişkisel süreçleri inceleyen çalışmalarda Aktör Partner Bağımlılık Modeli (APIM)'nin uygulanmasının daha doğru olacağı düşünülmektedir.

1.5.Çalışmanın Sınırlıkları

1. Normalde 468 kişiye ulaşılmasına rağmen, partnerin ölçeği doldurmamasından dolayı 120 çift verisi ile analizler yapılmıştır. Çift verisi toplama sürecinin zorluğu sebebi ile araştırma örnekleminin daralmış olması bir sınırlılıktır.
2. Çalışmada sadece evli çiftlerden veri toplanmıştır. Romantik ilişki içerisinde olan diğer çiftlerden veri toplanmaması ve karşılaştırılma yapılamaması bir sınırlılıktır.
3. Araştırmada yer alan çalışma grubundaki çiftlerin genel olarak ilişki bağlanımlarının yüksek olduğu bulunmuştur. İlişki bağlanımı düşük olan bireylere ulaşılammış olması bir sınırlılıktır.

1.6.Çalışmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan çiftlerin veri toplama araçlarını birbirlerinden bağımsız doldurdukları varsayılmaktadır.

1.7.Tanımlar

Evlilik; Evlilik ilişkisi, bireylerin özel ve kalıcı olarak partner ilişkisi kurmaları ve bu ilişkilerinin kendileri için ödüllendirici ve kalıcı olacağına yönelik beklentilerinin olduğu romantik ilişkileri kapsamaktadır (Sabatelli, 1999).

İlişki Bağlanımı; Bireylerin romantik ilişkilerini devam ettirme istekleri, ilişkilerinde psikolojik bağlanım sağlamalarıdır (Arriaga ve Agnew, 2001).

Bağlanma Kuramları; Bağlanma kuramları, bireylerin aileleri ile kurdukları duygusal bağ ve aidiyet hissinin gücü ile ilgilidir. İnsanların varoluşuyla başlayan ve zamanla gelişim gösteren bağları ifade etmektedir (Ainsworth, Blehar, Waters, ve Wall, 1978).

Kişilerarası Kabul Ret Kuramı; Kişilerarası kabul-reddetme kuramı, dünya çapında kişilerarası ilişkilerde bireylerin kabul ve reddedilmenin başlıca sonuçlarını, diğer yaşamsal durumları ile ilişkilerini öngörmeyi ve açıklamayı amaçlayan kanıt temelli bir sosyalleşme ve yaşam boyu gelişim kuramıdır (Rohner, 2016 ; Rohner ve Rohner, 1980).

Temel İhtiyaçlar; Temel ihtiyaçlarımızı doyurmak ve hazzı yakalamak bizlerin temel motivasyonunu oluşturmaktadır. Glasser ve Glasser (2000)'a göre beş temel ihtiyaç

bizim genlerimize işlemiştir. Bunlar, hayatta kalma ihtiyacı, sevgi ve ait olma ihtiyacı, güç ihtiyacı ve özgürlük ihtiyacıdır.

Evlilik İlişkisinde Temel İhtiyaçlar; 5 temel ihtiyacın evlilik ilişkisinde partnerler tarafından doyurulması ve ilişkilere yansımalarıdır (Glasser ve Glasser, 2000).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Yatırım Modeli

İlişkilerin devamı üzerine odaklanan modeller içerisinde sosyal mübadele kuramı ilişkilerin devamı üzerine karşılıklı bağımlılık modelini öne sürmüştür ve ilişkilerin devam etme süreçlerini incelemiştir. Yatırım modeli, bireylerin kişilerarası ilişkilerde kalma isteklerini açıklamaya çalışan karşılıklı bağımlılık modeline dayanmaktadır (Altman ve Taylor, 1973; Levinger ve Snoek, 1972; Le ve Agnew, 2003).

Karşılıklı bağımlılık modeli; önemli ilişkilere sahip olan çiftlerin, birbirleri ile etkileşimine odaklanmışlardır (Rusbult ve Buunk, 1993). Buradaki etkileşim ise; birbirlerinin varlıkları için gösterdikleri davranışlar, birbirleri için yaptıkları ürünler ve birbirleri ile iletişimlerini yani bireylerin birbirlerinden sağladıkları ödüller ve birbirleri için yaptıkları yatırımları kapsamaktadır (Thibaut ve Kelley, 1959). Karşılıklı bağımlılık modeli, bireylerin ilişkilerinden doğan faydalara odaklanmaktadır (Rusbult ve Buunk, 1993).

Karşılıklı bağımlılık modeline dayanan ve yapılan bu çalışmada incelenen ilişki bağlanımı terimini literatüre kazandıran yatırım modeli, bireylerin kişilerarası ilişkilerinde ilişkilerini devam ettirmelerini etkileyenler etmenleri inceleyen bir modeldir (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011). Yatırım modelinin temel amacı, belirli bir sürete devam eden romantik ilişki, arkadaşlık, iş ilişkisi gibi karşılıklı ilişkilerin bağlılık ve doyum derecelerini tahmin etmektir (Rusbult, 1980). Bireylerin bu ilişkilerinde kalma ve ilişkiyi devam ettirme isteklerini ise ilişki istikrarı olarak nitelendirmiştir. Yatırım modeline göre ilişki istikrarını etkileyen değişken ise ilişki bağlanımı olarak adlandırılmıştır (Rusbult, 1980).

Yatırım modeli, bu açıdan bakıldığında daha çok bireylerin ilişki bağlanımlarını arttıran ve azaltan etkenleri keşfetmeye yönelik bir modeldir. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere yatırım

modeli daha çok kişilerarası ilişkilerde bireylerin birbirlerine yönelik bağlanımlarını keşfetmek üzerine odaklanmıştır (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011).

Yatırım modeline göre bireylerin ilişki bağlanımlarını oluşturan etkenler; onların ilişkilerinden elde ettikleri doyum, partnerlerin birbirleri için yaptıkları yatırımlar ve çevrelerinde ilişki yaşayabilecekleri diğer alternatiflerin çekiciliğinin kendi partnerlerinden daha az olmasıdır (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011). Bireylerin ilişkilerinde elde ettikleri ödüller onların ilişki bağlanımlarını arttırmakta, kendi yaptıkları yatırımlar ise ilişki bağlanımlarına olumsuz yansımamaktadır (Clark ve Grote, 1998). Bireylerin ilişkilerinden aldıkları doyum, yapılan yatırımlar ve alternatiflerin çekiciliği ilişki bağlanımlarını, ilişki bağlanımı ise ilişki istikrarını etkilemektedir.

Rusbult (1983)'a göre bu yukarıdaki bahsedilen değişkenler ilişki bağlanımını etkileyen önemli değişkenlerdir. Fakat, bireylerin ilişki bağlanımları sadece buna bağlı değildir. Bireylerin ilişki bağlanımları etkileyen başka değişkenler olabilir ve bunlar üzerine çalışılabilir.

Yatırım modelinin üzerinde durduğu bir diğer durum ise bireylerin ilişkisinde birbirlerine yönelik davranış şekilleridir. İlişkide bir tarafın, partnerine yönelik kötü davranışları, onun bazı temel ihtiyaçlarını karşılayamama ve karşı tarafı istismar etmesi üzerine odaklanmıştır. Partneri tarafından bu tür davranışlara maruz kalma bireylerin ilişkide kurban olmalarına sebep olur. Kurban olan kişinin ilişki doyumu oldukça azdır, buda bu ilişkinin devam etmemesine ve ilişkinin bitmesine sebep olur. Yatırım modeline göre başlarda bu durum bireylerin romantik yakınlığa karşı gerçekçi olmayan inanışlar geliştirdikleri düşüncesine sebep olsa da ilerleyen zamanlarda bu durumun kurban olan partnerin ileriki ilişkilerini devam ettirme yönünde olumlu bir etkisi olacağı düşünülmektedir. Eski ilişkisinde kurban olan birey alternatiflerin değerlendirilmesi yönünde eski ilişkisini baz alacağı için yeni ilişkisine olan bağımlı daha çok olacaktır (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011).

Kısacası, yatırım modeli, bazı bireyler romantik ilişkilerini devam ettirirken, bazılarının neden sonlandırdığını, ilişkilerini devam ettirmeye çalışan bireylerin neden ve nasıl devam ettirdiklerini açıklamaya çalışmaktadır (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011).

2.1.1. İlişki Bağlanımı ve Bağımlılık

Bağımlılık, bir bireyin ilişkide olduğu diğer kişinin varlığına ne kadar ihtiyaç duyduğuna veya gelecek süreçleri ile ilgili bu özel ilişkiye benzersiz bir şekilde güvendiğine işaret eder (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998). İlişkide bağımlılık düzeyi, çiftlerin birbirlerinin romantik

ilişkideki ihtiyaçlarının ne kadar doyurduğu ile ilgilidir. Bireyler, ilişki süreçlerinde partnerlerinin ne kadar ihtiyaçlarını doyuracaklarına güvenir ise o kadar ilişkiye bağlanırlar (Le ve Agnew, 2003).

İlişki bağlanımı, bireylerin romantik ilişkilerini devam ettirme isteklerini temsil etmektedir. Bireylerin partnerlerine psikolojik bağlanma yaşamalarıdır (Arriaga ve Agnew, 2001). Bireyler romantik ilişkilerinde yüksek derecede bağlılık gösterdiklerinde güçlü bir bağlanım oluşturmalar (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011).

Yatırım modeline göre, yüksek bağlanıma sahip insanların özelliklerinden biri ilişkisini devam ettirme yönünde daha ısrarcı olmasıdır. Bu bağlanımları ilişkilerinin devamı açısından koruyucu bir etkidir. Romantik ilişkide bağlanımın yüksek olma durumu bireylerin ilişkilerini tehlikeye atacak davranışlardan kaçınmalarına sebep olur (Arriaga ve Rusbult, 1998; Kilpatrick, Bissonnette ve Rusbult, 2002; Rusbult, Verette, Whitney, Slovik ve Lipkus, 1991). Yüksek düzeyde bağlanım, bireylerin partnerlerine yaptıkları hatalara yönelik tepkilerinin daha affedici olmasını, partnerlerinin yaptıkları hatalara yönelik daha görmezden gelen yaklaşımlarını sağlamaktadır (Cann ve Baucom, 2004; Finkel, Rusbult, Kumashiro ve Hannon, 2002; McCullough, Rachal, Sandage, Worthington, Brown ve Hight, 1998). Buradan da anlaşılacağı üzere bireylerin ilişkilerinde, ilişkilerini devam ettirme istekleri onların ilişki bağlanımları tarafından sağlanmaktadır (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011). Bireylerin ilişki bağlanımları onların mevcut ilişkilerinin devamına yönelik motivasyonlarını etkilemekte olduğu görülmektedir.

Romantik ilişkilerinde yüksek bağlanıma sahip bireylerin diğer bir özelliği ise, düşük bağlanıma sahip bireylere göre ilişkilerini daha pozitif görme eğiliminde olmalarıdır (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011). Romantik ilişkilerde yüksek bağlanıma sahip bireylerin bir başka özelliği ise, diğer bireylere göre daha çok ilişkisel terimleri kullanmalarıdır (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998).

Yatırım modeline göre bireylerin ilişki bağımlılığının temeli birbirlerine yönelik yüksek bağımlılıklarıdır (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998). Bireylerin ilişkideki bağımlılıkları ise yüksek düzeyde doyum sağlamaları, diğer alternatiflerin çekiciliğinin daha az olması ve ilişki yatırımları tarafından yordlanmaktadır. Bir diğer değişle romantik ilişki içerisinde bireylerin yüksek doyum sağlamaları, partnerini diğer ilişki kurulabilecek kişilere göre daha çekici bulmaları ve ilişkilerindeki yatırımlarından sağladıkları yararın fazla olması durumunda bireyler yapı olarak ilişkilerindeki bağımlılıkları yüksektir (Rusbult, Agnew ve

Arigia, 2011). Partnerler birbirlerinden doyum sağladıkları, alternatiflerin az olması ve yapılan yatırımların fazla olması durumunda bireylerin beraber kalma istekleri yükselir ve ilişki bağlanımları artar (Agnew, Van Lange, Rusbult, ve Langston, 1998).

Evlilik ilişkisi, bireylerin özel ve kalıcı olarak partner ilişkisi kurmaları ve bu ilişkilerinin kendileri için ödüllendirici ve kalıcı olacağına yönelik beklentilerinin olduğu romantik ilişkileri kapsamaktadır. Bir ilişkiyi özel kılan şey ise o ilişkinin bireye hem cazip gelmesi hem de bireyin o ilişkiden doyum sağlayabilmesi anlamına gelmektedir. Sosyal mübalede kuramına göre, bir ilişkinin cazip olabilmesi o ilişkide bireylerin yatırımları, kazançları, beklentilerinin karşılanmasına bağlıdır. Bireyin ilişkide kazandığı kazançlar ise o ilişkiden doyum sağlayabilmesi, ilişkide mutlu olması ve partneri ile eğlenebilmesi anlamına gelmektedir (Sabatelli, 1999). Evlilik ilişkilerinin devamını sağlayan şey ise eşlerin evlilik ilişkilerine olan bağlanımlarıdır (Weigell, Bennett ve Ballard-Reisch, 2006).

Yatırım modeline göre sadece alternatiflerin değerlendirilmesi ve ya ilişki doyumunu bireylerin ilişki bağlanımlarını etkileyen etmenler arasında değildir (Rusbult, 1980; Rusbult, Martz ve Agnew, 1998). İlişkide kalma durumu bunlardan daha çok bireylerin nasıl olumlu hissettikleri ve ilişkilerine yönelik algıları ile ilgilidir, eğer birey ilişkisinde kendisini mutlu hissediyorsa ilişkide kalmaya devam eder, bunun yanında eğer ilişki kurabileceği diğer alternatifler dikkatini çekmiyor ise ilişkide kalmaya devam etmektedir (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011). Buradan da anlaşılacağı üzere sadece ilişki doyumunun olması veya alternatiflerin daha çekici olması bireylerin ilişki istikrarını etkilememektedir.

İlişkilerde bağlanımı etkileyen en önemli faktörlerden birisi bireylerin bağlılıklarıdır. Bağlılık düzeyi bireylerin ilişki bağlanımındaki değişkenleri de etkilemektedir. Bağlanmaları yüksek olan bireyler diğer ilişki alternatiflerini daha az değerlendirirler ve ilişkilerindeki problemleri çözmeye daha çok eğilimlidirler. Güvenli bağlanan bireylerin, partnerleri ile güven ilişkisi kurması daha kolaydır ve bu durum onların bağlanmalarını olumlu yönde etkilemektedir (Sabatelli, 1999).

Yukarıda bahsettiğimiz ilişki bağlanımı sadece bu üç değişkenden etkilenmemektedir. Bu üç değişken bireylerin ilişkilerine bağlanımlarını tahmin edebilmemiz veya bağlanımları konusunda kesin yargılara varabilmemiz açısından yeterli değildir. Bağlanım genel olarak diğer günlük yaşantıyı etkileyen etmenlerde etkilenebilir. Bu üç değişken ise daha çok aracı değişken olmaktadır (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011). Bu açıdan bakıldığında ilişki

bağlanımını yordamada diğer değişkenlerin araştırılmasına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Yatırım modeli kapsamında çalışılan diğer çeşitli gruplarla modelin aynı işlediği görülmektedir. Bunlara örnek olarak, homoseksüel ve heteroseksüel çiftler (Duffy ve Rusbult, 1986), birbirlerine zarar verici tutumlarda bulunan çiftler (Rhatigan ve Axsom, 2006; Rusbult ve Martz, 1995), marjinal çiftler (Lehmiller ve Agnew, 2006; Lehmiller ve Agnew, 2007) ve arkadaş ilişkileri (Lin ve Rusbult, 1995; Rusbult, 1980) verilebilir. Bu ilişkilerde çiftlerin karşılıklı bağlanımlarının ilişkileri ve kendilerinin iyi oluşlarını etkilediği görülmektedir (Drigotas, Rusbult ve Verette, 1999). Her birinde ilişki doyumu, alternatiflerin değerlendirilmesi ve ilişki yatırımlarının ilişki bağlanımında önemli bir etkisi olduğu görülmektedir.

2.1.2. İlişki Doyumu

Yatırım modeline göre, ilişki doyumu, bireylerin ilişkilerindeki yaşantıları değerlendirmeleri ile ilgilidir. Bir ilişkide bireyin oluşturduğu standartların karşılanması ve bu standartların karşılanmasından daha fazla bireyin kazanç elde etmesi, ilişki doyumunu arttırmaktadır. Tam tersi olarak birey ilişki sürecinde belirlemiş olduğu standartları karşılayamıyorsa, ilişkiden elde ettiği doyum azalmaktadır (Le ve Agnew, 2003).

İlişkilerden alınan doyum, bireylerin ilişkilerindeki pozitif veya negatif deneyimlerinin değerlendirilmesi üzerinedir. İlişkilerden alınan doyum ne kadar yükselirse, bireylerin partnerinin varlığına duydukları ihtiyaç o kadar artmaktadır. Bu ihtiyaçlar arasında güvenlik, eşlik etme, cinsellik ve ait olma gibi ihtiyaçlarda yer almaktadır (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998). Bu ihtiyaçlara yönelik oluşturduğumuz standartların karşılanması bizim ilişki doyumu düzeyimizi etkilemektedir (Le ve Agnew, 2003). Buradan da anlaşılabacağı üzere, bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanıyor olması onların ilişki doyumunu arttırmaktadır.

Yatırım modeline göre, partnerler ilişkilerinden ne kadar doyum sağlıyorsa, ilişkiye bağımlılıkları o kadar artmaktadır. İlişki bağlanımları, romantik ilişkide partnerlerin ilişkide durma durumlarının ne kadar yüksek olduğu ile ilgilidir. Bu durum ise bireylerin, duygu, düşünce ve davranışlarına göre şekillenebilir (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011). Evli bireylerde ise uzun süreli evliliklerde bireylerin evliliklerine ve birbirlerine ne kadar bağlı oldukları ve ilişkilerini sürdürme istekleri anlamına gelmektedir (Rusbult, Kumashiro, Coolsen ve Kirchner, 2004)

Burada dikkat edilmesi gereken nokta yatırım modeline göre ilişki istikrarının veya ilişki bağlanımının yerini ilişki doyumunun alamayacağıdır. İlişki doyumu ile ilişki istikrarının ilişkilerin değerlendirilmesi ve bireylerin ilişkiyi devam ettirmeleri üzerinde etkisi farklıdır. Bireylerin ilişkide kalma durumlarını daha çok etkileyen değişken ilişki bağlanımlarıdır. İlişki doyumu ise daha çok bireylerin ilişki bağlanımlarını etkileyen bir etmendir (Rusbult, 1983).

2.1.3. İlişki Yatırımı

Yatırım modeline göre bağlılığı etkileyen bir diğer faktör ise, yatırımların derecesidir. Yatırımlar, ilişkinin sona ermesi durumunda, birey için değerli olan kaynakların tükenmesine sebep olabilir. İlişkide, partnerler birbirlerine derin bir şekilde bağlanırlar ve birbirleri için bazı yatırımlarda bulunurlar. Bunlar; beraber vakit harcama, diğer ilişkilere kendilerini kapatma, kendi arkadaşlarını partnerleri ile paylaşma, kendileri için özel ve değerli olan durumları, nesneleri partnerleri ile paylaşma veya kendisi için değerli olan nesneleri partnerine verme gibi olabilir. Partnerler bu yatırımları geleceklerini beraber inşa etme yönünde umut olarak görürler. Yatırımlar ilişkide oluşan bağlılık için oldukça önemlidir, çünkü birisinin sizin için yatırım yapması o kişinin ilişkinizden gitme isteğinin az olduğunu gösterdiği gibi sizin ilişkiden gitme isteğinizi azaltacaktır. Yatırımlar güçlü psikolojik bir kalıcılık hissi oluşturmaktadır (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011).

Yatırım modeline göre ilişki yatırımları iki farklı kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar; içsel yatırımlar ve dışsal yatırımlardır. İçsel yatırımlar; ilişkiye doğrudan yapılan yatırımları kapsamaktadır. Bunlar; zaman, birbirleri için harcadıkları emek, duygusal paylaşımlar, fedakarlıklar gibi yatırımlar bu kategorinin altında değerlendirilmektedir (Rusbult ve Buunk, 1993; Le ve Agnew, 2003).

Dışsal yatırımlar ise direk yatırım olarak algılanmayan fakat ilişkinin sona ermesi durumunda bireyin kayıp yaşayacağını düşündüğü yatırımları kapsamaktadır. Bunlar; ev, arkadaşlar, sosyal çevre, sosyal statü, birey için eşsiz aktiviteler ve partnerlerin birbirleri ile geçirdikleri zamana yönelik hatıralar gibi yatırımlardır (Rusbult ve Buunk, 1993; Le ve Agnew, 2003). Her iki gruptaki yatırımları kaybedecek olma düşüncesi ve yapılan yatırımların sağladığı kazançlar bireyin ilişkilerine olan bağlanımlarını arttırmaktadır (Rusbult ve Buunk, 1993). Burada baksedilen yatırımların çocuğunun, çiftlerin birbirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılamaları ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bireylerin temel ihtiyaçlarının ilişkilerinde karşılanıyor olması, partnerlerinin ilişkilerine yatırım yaptığını

göstermektedir. Bu bireyler için bir kazanç anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra bireylerin eşlerinin temel ihtiyaçlarını karşılıyor olmaları onların ilişkilerine yatırım yapmalarını sağlamaktadır.

2.1.4. Alternatif İlişki Seçeneklerinin Değerlendirilmesi

Yatırım modeline göre bağlılığı etkileyen bir diğer etken ise, bireylerin hali hazırda ilişkide bulunabilecekleri alternatiflerinin en iyisinin, şuanki partnerinden daha az çekici olmasıdır. Alternatiflerin değerlendirilmesi, şuanki ilişkide bulunulmayan fakat romantik ilişkide bulunulabilecek alternatif kişilerin, ilişki çekiciliği açısından değerlendirilmesi anlamına gelmektedir (Rusbult ve Buunk, 1993). Alternatif ilişki seçeneklerinin daha çekici gelmesi durumunda, bireylerin partnerleri tarafından ihtiyaçlarının karşılanamaması ve alternatiflerin bu ihtiyaçları karşılama ihtimallerinin olması ihtimali doyumunu azaltacağı gibi bu ilişkideki bağlılığı ortadan kaldıracaktır (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011). İlişkide alternatiflerin değerlendirilmesi, yatırım modeli için oldukça önemlidir (Rusbult ve Martz, 1995).

Burada bahsedilen alternatiflerin değerlendirilmesi sürecinde sadece romantik ilişki süreci yaşanabilecek alternatifleri kapsamamaktadır. Aynı zamanda birey ilişki süreçlerini hiçbir romantik ilişkide bulunmama, kişisel hobileri ve sosyal ilişkilerinden elde ettikleri doyumlar ile karşılaştırmaktadır yani birey kendi kişisel ihtiyaçlarını karşılama yönünde şuanki bulunduğu ilişki ile diğer seçeneklerini karşılaştırmaktadır (Rusbult ve Buunk, 1993).

Alternatifleri değerlendirme sürecine bakıldığında, bireyin ilişki süreçlerinin önemi göz ardı edilmemelidir. Birey ilişki içerisinde kendisini mutsuz hissediyorsa, yeterince doyum sağlayamıyorsa, bireylerin alternatif ilişkileri daha çok değerlendirdiği ve ilişkiye olan bağlanımlarının değiştiği görülmektedir (Rusbult ve Buunk, 1993).

Alternatifleri değerlendirme sürecinde ele alınması gereken bir diğer süreç ise bireyin kendi ile ilgili değerlendirmeleridir. Bireylerin kendilerini daha güçlü görmeleri, kendi otonomilerine güvenmeleri, kendilerini değerli görmeleri partnerlerine olan bağlanımlarını arttırmaktadır (Rusbult ve Buunk, 1993).

Yukarıda bahsedilenlerin yanında nasıl alternatiflerin kalitesi bireylerin ilişki bağlanımını etkiliyor ise ilişki bağlanımları da alternatiflerin değerlendirilme sürecini etkilemektedir. Yüksek bağlanıma sahip bireyler alternatifleri görmezler, partnerlerinin olumsuz özelliklerinin farkına varmazlar, partnerlerine ve ilişkilerine yönelik gerçek üstü olumlu inanışlar geliştirebilirler ve çevrelerindeki diğer romantik ilişkileri kendilerine göre daha

kötü olarak değerlendirirler (Agnew, Loving, ve Drigotas, 2001; Arriaga, 2002; Arriaga, Slaughterbeck, Capezza ve Hmurovic, 2007; Johnson ve Rusbult, 1989).

2.2.Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramı, bireylerin aileleri ile kurdukları duygusal bağ ve aidiyet hissinin gücü ile ilgilidir. İnsanların varoluşuyla başlayan ve zamanla gelişim gösteren bağları ifade etmektedir (Ainsworth, Blehar, Waters, ve Wall, 1978). Bu bağlar, çocuklukta ve yetişkinlikte bireylerin güvenli gelişimini ve büyümesini sağlamaktadır. Bağlanma kuramı ile ilgili yapılan çalışmalarda bireylerin bağlanmalarının, insanların dünyayı nasıl gördükleri, duygularını nasıl etkilediği ve başkalarıyla nasıl iletişim kurdukları da dahil olmak üzere, bireyin psikososyal gelişimi üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bu teori sadece ait olmakla kalmayıp, aynı zamanda bireyin bağlanma stillerinin, hayatın olumsuzluklarından korunma ve güvenli bir sığınak sağlayan evrimsel hayatta kalma mekanizmalarının nasıl olduğuyla ilgilidir. (Bowlby, 1969; Bowlby, 1982). Diğerleriyle güvenli bir bağlanma hissi, tehlike ve kayıp karşısında koruyucu bir faktör olmaktadır. Güvenli bir bağlanmanın olmaması bizi sadece hayatın fırtınalarında korumasız bırakmakla kalmaz, özellikle de bu fırtınalarla nasıl başa çıkacağımızı etkiler, ama kendi başına, acımasız ve hatta travmatik olabilir. Bağlanma kuramı, “ister tehdit edilmiş, ister gerçek ve aşırı duygusal güçlükler olsun, fiziksel ayrımı vurgulayan bir travma kuramı” olarak adlandırılmıştır (Atkinson ve Zucker, 1997).

Bağlanma kuramı başlangıçta çocuklar ve onlara bakım verenlerin arasındaki duygusal bağı açıklamak için tasarlanmasına rağmen, bağlanmanın doğduğu andan ölümüne kadar insan deneyiminin önemli bir bileşeni olduğu düşünülmektedir (Bowlby, 1969). Bağlanma stillerinin, yetişkinlik döneminde bireylerin duygusal süreçleri üzerinde güçlü bir rol oynadığı görülmüştür.

En yoğun duyguların çoğu, bireyin bir kişiye bağlanması ile ortaya çıkmaktadır. Bir bağın oluşumu, aşık olmak, sevmek gibi duyguların yaşanması olabileceği gibi, bireyi mutsuz edecek partner kaybı da olabilir. Birini kaybetme korkusu ve kayıp bireylerde kaygıya sebep olabilir ve öfke duygusunu yaşamalarına neden olabilmektedir (Bowlby, 1980). Bireyin sadece çocuklukta değil, yetişkinlikte yaşadıkları bağlanmaların onların kişilerarası ilişkilerinde oldukça önemli bir yeri vardır.

Bağlanma, ayrılma ve kayıp, sevgi bağlarının taklit edildiği ve parçalandığı süreçlerdir (Bowlby, 1980). Yaşam döngüsündeki farklı noktalarda sevgi, yalnızlık ve üzüntüyü

anlamak için tutarlı bir çerçeve oluşturmak amacımız için, bağlanma kuramının, mevcut sevmeye yaklaşımlarına göre çeşitli avantajları vardır (Hazan ve Shaver, 1986).

İçsel çalışma modellerinin değişebileceğinin bilinmesi gerektiği gibi, bağlanma bağlarının farklı özelliklere sahip olduğunu anlamak önemlidir. Tüm yakın ilişkiler bağlanma bağları değildir ve bağlanma figürleriyle olan tüm etkileşimler bağlanma davranışları değildir (Bennet ve Nelson, 2010).

Bireyler yaşam boyunca yakın ilişkilerini şekillendirmeye ve ilişki kurma davranışlarını düzenlemeye çalışırlar. İnsanlar yeni ilişkiler kurdukça, eski ilişki yaşantılarından elde ettikleri tecrübeleri yeni ilişkilerine yansıtmakta, ilişkilerinden beklentilerini buna göre şekillendirmektedirler. Bireylerin bağlanma süreçleri ve kişilerarası ilişkilerdeki davranışları değişime karşı son derece dirençli oldukları düşünülmektedir. Bireyler mevcut öğrenilmiş davranışlar yerine daha uygun bile olsa diğer davranışları edinme konusunda direnç gösterebilirler. Bu açıdan bakıldığında, bireyin çocuklukta kendisine bakım verene olan bağlanması, onun gelecek ilişkilerinde nasıl davranacağını tahmin edebilmemizi sağlamaktadır. Bu açıdan bireyin şuanda gösterdikleri davranışların, geçmişte yaşadığı deneyimlerden elde ettiği düşünülmektedir (Fraley ve Shaver, 2000).

Bireyler yaşam boyu ilişkisel deneyimlerini içselleştirirler, bu da başkalarıyla nasıl ilişki kurulacağı ve başkalarının kendileriyle nasıl ilişki kurduğuyla ilgili zihinsel şemalar haline gelmektedir. Yaşamın erken dönemlerinde, içsel çalışma modelleri, genellikle anne-babalar olmak üzere birincil bakıcılara bağlanma bağları ile şekillenir, ancak devam eden ilişkisel deneyimler yoluyla değişime açık olur ve bireyin kurdukları diğer ilişkiler ile şekillenirler (Mikulincer ve Shaver, 2007).

Yukarıda bahsedildiği gibi kişinin çocuklukta bağlanma stillerinin yetişkinlikte kurduğu ilişkilerde yansması vardır. Bireyin ebeveyn, bakım veren ile kurduğu ilişkiler kişinin diğer ilişkilerini etkilemektedir. Fakat bireylerin bağlanmaları sabit değildir. Süreçte bireylerin kurdukları diğer ilişkiler ile değişebilmektedir. Buna rağmen genel olarak bireylerin bağlanmaları üzerinde bakım verenleri ile kurdukları ilişki daha ön plandadır. Çift ve aile terapisi alanı, geriye gitmiş olan samimi bağların sıkıntısını hafifletmeye odaklanmıştır (Atkinson ve Goldberg, 2004).

Diğerlerinin soğuk, reddedici, korkutucu ve duyarsız davranışları çocukların sosyal destekten mahrum kalmalarına, kendilerini güvende hissetmemelerine, daha çok güvensiz ve endişeli hissetmelerine sebep olur (Fraley ve Shaver, 2000). Çocuğun çocuklukta ona

bakım veren kişi tarafından ret veya kabul alma durumu onun bağlanmalarını etkileyebilecektir. Bu ret ve kabulün bireyin diğerk ilişkilerine yansıma ihtimali görülebılır.

2.3.Kişilerarası İlişkilerde Kabul-Ret Kuramı

Kişilerarası kabul-reddetme kuramı, dünya çapında kişilerarası ilişkilerde bireylerin kabul ve reddedilmenin başlıca sonuçlarını, diğerk yaşamsal durumları ile ilişkilerini öngörmeyi ve açıklamayı amaçlayan kanıt temelli bir sosyalleşme ve yaşam boyu gelişim kuramıdır (Rohner, 2016; Rohner, 1986). Teorinin temel ilkesi, bireylerin psikolojik uyumunun, ırk, cinsiyet, etnik köken ya da kültürdeki farklılıklardan bağımsız olarak, yaşam boyu bağlanma figürleriyle olan ilişkileri reddetme-reddetme sürecinden etkilenmesi olasılığının bulunduğunu varsayımı üzerinde durmaktadır (Rohner 2004; Rohner ve Lansford, 2017). Kişilerarası kabul, reddetme kuramı özellikle ebeveynler ve çocuklar arasındaki duygusal bağlantılara ve bu bağlantıların çocukların ruh sağlığı üzerindeki etkisine odaklanmaktadır (Rohner, 1986). Kişilerarası kabul ret kuramına göre kişilerarası ilişkiler; yaş, cinsiyet, ırk, etnik köken, kültür, sosyoekonomik durum ve coğrafi sınırlardan bağımsız olarak insanlar için önemli gelişimsel etkilere sahiptir (Duck, 1999).

Kişilerarası kabul ret kuramı, 1960’larda ortaya atılmıştır. Başlarda teori çoğunlukla çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-reddinin etkilerine ve yetişkinliğe ilişkin odaklanmıştır. 2000 yılına kadar olan çalışmalarda, teori, yaşam boyu yetişkin ilişkileri ve diğerk önemli kişiler arası ilişkileri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bunun üzerine teorinin adı 2014 yılından itibaren kişilerarası kabul ret kuramı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Rohler, 2016).

İnsanlar, doğaları gereği, diğerk insanlarla duygusal bağ kurmaları gerekmektedir. Kendileri için önemli olan diğerklerinden olumlu geri dönüt almaları onlar için önemlidir (Baumeister ve Leary, 1995; Rohner ve Lansford, 2017). Bu ihtiyaç genellikle, duygusal güvenlik ve destek sağlayan anneler, babalar ve yakın eşler gibi önemli kişiler ve kişinin bağ kurabildiği diğerkleri tarafından karşılanmaktadır (Rohner, 2016). Bu çalışmada daha çok bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul veya ret görme durumları üzerinde durulmuştur. Çocuklukta algılanan ebeveynlik reddinin, dünya çapında yapılan birçok araştırmada bireyler üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğuna ilişkin bilgiler elde edilmiştir.(Rohner, 2004).

Kişilerarası ilişkilerde kabul veya ret görme durumu bireylerde reddedilme sendromuna sebep olabilir. Reddedilme sendromu ise bireylerin bağlanma yaşadıkları önemli kişi

tarafından beni sevmiyor, reddediyor gibi düşüncelere sahip olması ile ilgilidir (Rohner, 2016). Reddedilme sendromu, bireylerin diğer ilişkilerinde ret edilmelerine yönelik algılarına sebep olabilir ve gelecek ilişkilerini şekillendirebilir. Bu açıdan bakıldığında birey için oldukça önemlidir.

Kişilerarası kabul ret teorsisi üç ayrı kuramdan oluşmakta ve kişilerarası ilişkilerde beş temel soruyu cevaplamaya çalışmaktadır. Bunlar kişilik kuramı, başa çıkma kuramı ve sosyokültürel sistemler kuramıdır. Aşağıda bu kuramlara ve beş temel soruya ilişkin bilgiler verilmiştir.

2.3.1. Kişilerarası İlişkilerde Kabul-Ret Kuramının Kişilik Kuramı

Kişilerarası ilişkiler kuramının kişilik kuramı, ebeveyn kabul-reddinin, çocukların kişilik gelişimini yaşam süresi boyunca şekillendirmede büyük bir etkiye sahip olduğunu söylemektedir. Kişilik alt boyutu, çocuğun duygusal ihtiyaçlarına yönelik önemli gördüğü diğerlerinden, ebeveynler veya diğer bağlanma figürleri, aldığı olumlu tepkiler çocuklarda güçlü bir motivasyon oluşturduğunu varsaymaktadır. Bu ihtiyaç, bağlanma figürleriyle yeterince karşılanmadığında, çocuklar duygusal ve davranışsal olarak belirli şekillerde tepki vermeye yatkındırlar. Kişilik kuramı, reddedilen çocukların endişeli ve güvensiz hissetme olasılıklarının yüksek olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca, ebeveyn reddinin, çocuklar ve yetişkinler dâhil olmak üzere; bireylerde diğer kişilik sorunlarına yol açması beklenmektedir. Bunlar; düşmanlık, saldırganlık, pasif saldırganlık ya da öfke yönetimiyle ilgili sorunlar; reddedilme şekli, sıklığı ve yoğunluğuna bağlı olarak bağımlılık veya savunmasız bir bağımsızlık; düşük benlik saygısı; düşük öz yeterlilik; duygusal tepkisizlik; Duygusal istikrarsızlık ve olumsuz dünya görüşü olabilir (Khaleque ve Rohner, 2002). Reddedilmiş olma durumu bireylerde bağlanım süreçleri dahil, çeşitli sorunlara sebep olabileceği görülmektedir.

Bireylerin yaşayabilecekleri sorunlar aşağıda açıklanmıştır.

Savunmacı Bağımsızlık; Ciddi biçimde reddedilen kişilerin, giderek artan öfke ve duygusal tepkisizliklerinin artması nedeniyle, tepkisellik geliştirmeleri sonucunda, artık diğer insanlardan kendilerini bağımsız görmeleri durumu olarak tanımlanabilir. Savunucu bağımsızlığa sahip birçok kişi, aslında, " Sana ihtiyacım yok. Kimseye ihtiyacım yok!" şeklinde ifadelerde bulunmaktadırlar. Savunmacı bağımsızlık, reddedilen kişilerin, reddedilme durumu ile ilgili kontrole sahip olmamalarından dolayı direk reddedilmeyi engellemek amacı ile geliştirdikleri bir savunma mekanizmasıdır. Savunucu bağımsızlık,

bağımsızlık durumunun sağlıklı hali gibidir. Bu tür bağımsızlık geliştiren bireyler, diğer bağımsızlık geliştiren bireylere göre, fark etmeseler de, bağlanma objelerinden olumlu geri bildirimler beklemektedirler. Sürekli olarak reddedilmenin yarattığı öfke, güvensizlik ve diğer olumsuz duyguların üstesinden gelebilmek adına, savunmacı olarak bağımsız bireyler genellikle destek, cesaret, sempati, sevgi ve diğer olumlu yanıt biçimlerine duydukları ihtiyacı inkâr ederler (Rohner, 2005).

Bağımsızlık; Bireyin kendisi için diğer bireylerden pozitif geri dönütler alma açısından bağımsız hale gelmesidir. Yani, bağımsız kişi genellikle duygusal destek, teşvik, güvence, rahatlık ve benzeri için başkalarına güvenme ihtiyacını hissetmeyen kişidir. Duygusal olarak sağlıklı bireyler, zaman zaman diğer bağlanma objelerinden bu tür ihtiyaçlarını karşılamaya ihtiyaç duyarlar. Bağımsız olan bireyler ise diğerleri ile ilişkisinde her hangi bir talepte bulunmamaktadır. Asıl önemli olan bireyin diğerlerinden bu tür beklentileri için ne kadar sık ve ne kadar yoğun bir ihtiyaç duyduğunu hissetmeleridir (Rohner, 2005).

Duygusal Tepkisizlik; Kişilerin duygularını özgürce ve açık bir dille dile getirme yeteneği duygusal tepkilerini oluşturmaktadır. Duygusal tepki, bireyin başka bir kişiye kolaylıkla ve spontan bir şekilde duygularını aktarmasıdır. Birey diğer insanlara daha sıcak, samimi, ilgili, savunmasız davranması bireyin kendisini daha rahat hissetmesine sebep olur. Duygusal tepkisizlik ise bireyin duygularının daralması, duygularının farkında olmaması ve karşı tarafa karşı güvensizlik yaşaması sonucunda oluşabilir. Duygusal olarak duyarlı olan insanlar kişilerarası ilişkilerinde yakın ilişki kurabilmektedirler. Bu tür yakın ilişkileri sürdürme becerileri gelişmiştir. Duygusal tepkisizlik yaşayan bireyler diğer insanlara karşı duygusal yalıtılmışlık yaşamaktadırlar. Diğerleri ile ilişkileri oldukça kısıtlıdır ve bu ilişkilerinde genellikle savunmacı bir yapı sergilerler. Bu tür insanlar arkadaş canlısı, sıcakkanlı gözükebilir fakat samimi ilişkilere girme yetenekleri oldukça azdır. Daha çok savunmacı ve samimiyetten uzak bir ilişki kurma eğilimindedirler (Rohner, 2005).

Düşmanlık ve Saldırganlık; Saldırganlık; birine, bir nesneye veya kendine zarar verme niyeti olan herhangi bir davranıştır. Saldırgan davranışlar fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık ve sembolik saldırganlık olarak üçe ayrılmaktadır. Fiziksel saldırganlık vurma, ısırma, itme, sarsma, kıştırma, tırmalama, yanma, bağlanma ve benzerlerini içerir. Öte yandan sözel saldırganlık, alaycı, küçümseme, küfür, sürekli devam eden suçlama, aşağılama ve diğer düşüncesiz, insanlık dışı ve zalimce şeyler söylemektir. Sembolik saldırganlık ise, kızgın veya kaba el hareketleri veya yüz ifadelerinin kullanımını içerir.

Düşmanlık besleme ise bir bireye, nesneye veya kendine kişinin düşmanlık, öfke ya da kırgınlık hissetmesidir. Düşmanlık, saldırganlığın başlıca motive edicisidir (Rohner, 2005).

Pasif Agrasyon; Bu tür davranışlar düşmanlık duyulan diğerlerine yönelik bireylerin saldırgan olmayan fakat rahatsız edici davranışları ifade etmektedir. Bu tür davranışlar; karşı tarafı suiistimal etme, önüne engeller koyma, inatçı davranışlarda bulunma, kasıtlı olarak görevleri erteleme gibi davranışlar olabilir (Rohner, 2005).

Bağımlılık; Çocuklar kendilerini rahat hissedebilmek için bağlanma objelerinden sevgi görmek, önemsenmek, dikkat edilmek gibi duyguları görmek isterler. Bu tür duyguların talep edilmesi onların bağıllığını göstermektedir. Küçük çocuklarda, çocukların ebeveynlerine aşırı bağlanma göstermeleri, bir yere gittiklerinde sızlanma, ağlama gibi tepkiler vermeleri ve onları görür görmez aşırı ilgi beklemeleri onların ebeveynlerine bağımlı olduklarını göstermektedir. Daha büyük yaşlarda ise çocukların sıkıntılı zamanlarında, ebeveynlerine sığınması, onlardan destek beklemesi ve arkalarında durmalarını istemesi gibi davranışlarla ortaya çıkabilir (Rohner, 2005).

Olumsuz Öz Saygı; Bireylerin kendilerini ne kadar değerli gördükleri ile ilgili yargılarını ifade etmektedir. Olumlu benlik saygısına sahip bireyler, kendilerini severler, diğer insanların onları sevebileceğine yönelik inançları vardır, kendilerini değerli görürler ve olumsuz tepkilere karşı kendilerini koruyabilirler. Olumsuz benlik saygısı geliştirilmesi, bir kişinin kendini beğenmediğini veya reddettiğini ima eder; kişinin kendini değersizleştirilmesi ve bazen başkalarına karşı daha aşağılık hissetmesi; kişinin kendini değersiz bir kişi olarak görmesi veya kınamaya layık olması hissi yaratmaktadır (Rohner, 2005).

Olumsuz Öz yeterlik; Olumlu yeterlik duygusuna sahip olan bireyler, kendilerinin kişisel problemleri ile yeterli başa çıkma yeteneğine sahip olduklarını düşünürler. Kendilik algıları daha çok kendilerine güvenme, yapabileceğim inancına sahip olma, sosyal olarak kendilerini yeterli görme yönündedir. Olumsuz öz yeterlik duygusuna sahip bireyler ise günlük istediklerini yapamayacaklarına dair inanca sahiplerdir. Kendilerini yetersiz hissederler (Rohler, 2005).

Duygusal Tutarlılık; Duyguların tutarlı olması bireylerin ruh halinin sabit bir izlencede devam etmesini sağlamaktadır. Duygusal tutarlılık, bireylerin küçük aksiliklere, başarısızlıklara, zorluklara, stres etkenlerine ve duygusal olarak yaralanmalarına dayanma yeteneğidir. Duygusal olarak tutarlı insanlar; stres, endişe gerginlik, kaygı gibi duygular yaşamadan günlük yaşanabilecek olan stres faktörleri ve olayları tolere edebilirler. Stresle

başa çıkmada, etkili başa çıkma stratejilerini kullanabilirler. Temel duygu durumları oldukça sabittir. Kötü bir olay yaşadıktan sonra bile temel duygu durumlarına dönebilirler. Öte yandan duygusal tutarsızlık yaşayan insanlar, kutuptan kutba sallanabilen oldukça geniş, sık ve genellikle tahmin edilemeyen duygu durum değişikliklerine maruz kalmaktadır (Rohner, 2005).

Olumsuz Dünya Görüşü; Bir kişi genel olarak yaşamı, evreni ya da varoluşun özünü olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilir. Olumlu bir dünya görüşüne sahip bir insan, hayatı iyi, güvenli, arkadaş canlısı, mutlu ya da tehlikesiz ya da başka pozitif değerlere sahip olarak görür. Öte yandan, olumsuz bir dünya görüşüne sahip bireyler dünyayı, kötü, güvensiz, tehdit edici, hoş olmayan, saldırgan, belirsiz veya pek çok tehlikeyle dolu olarak görmektedirler. Buradan da anlaşılacağı üzere dünya görüşü, bireylerin varoluşun kalitesi hakkında yaptığı bir yargıdır. Dikkat edilmesi gereken nokta sosyal, ekonomik, politik ya da diğer olayların ampirik bilgisi ile karıştırılmaması gerektiğidir (Rohner, 2005).

Kişilerarası kabul ret kuramının kişilik kuramı genel olarak iki genel soru üzerine odaklanmıştır. Bunlardan birincisi, çocukların tüm sosyokültürel sistemlerde, ırksal veya etnik gruplar, cinsiyetler ve benzerleri ebeveynleri ve diğer bağlandıkları bireyler tarafından kendilerinin kabul edilmeye veya reddedilmeye karşı algıları, bu kabul edilme ve reddedilmeye yönelik verdikleri tepkiler aynı mıdır ? İkincisi ise; çocukluktan kabul ve reddin etkileri yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerindeki etkileri ve uzantıları nelerdir ?(Rohner, 2016)

2.3.2. Kişilerarası İlişkilerde Kabul-Ret Kuramının Başa Çıkma Kuramı

Genel olarak bakıldığında Dünya çapında yapılan tüm araştırmalar kişilerarası ret kabul kuramının varsayımı olan, coğrafi konum, ırk ve etnik kökene bakmaksızın, çocukların ve yetişkinlerin yaklaşık yüzde 80'inin genellikle ebeveyn reddinden olumsuz etkilendiğini varsaydığını doğrulamaktadır (Rohner, 2001; Khaleque ve Rohner, 2002). Yüzde 20'lik kısım ise kişilerarası kabul ret kuramına göre başa çıkanlar olarak adlandırılmıştır. Çocukluk döneminde önemli bir ebeveyn reddi yaşayan, ancak yine de, Kişilerarası ret kabul kuramının kişilik alt bölümünde tanımlandığı gibi psikolojik olarak uyum sağlamış olan kişilerdir. Başa çıkma alt alanına göre, başa çıkanlar "duyuşsal başa çıkanlar" ve "enstrümantal başa çıkanlar" olarak ikiye ayrılmıştır. Duygusal başa çıkanlar, ebeveyn reddi yaşamalarına rağmen genel olarak pozitif zihinsel sağlık geliştiren kişilerdir. Enstrümantal başa çıkanlar ise ebeveyn reddine bağlı yaşadıkları psikolojik bozulmaya rağmen, mesleki,

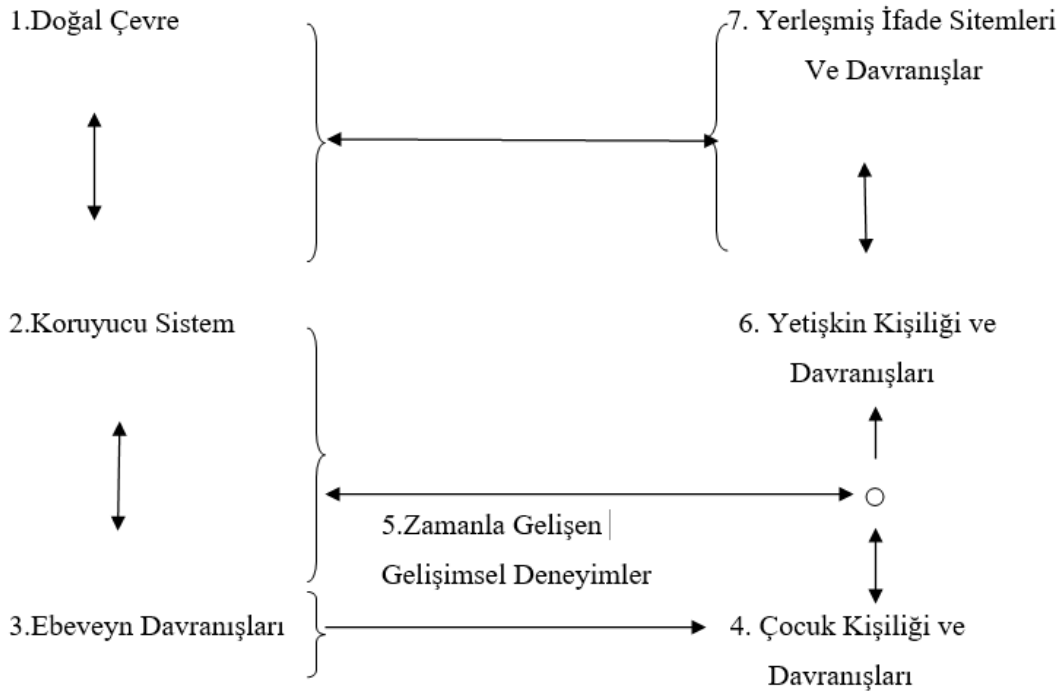
kariyer ve görev odaklı yaşamlarında başarılı olan bireylerdir. (Khaleque ve Rohner, 2002). Başa çıkmalar alanında ise tek bir soru sorulmaktadır. Bu soru ise, Reddetme deneyimi yaşayan bazı çocuk ve yetişkinlere diğer insanlardan daha çok başa çıkma stratejisi sağlayan ve yılmazlık oluşturan etkenler nelerdir? (Rohner, 2016)

2.3.3. Kişilerarası İlişkilerde Kabul-Ret Kuramının Sosyokültürel sistemler modeli

Kişilerarası kabul ret kuramının sosyokültürel sistemler modeli, dünya çapında ebeveyn kabulü ve reddinin ana nedenlerini ve sosyokültürel ilişkilerini öngörme ve açıklamaya çalışmıştır. Genel olarak bakıldığında, toplumların, inançlarının bakış açılarının çocukların yetiştiriliş tarzına etki ettiği görülmektedir (Batoool ve Najam, 2009; Rohner, 1986; Rohner, 1975). Sosyokültürel sistemler modelinin öngördüğü ve kültürler arası yapılan araştırmalardan elde edilen kanıtlar, ebeveyn kabul ve reddinin, dünya çapında, hane halkı yapısı, sanatsal tercihler ve bireylerin meslek seçimleri gibi diğer birçok sosyokültürel faktörle ilişkili olduğu görülmektedir (Khaleque ve Rohner, 2002).

Kişilerarası İlişkilerde Kabul-Ret Kuramının Sosyokültürel sistemler modeli ise iki farklı soru sormaktadır. Bunlardan birincisi, neden bazı ebeveynler çocuklarına sıcak ve sevgi dolu yaklaşırken diğerleri soğuk, saldırgan, ihmal edici veya reddedici yaklaşıyorlar? Örneğin; kişilerarası ret kabul kuramının ön gördüğü gibi Psikolojik, ailevi, toplum ve toplumsal faktörler, anne-baba kabul-reddinde spesifik varyasyonlarla dünyanın her yerinde güvenilir bir şekilde ilişkili olma eğiliminde olduğu doğru olabilir mi?

İkincisi ise; bir ulusun toplumsal özelliklerinin yanı sıra, toplum içindeki bireylerin davranış ve inançları, o ülkedeki çoğu ebeveynin çocuklarını kabul etme veya reddetme eğiliminde olmasından ne şekilde etkilenir? Örneğin; kişilerarası ret kabul kuramının öngördüğü gibi, bir halkın dini inançları, sanatsal tercihleri ve diğer etkileyici inanç ve davranışların, çocuklukta ebeveynlik sevgisi ve sevgi çekilme deneyimleriyle evrensel olarak ilişkili olma eğiliminde olduğu doğru mu olabilir mi ? (Rohner, 2016)

Şekil 1. Kişilerarası ilişkilerde babul-ret kuramının sosyokültürel sistem modeli (Rohner, R. P. (2016). Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory) and Evidence. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1). <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1055>)

2.3.4. Kişilerarası İlişkilerin Sıcaklık Boyutu

Kişilerarası kabul görme ve reddedilme birlikte, kişilerarası ilişkilerde sıcaklık boyutunu yani kişiler arası ilişkilerin tamamını oluşturmaktadır. Kişilerarası ilişkilerde sıcaklık boyutu tüm insanların bir şekilde içinde bulunabileceği ve bu açıdan değerlendirilebileceği bir alanı temsil etmektedir. Çünkü herkes kendileri için en önemli insanlar ile birlikte sevgiyi ve sıcaklığı deneyimlemektedir. Bu deneyimler kişilerarası ilişkilerimizin bir parçasıdır (Rohner, 2016).

Bundan dolayı, sıcaklık boyutu bireyler arasındaki (örneğin çocuklar ve ebeveynler arasında veya diğer bağ kurulan bireyler ve kişi arasında) sevgi bağının kalitesi ile ilgilidir (Rohner, 2016). Diğer bir deyişle sıcaklık boyutu bireyler arasındaki sevgi bağının niteliği ve bireylerin bu duyguları ifade etmek için kullandıkları fiziksel, sözel ve sembolik davranışlarla ilgilidir (Rohner, 2008).

Kişilerarası ret kabul kuramının sıcaklık boyutu, bireylerin, diğerlerini önemsemediklerini veya önemsemediklerini ifade etmek için kullandıkları fiziksel, sözel ve sembolik

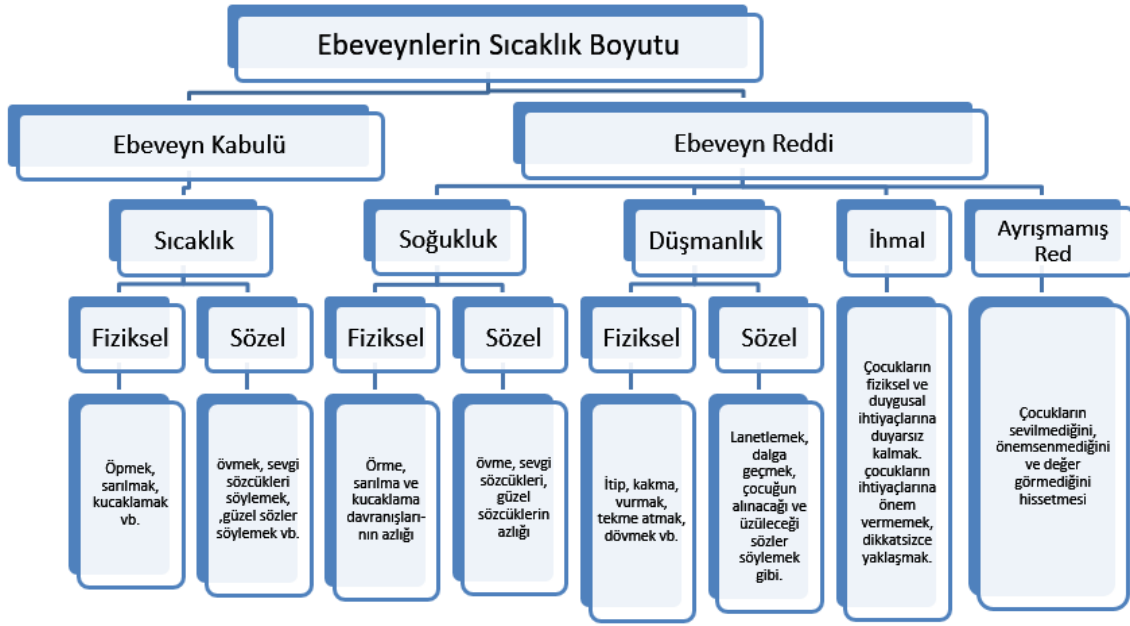
davranışlara odaklanmaktadır (Rohner, 2016). Sürekliliğin bir ucu, bir kişinin ifade edebileceği ya da başka bir kişiden deneyimleyebileceği sıcaklığı, sevgiyi, ilgiyi, rahatlığı, endişeyi, desteği ya da sevgisini ifade eden kişilerarası kabul ile değerlendirilmektedir. Sürekliliğin diğer ucu ise, bu olumlu duyguların ve davranışların yokluğuna veya önemli ölçüde bu olumlu duyguların ve davranışların başkaları tarafından geri çekilmesine ve fiziksel ve psikolojik olarak zarar verici çeşitli davranışların ve etkilerin varlığına işaret eden kişilerarası reddetme ile işaretlenmiştir (Rohner, 2016). Buradaki bilgilerden anlaşılabacağı üzere ebeveyn kabul etme durumu veya reddetme durumu, iki ayrı uçta yer alarak ebeveyn sıcaklık boyutunu oluşturmaktadır.

Ebeveynler, sıcaklık ve sevgiyi fiziksel ve sözel olarak iki ana yolla ifade edebilirler. Fiziksel yolla sevgi, öpmek, sarılmak, okşamak gibi davranışlarla gösterilebilir. Sözlü şefkat ise, çocuklara iltifat ederek, onlarla ilgili güzel şeyler söyleyerek, onları överek gösterilebilir. Sözel ve fiziksel olan bu davranışların bütünü çocuğa sevildiğini ve kabul gördüğünü hissettiren davranışlardır (Rohner, 1986). Bu tür davranışları algılayamayan, hissedemeyen çocuklar ise ret yaşamış olduklarını algılamaktadırlar.

Kişilerarası ret ve kabul kuramında altı yıl boyunca yapılan kapsamlı kültürler arası araştırmalar, kişilerarası reddedilişin dört temel ifadenin herhangi bir bileşimi tarafından deneyimlenebileceğini ortaya koymaktadır. Bunlar;

- (1) Soğuk ve şefkatsiz; çocuklarına karşı sevgilerini esirgeyerek,
- (2) Düşmanca ve saldırgan; çocuklarına karşı düşmanca duygular besleyerek ve onlara saldırgan davranışlarda bulunarak,
- (3) Kayıtsız ve ihmal; çocuklarını ihmal edici davranışlarda bulunma ve onların ihtiyaçlarına karşı kayıtsız kalarak,
- (4) Farklılaşmamış (ayrışmamış) reddetme; çocukların yukarıdaki davranışlara maruz kalmamalarına rağmen ebeveynleri tarafından sıcak yaklaşıma maruz kalmamaları ve sevilmemeye inancı oluşturmaları onların ayrışmamış ret yaşamalarına sebep olabilir. (Rohner, 2016; Rohner, 2004; Rohner, 1986).

Kişilerarası ilişkilerde kabul-reddin çoğu semboliktir, daha çok bireylerin o ilişkilerde kabul ret görme ile ilgili kendi algılarından oluşmaktadır (Kagan, 1978; Kagan, 1974). Bu nedenle, reddin neden çocuklar ve yetişkinler üzerinde tutarlı etkileri olduğunu anlamak için, sembolik doğasını anlamak gerekmektedir (Rohler, 2016).

Şekil 2. Kişilerarası ilişkilerin sıcaklık boyutu(Rohner, R. P. (2016). Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory) and Evidence. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1). <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1055>)

2.3.5. Kişilerarası İlişkilerin Kontrol Alt Boyutu

Kişilerarası ilişkilerin kontrol alt boyutu, ebeveynlerin, ebeveyn olma rolünün çocuklar üzerinde kurdukları kontrol davranışlarının bireyin davranışları üzerinde etkisi olan bir diğer boyutudur. Sıcaklık boyutunda kabul edilme ve reddedilme sıcaklığının iki ayrı ucu olarak ele alınmıştır. Kontrol boyutunda ise ebeveynlerin çocuğa aşırı özerk davranması bir uç, diğer uç ise ebeveynlerin çocuğa aşırı kısıtlayıcı yaklaşması olarak belirlenmiştir. Kişilerarası kabul ret kuramına göre; ebeveynlerin çocukları ret veya kabul düzeyleri, birlikte ebeveyn davranışının sıcaklık boyutunu; Ebeveynlerin müdahale ve katılık davranışları ise birlikte kontrol boyutunu oluşturur (Rohner ve Rohner, 1981).

Burada bahsedilen ebeveyn kontrolü, ebeveynlerin çocukların davranışlarına kısıtlama veya sınırlama getirme derecesini ve bu kısıtlamaların ne ölçüde uygulandığını ifade etmektedir. Burada asıl ilgilenilmesi gereken konu kurallardan çok bu kuralların ne kadar uygulandığı ile ilgilidir. Çocuklarının davranışlarını bazen az kontrol eden ebeveynlere düşük kontrole sahip ebeveynler, çocukların davranışlarını yönlendiren değiştiren, manipüle eden ebeveynlere ise yüksek kontrole sahip ebeveynler denilebilir. Ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını sınırlama, kontrol etme veya kısıtlamada bulunduğu alanlar arasında, bunlarla sınırlı olmamakla birlikte; cinsiyet rolleri ile ilgili davranışları, alçakgönüllü davranışları,

tuvalet eğitimi, düzenlilik, gürültü yapmama, itaat etme ve saldırganlık göstermeme gibi davranışlar yer alır (Rohner ve Rohner, 1981).

Düşük kontrol sağlayan ebeveynler genellikle; çocuklarının davranışları üzerinde hiçbir etkisi olmayan ve onlara kısıtlayıcı yaklaşmayan ebeveynlerdir. Bu tür ebeveynlerin çocuklarının davranışları üzerindeki kontrolü minimum düzeydedir. Neredeyse çocukların güvenliklerini ve fiziksel sağlığını etkileyecek kurallar dışında hiç kural koymazlar. Ebeveyn çocuklarını oldukça özerk bir şekilde yetiştirmektedir. Çocuğa ilişkin kararlar genellikle çocuğun kendi istediğine veya isteği doğrultusunda yapılacaklara bağlı olarak verilir (Rohner ve Rohner, 1981).

Düşük kontrole göre daha çok kontrolde bulunan ebeveynler ise, çocuğa az sayıda talepte bulunur. Bu taleplere örnek olarak; ev sorumluluğu veya düzenli davranış için sağlanan kurallar verilebilir. Ebeveyn, çocuğun kendi faaliyetlerini mümkün olan en az kural dâhilinde düzenlemesine izin verir. Yani çocuk kendi davranışlarına kendisi karar verebilmektedir fakat azda olsa belirli kurallar çerçevesinde hareket eder. Ebeveyn, aşırı kontrolcü davranışlardan ve kurallardan kaçınır. Çocuğun toplumda tanımlanmış ve uyulması gerek görülen kurallara uymasını istemez veya talep etmez. Ebeveyn genellikle, manipölasyonu ve aklı kullandığı gibi bu gücünü çocuğun kararı üzerinde bir etki olarak kullanmaz(Rohner ve Rohner, 1981).

Daha sağlam bir kontrole sahip olan ebeveynler ise, çocuğun davranışları üzerinde sıkı ya da ani bir kontrol sağlamamaktadır. Çocuğun genellikle bencil olan taleplerine etkili bir şekilde karşı durmaktadırlar. Ebeveyn, ebeveyn-çocuk anlaşmazlıklarında sıkı denetim uygular, ancak çocukta birçok kısıtlamaya sahip değildir. Çocuğun davranışı kurallar ve bazen müdahaleler ile yönlendirilir. Burada sağladıkları sağlam kontrol, çocuğun faaliyetlerinin çok sayıda kuralını veya müdahaleci ani yönünü ima etmemektedir (Rohner ve Rohner, 1981).

Bir diğer ebeveynlerin yer aldığı grup ise kısıtlayıcı kontrol uygulayan ebeveynlerdir. Bu tür ebeveynler, çocuk üzerinde çok çeşitli durumlarda çok sayıda kısıtlama veya kural koymaktadırlar. Bu kuralları sıkıca uygulama eğilimindedirler. Kuralları uygulama konusunda gerekirse fiziksel müdahaleye başvurabilirler. Ebeveyn, çocuğun davranışları üzerinde anında kontrol sağlar. Çocuk ancak kendi becerilerini deneme adına özerk davranabilir. Diğer konularda ise kendi sınırlamalarını sağlayarak çocuğa özerk davranması konusunda izin verebilirler (Rohner ve Rohner, 1981).

2.4.Glasser Temel İhtiyaçlara Dayalı Evlilik Uyumu

Glasser (1999)'a göre insanların temel yaşam motivasyonu, onların ihtiyaçlarını doyumak üzerine gelişmektedir. İhtiyaçlarımızı doyumak ve hazzı yakalamak bizlerin temel motivasyonunu oluşturmaktadır. Glasser ve Glasser (2000)'a göre beş temel ihtiyaç bizim genlerimize işlemiştir.

Hayvanlardan farklı olarak bizlerin genleri sadece hayatta kalmak üzerine kurulu değildir. İnsanların diğer bir ihtiyacı; sevdiğimiz insanlar tarafından sevgi görmek, önemsendiğimizi hissetmek, bu ilişkilerimizden; aile, sevgili, eş, dost; doyum sağlamaktır. Diğer ihtiyaçlarımız ise güç, özgürlük ve eğlence ihtiyacıdır (Glasser, 1999). Bu ihtiyaçlar kültür, etnik köken veya ırkla bağımsız olarak tüm insanlarda vardır (Wubboding, 2010).

Temel ihtiyaçlarımızın doyurulması, bizim mutlu olmamızı ve iyi olana ulaşmamızı sağlamaktadır (Glasser, 1999). Bu temel ihtiyaçların doyurulmaması veya aralarından birinin bile yok sayılması bireylerde mental rahatsızlıklara sebep olmaktadır (Seligman ve Reichenberg, 2015). Seçim kuramına göre insanların bütün problemlerinin temelinde ilişki sorunları yatmaktadır (Glasser, 1999). Bu açıdan bakıldığında beş temel ihtiyacımızın ilişkilerimizde karşılanması durumunun bizler için önemli olduğu görülmektedir.

Bireylerin evlilikleri sürecince mutlu, sağlıklı hissetmeleri, doyum sağlamaları onların evliliklerinden mutlu olmalarını sağlamaktadır. Evli çiftler birbirlerinin beş temel ihtiyaçlarını ne kadar anlar ve karşılarılarsa o kadar mutlu olurlar (Glasser ve Glasser, 2000). Bu açıdan bakıldığında evlilik ilişkisinde bireylerin mutlu olabilmeleri için birbirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılaması gerektiği görülmektedir.

Seçim kuramına göre mutlu evliliklerde bireylerin yapması gerekenler;

1. Dinlemek,
2. Destek olmak,
3. Saygı duymak,
4. Desteklemek,
5. Güvenmek,
6. Olduğu gibi kabul etmek,
7. Anlaşmazlıklara karşı beraber karar vermektir. Bunun yolu ise bireylerin partlerlerinin temel ihtiyaçlarını karşılamasında yatmaktadır (Glasser ve Glasser, 2000).

2.4.1. Hayatta Kalma İhtiyacı

Yaratılmış olan tüm varlıkların en temel ihtiyacı hayatta kalma ihtiyacıdır. İnsanlar için hayatta kalma ihtiyacı ise, kendilerini ne kadar güvende hissettiği ile ilgilidir. Hayatta kalmaktan daha çok güvenli bir şekilde hayatta kaldığına emin olmak bizler için daha önemlidir. Hayatta kalma ihtiyacı tüm varlıklarda olan bir ihtiyaçtır ve açlık, susuzluk, cinsellik gibi bireylerin fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir (Wubboding, 2010). Bunun için insanlar çalışırlar, hayatlarını devam ettirebileceklerini inandıkları bireyler ile evlenirler. Daha uzun yaşayabilmek adına spor, diyet gibi aktivitelerde bulunurlar (Glasser, 1999).

Hayatta kalma diğer tüm canlılarda olduğu gibi bizim için sadece yaşama anlamına gelmemektedir. Ayrıca, hayatımızı sürdürebileceğimiz, bir yuva kurabileceğimiz bir eş bulma anlamına gelmektedir (Sommers-Flanagan ve Sommers-Flanagan, 2004).

Kendimizi güvende hissetmek adına duyduğumuz bir ihtiyacı karşılayabilmek eş ilişkimizi etkilemektedir (Glasser, 1999). Evlilik ilişkisinde eşlerin hayatta kalma ihtiyaçlarını karşılaması genellikle kişisel bakım ve maddi durumları kapsamaktadır (Glasser ve Glasser, 2000). Evlilik ilişkisinde düşük sosyoekonomik düzey mutluluk açısından bir engel teşkil etmektedir.

Evlilik ilişkisinde hayatta kalma temel ihtiyacının karşılanması oldukça önem arz etmektedir. Glasser ve Glasser (2000)'a göre evlilik ilişkisinde çiftlerin yaşadıkları çatışmaların geneli maddi durum ile ilgilidir. Çatışma yaşama durumu ise bireylerin evlilik uyumunu ve bireylerin ilişkilerinden aldıkları doyumu etkilemektedir.

2.4.2. Sevgi ve Ait Olma İhtiyacı

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran en temel ihtiyacı sevgi ve ait olma ihtiyacıdır. İnsanların çevresindeki insanlar tarafından sevgi görme, bir topluma ait olduğunu hissetme ihtiyacı vardır. Genel olarak insanlar diğerleri tarafından önemsendiğini hissetmeye ihtiyaç duymaktadır (Glasser, 1999). Glasser (1999)'a göre sevgi ihtiyacı bireyin en temel ihtiyacını oluşturmaktadır. Birey için beş temel ihtiyaçlardan en önemlisi ve en temel olanı sevgi ve ait olma ihtiyacıdır (Sommers-Flanagan ve Sommers-Flanagan, 2004).

Sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılanması, bireylerin kaliteli ilişkiler kurması, mental hastalıkları azaltmakta ve kaliteli bir yaşam kurmalarını sağlamaktadır (Wubbolding, 2005).

Bu açıdan bakıldığında sevgi ihtiyacının karşılanması bireyin iyi oluşu, yaşam doyumu ve mutluluğunu sağlamak açısından oldukça önemlidir.

Bireyin sevgi ve ait olma ihtiyacını doyurabileceği en temel ilişki ise mutlu bir evliliştir (Glasser ve Glasser, 2000). Bireyler genel olarak ilişkilerinde karşı tarafın sevgisini ve ilgisini hissetmek isterler ve buna göre ilişkilerinin geleceği adına tercih yaparlar. Evli çiftlerin karşılıklı olarak bu sevgi ihtiyacını karşılayabilmeleri ilişkilerinin devam etmesi ve evlilik birliğinin korunabilmesi açısından oldukça önemlidir (Glasser ve Glasser, 2000).

Glasser'ın beş temel ihtiyacından olan sevgi ve ait olma ihtiyacının evlilik ilişkilerinde karşılanamadığı durumlara bakıldığında ise; evlilik ilişkisinde çiftlerin birbirlerini kontrol etmeye başlaması bu sevgi ihtiyacını karşılamamaya sebep olabilir (Glasser, 1999). Bunun yanında eşlerden birisi sevgi ihtiyacının karşılanmadığını düşündüğünde karşı tarafa sevmeyi öğretmeye çalışabilir, suçlayıcı bir dil kullanabilir (Glasser ve Glasser, 2000). Evli çiftlerin sevgi ihtiyaçlarının karşılanmaması ve birbirlerini kontrol etmeye çalışmaları evlilik süreçlerinde yıkıcı bir etki oluşturabilir.

2.4.3. Güç İhtiyacı

Temel ihtiyaçlardan bir diğeri olan güç ihtiyacı, insanların diğer varlıklardan en çok ayıran ihtiyaç olarak bilinir. Güç ihtiyacı insanoğluna özeldir. Hayvanlar için diğer ihtiyaçların doyurulması önemlidir fakat güç ihtiyacını hissetmezler. Güç ihtiyacımızı doyurma gereksinimi insanların seçimlerini etkilemektedir (Glasser, 1999).

Bireyler güç ihtiyacını karşılamak için diğer insanları kontrol etmeyi seçebilmektedir. Bu onların kaybedenden ziyade kazanan olduklarına inanmalarını sağlamaktadır. Fakat bu şekilde güç ihtiyacını doyurmak zararlıdır (Wubbolding, 2010). Bunu engellemek için ise bireylerin dış kontrolden daha çok iç kontrole sahip olmasını sağlamak gerekmektedir.

Güç ihtiyacı diğer ihtiyaçlara göre daha negatif bir yapıya sahip olduğu düşünülmektedir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken güç ihtiyacının nasıl karşılandığına yöneliktir. Eğer birey güç ihtiyacını başarılı olma, iç denetim odağına sahip olma gibi özellikleri ile doyuruyorsa faydalıdır (Wubbolding, 2010).

Güç ihtiyacı genel olarak dış kontrol ile ilgilidir. Güç ihtiyacı genetiğimize işlemiş olsa bile dış kontrollü olmak bireyin kendi seçimidir (Glasser ve Glasser, 2000). Seçim kuramı bize sadece kendi davranışlarımızı kontrol edeceğimizi öğretir. Fakat bazı insanlar güç ihtiyaçlarını karşılamak için diğer insanların duygularını, davranışlarını ve düşüncelerini

kullanmaya çalışırlar ve bunların üzerinde bir etkileri olsun isterler (Wubboding, 2010). İlişkilerde genel olarak karşı tarafı suçlayıcı dil kullanma ise zarar vermektedir. Bunun için kontrol mekanizmamız bizim için önemlidir (Glasser ve Glasser, 2000).

Glasser ve Glasser (2000)'a göre mutsuz evliliğin temelinde bireylerin dışsal kontrole sahip olması yatmaktadır. Mutsuz evliliğe sahip bireyler kendilerinden daha çok partnerlerini suçlamaktadırlar. Evlilikte çiftlerin ilişki doyumu sağlayabilmek adına kendi sorumluluklarını alması gerekmektedir.

İnsanoğlu her zaman sahip olduklarından daha fazlasını istemekte ve diğer insanlara göre daha iyi bir konumda olmayı beklemektedir. Bu bizim güç ihtiyacımızı temsil eder. İlişkilerimizde, arkadaşlıklarımızda güç ihtiyacımızı önceliğe koyarız (Glasser.1999).

Çok fazla para, itibar sahibi olsak bile güç ihtiyacımız genellikle saygı görme ile doyurulmaktadır. İlişkilerde saygı kazanmak ise bireylerin birbirlerinin basit ihtiyaçlarını bile karşılaması ve partlerlerini dinlemesi ile mümkündür. Bunları yapmadığımızda ise partnerimiz ile ciddi bir ilişki kurmamız imkânsızdır ve ilişkide güç ihtiyacımızı doyuramaz hale geliriz(Glasser ve Glasser, 2000).

Bireylerin evlilikte güç ihtiyaçlarını karşılamaları, başarılı bir evlilik yaptıklarına inanmaları onlar için oldukça önemlidir (Glasser, 1999). Sevgi ve ait olma ihtiyacı bireyler için ilişkide elde ettikleri güç ihtiyacına göre daha az etkilidir (Glasser ve Glasser, 2000).

2.4.4. Özgürlük İhtiyacı

Özgürlük ihtiyacı temel olarak istediklerimizi yapmaya yönelik arzularımızdır (Glasser ve Glasser, 2000). İnsanoğlu kültürel yapısına da bağlı olarak özgür olmayı, kendi otonomisine sahip olmayı ve bağımsız olmayı istemektedir. Bu onların özgürlük ihtiyacını oluşturur (Wubboding, 2010).

Evlilik ilişkisinin doğalında bireylerin özgürlük ihtiyaçları kısıtlanmaktadır. Burada önemli olan bireylerin evliliklerinde kendi yalnızlıklarını koruyabilmeleridir. Özgürlük ihtiyacının karşılandığı evliliklerde insanlar daha mutludur. Partnerinin özgürlüğüne saygı duymak ve bir sorunla ilgili karşılıklı karar verebilmek insanların özgürlük ihtiyaçlarını korumaktadır (Glasser ve Glasser, 2000).

Özgürlüğümüzü kaybetmemiz bizim kişiliğimizi kaybetmemize, yaratıcılığımızı yitirmemize, yeteneklerimizi köreltmemize sebep olur. Burada önemli olan diğer insanların özgürlüklerini kısıtlamadan kendi özgürlüğümüzü koruyabilmektedir (Glasser, 1999). Bu

açından bakıldığında insanoğlunun varlığını devam ettirebilmesi ve doyum sağlayabilmesi için özgür hissetmesi oldukça önemlidir.

2.4.5. Eğlence İhtiyacı

Temel ihtiyaçlardan bir diğeri olan eğlence ihtiyacı insanlar için bir şey öğrenmenin ödülüdür. Yeni şeyler öğrenmek hayatta kalmak adına insanlara avantaj sağlamaktadır ve eğlenme ihtiyacının genlerimize işlenmesine sebep olmuştur. Öğrenme insanlara oyun oynamayı getirmiştir. Bu ise eğlence insanların eğlence ihtiyaçlarını karşılamalarına sebep olmuştur. Eğlenme ihtiyacının en güzel açıklaması ise gülebilmektir (Glasser, 1999). Gülmek, mutlu olmak, hayattan zevk almak insanlar için önemlidir. İnsanlar seçimlerini yaparken bunlara göre yaparlar (Wubbolding, 2010).

İnsanlar âşık olduklarında birbirleri hakkında yeni şeyler öğrenirler ve birbirlerini güldürecek, mutlu edecek şeyleri bilirler (Glasser, 1999). İlişkilerde partnerlerin birlikte yeni şeyler öğrenebilmesi ve bu öğrenmelerinin partnerin doyumunu arttırması oldukça önemlidir. Öğrenme ve eğlenme uzun ilişkilerin temel yapı taşıdır (Glasser, 1999). İlişkilerde bireylerin beraber yaptıkları aktivitelerde eğlenme ihtiyaçlarını karşılamaları, ilişkileri için oldukça önemlidir. Mutlu evliliklerin çoğunda bireyler partnerleri ile yaptıkları etkinliklerde eğlence ihtiyaçlarını doyurmaktadırlar. Eğlenme ihtiyacının karşılanması uzun ilişkiler kurabilmede önemli bir etkiye sahiptir (Glasser ve Glasser, 2000).

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde kapsamlı bir literatür taraması sonucu, yetişkinlerde algılanan ebeveyn kabul reddi ve ilişki ve evlilik bağlanımı ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Evlilikte temel ihtiyaçların karşılanması yeni bir kavram olduğu için herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

3.1. İlişki ve Evlilik Bağlanımı ile İlgili Araştırmalar

3.1.1. İlişki ve Evlilik Bağlanımı ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Hou, Jiang ve Wang (2018) yaptıkları araştırmada evlilik doyumunun çiftlerin iletişim düzeylerinin aracı rolü ile çiftlerin evlilik bağlanımları üzerine etkisini dyadik analiz yöntemi ile keşfetmeye çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, evli çiftlerde hem erkeklerin hem kadınların iletişim düzeylerinin aracı rolü ile evlilik doyumlarının evlilik bağlanımları üzerinde hem aktör hem partner etkilerinin olduğu bulunmuştur.

De Goede, Branje, Duin, VanderValk ve Meeus (2011) yaptıkları araştırmada romantik ilişkisi olan bireylerin, romantik ilişki bağlanımları ile arkadaşlarına ve ailelerine bağlanımları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmaya toplam 218 erken yetişkinlikte olan birey ile 185 orta yetişkinlik döneminde olan birey katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; ebeveynlerle ve arkadaşlarla kurulan yüksek düzeyde bağlanımların, romantik ilişkide kurulacak olan bağlanımlar ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuçların hem kadınlarda hem erkeklerde farklılık göstermediği ayrıca hem erken yetişkinlikteki bireylerde hem orta yetişkinlikteki bireylerde aynı olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak; ebeveynler ve arkadaşlar ile kurulan bağlanımların, romantik ilişkilerde kurulan bağlanımlar ile pozitif yönde bir ilişkisi olduğu görülmektedir.

Birnie, McClure, Lydon ve Holmberg (2009) yaptıkları araştırmada yetişkin bireylerin kaçınmacı bağlanımları ile ilişki bağlanımından kaçınmalarının ilişkinin başarısızlığı ile

sonuçlanması arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Kaçınmalı bağlanma stilinin, ilişkide bağlanımdan kaçınma aracı rolü ile ilişki başarısızlığına etkisini bulmaya yönelik bir model geliştirilmiştir. Araştırmaya 19-34 yaş arasında, 106 kadın ile 56 erkek katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; kaçınmacı bağlanmaya sahip bireylerin ilişki başarısızlığının yüksek olduğu, ilişki bağlanımından kaçınan bireylerin ilişki başarısızlıklarının yüksek olduğu bulunmuştur. İlişki bağlanımından kaçınmanın aracı rolü ile kaçınmacı bağlanmanın ilişki başarısızlığına etkisinin yükseldiği görülmektedir.

Tran ve Simpson (2009) yaptıkları araştırmada kaygılı bağlanan bireylerin eşlerinden algıladıkları ilişki bağlanımının kendi ilişki bağlanımları, reddedilme duygusu ve kabul görme duygularına etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, eşlerin birbirlerine ilişki bağlanımlarını göstermeleri partnerlerinin bağlanmalarında iyileştirici etkide bulunmakta, ilişki bağlanımlarını yükseltmekte reddedilme duygularını azaltmakta ve kabul görme duygularını arttırmakta olduğu bulunmuştur. Eşlerin duygusal tepkileri hem kendilerinin hem eşlerinin uyum davranışlarını etkilemekte olduğu bulunmuştur.

Weigell, Bennett ve Ballard-Reisch (2006) yaptıkları araştırmada çiftlerin evliliklerinde baskın rol algılarının evliliklerindeki bağlanımlarını etkileyip etkilemediğini dyadik analiz yöntemi ile keşfetmeyi amaçlamışlardır. Bulunan sonuçlara göre, kadının ve erkeğin evlilikte rol algılarının baskın olma aracı rolü ile evlilik bağlanımları üzerinde aktör etkilerinin anlamlı, partner etkilerinin anlamsız olduğu bulunmuştur. Kadınların kendilerini etkin rol olarak görmeleri onların baskın olmasını etkilemekte ve kendi evlilik bağlanımlarını arttırmaktadır. Fakat eşlerinin bağlanımları üzerinde bu durumun herhangi bir etkisi yoktur. Erkeklerin kendilerini etkin rol olarak görmeleri onların baskın olmasını etkilemekte ve kendi evlilik bağlanımlarını arttırmaktadır fakat aynı şekilde eşlerinin evlilik bağlanımları ile herhangi bir ilişkisi yoktur.

Clements ve Swensen (2000) yaptıkları araştırmada yaşlı bireylerin evlilik bağlanımları, üç evlilik kalitesi değişkeni (evlilik problemleri, sevginin ifade edilmesi ve çift uyumu) arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya 50-88 yaş arasında evli bireyler katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, evlilik problemleri değişkeni ile evlilik bağlanımı arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur. İlişki bulunan evlilik problemleri arasında problem çözme becerisi problemi ile kişisel bakım problemi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir değişken olan sevginin ifade edilmesi ile evlilik bağlanımı arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Sevginin ifade edilmesinin alt boyutlarından olan, sevgiyi sözel ifade etme, manevi destek, maddi destek ile evlilik bağlanımı arasında pozitif

yönde ilişki bulunmuştur. Bir diğer değişken olan çift uyumu ile evlilik bağlanımı arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Evlilik uyumu alt ölçeklerinden bağlılık, doyum ile evlilik bağlanımları arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Simpson (1999) yaptığı araştırmada, romantik ilişkide bulunan bireylerin bağlanma stilleri ile ilişki bağlanımları, ilişkide güven ve ilişki doyumunu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmaya 114 çift yani 114 erkek ile 114 kadın katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çiftlerin güvenli bağlanmaları ile ilişkide bağlanımları, partnerine yönelik güven duyguları ve ilişki memnuniyetleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Kaçınmacı ve kaygılı bağlanmanın ilişkilerde daha çok olumsuz duygular ile ilişkili olduğu, güvenli bağlanmanın ise daha çok olumlu duygular ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Altı aylık yapılan görüşmeler sonucunda, kaçınmacı bağlanma yaşayan erkeklerin diğerlerine göre kendilerini açmada daha çok sıkıntı yaşadıkları görülmüştür.

Davis (1999) yaptığı araştırmada, çiftlerin bağlanma stilleri ile bağlanımları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Erkekler için güvenli bağlanma ile bağlanım düzeyi arasında pozitif, hem erkekler hem kadınlar için kaçınmacı bağlanma ile bağlanım arasında negatif, sadece kadınlar için kaygılı bağlanma ile bağlanım düzeyleri negatif yönde ilişkili bulunmuştur.

Johnson ve Rusbult (1989) yaptıkları araştırmada, ilişkilerine daha fazla bağlı olmanın, diğer alternatifleri değerlendirmede azaltıcı gücü olduğu hipotezini araştırmışlardır. Araştırmayı 3 çalışma olarak yürütmüşlerdir. Birinci çalışmaya 17 kadın ve 17 erkek katılmıştır ve uzun süreli bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, algılanan alternatiflerin kalitesinin ilişkileri devam eden bireylerde azaldığı bulunmuştur. İkinci araştırmaya ise 278 lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; ilişkileri bitme tehlikesi altında olan bireyler üzerinde daha bağlı olan bireylerin daha az alternatifleri değerlendirdikleri bulunmuştur. Üçüncü çalışmaya ise 76 lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırmada, bireyler üzerinde bir simülasyon deneyi yapılmıştır. Üçüncü çalışma sonuçlarına göre, yüksek bağlanım gösteren bireylerin alternatifleri daha fazla reddettiği ve azalttığı görülmüştür. Üç çalışma sonucunda, ilişki bağlanımının, alternatifleri değerlendirmede ilişki doyumundan daha etkili olduğu bulunmuştur.

Dean ve Spanier (1974) yaptıkları araştırmada, evli çiftlerin evlilik bağlanımları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmaya evli 218 birey katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; hem erkeklerde hem kadınlarda evlilik uyumu düzeyi ile evlilik bağlanımı düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; bireylerin evlilik uyumu arttıkça, evlilik bağlanımları da artmakta olduğu söylenebilir.

Moghadasi ve Mohammadipour (2016) yaptıkları araştırmada iletişim kalıpları eğitim programının evli çiftlerin evlilik bağlanımları ile evlilik doyumlarına etkisi olup olmadığını araştırmışlardır. Eğitim 90 dakika olmak üzere 8 ayrı oturumda yapılmıştır. Eğitim sonunda, evlilik bağlanımı ile evlilik doyumunun iletişim kalıpları eğitim programı uygulanan çiftlerde arttığı görülmüştür.

3.1.2. İlişki ve Evlilik Bağlanımı ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Doğaner (2014) yaptığı araştırmada, narsistik kişilik eğilimi, ilişki doyumu, ilişki bağlanımı ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmaya 150 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, narsistik kişilik eğilimi ile hem ilişki bağlanımı hem de ilişki doyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Narsizm 3 boyuta ayrılmıştır. Bu üç boyut; normal narsizme sahip olanlar, sınırda olanlar ve narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlardır. İlişki bağlanımlarının ve doyumlarının narsizm gruplarına göre farklılaştığı bulunmuştur.

Kaynak-Malatyalı (2014) yaptığı araştırmada evli çiftlerin bağlanma boyutları ile ilişki istikrarı değişkenleri arasındaki ilişkiyi evlilikte algıladıkları gücün aracı rolü ile incelemiştir. Daha önceki araştırmalarda bağlanma boyutları ve ilişki istikrarı değişkenlerinin, ilişki bağlanımını açıkladığı ileri sürülen modeller geliştirilmiştir. Bu araştırmada bu değişkenlere ek olarak evlilikte algılanan güç değişkeninin, yatırım modelindeki değişkenler ile bağlanma boyutları arasındaki ilişkiye aracı bir rolü olup olmadığını test etmiştir. Çalışmaya 157 evli çift katılmıştır. Çalışmada geliştirilen modeli test etmek amacı ile Aktör Partner Bağımlılık Model kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; Hem erkeklerde hem de kadınlarda, kişilerin bağlanma kaygıları ve kaçınmaları kendilerinin evlilikte algıladıkları gücü düşürdüğü bulunmuştur. Hem erkeğin hem de kadının evlilikte algıladıkları gücün kendilerinin evlilik doyumunu düşürdüğü bulunmuştur. Ayrıca, kadının evlilikte algıladığı gücün, eşinin evlilik doyumunu ve evliliğe yaptığı yatırımları yükselttiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, hem erkeklerde hem de kadınlarda, evlilikte algılanan gücün, kişinin kendisinin bağlanma kaygısı ve kaçınması ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide aracı rol ü olduğu bulunmuştur. Kadının algıladığı güç ise kendisinin bağlanma kaygısı ile eşinin evlilik doyumu ve evliliğe yaptığı yatırımlar arasında aracılık etmektedir.

Akbalık-Doğan ve Büyükşahin-Sunal (2011) yaptığı araştırmada, evli çiftlerin evliliklerinde yaşadıkları olumlu yanılşamalar ile ilişki bağlanımları ve yükleme biçimleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bireylerin ilişki bağlanımlarını belirlemede, ilişki istikrarı

ölçeğinin alt maddelerini kullanmışlardır. Araştırmaya 347 evli birey katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, evlilikteki olumlu yansımaları yatırım modelinin değişkenlerinin güçlü bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006) yaptıkları araştırmada, evli çiftlerin evlilik uyum düzeyleri, benlik saygısı düzeyleri ve ilişkilerinde nedensel ve sorumluluk yükleme düzeylerinin bağlanma biçimlerine göre değişip değişmediğini araştırmışlardır. Araştırmaya 100 evli çift yani 100 kadın ile 100 erkek katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; yapılan korelasyon analizi sonucunda güvenli bağlanma ile evlilik uyumu arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Evlilik uyumunun bağlanma biçimlerine göre değişip değişmediğini keşfetmek amacı ile yapılan ANOVA testi sonucunda, evlilik uyumunun bağlanma biçimlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre; güvenli bağlanmaya sahip bireylerin evlilik uyumunun, kaçınmacı bağlanmaya sahip bireylerin evlilik uyumundan; saplantılı bağlanmaya sahip bireylerin evlilik uyumunun ise korkulu bağlanmaya sahip bireylerin evlilik uyumundan anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

3.2. Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Araştırmalar

3.2.1. Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Khaleque, Hussain, Gul ve Zahra (2018) yaptıkları araştırmada, yetişkinlerde çocuklukta algılanan ebeveyn reddi, yakın ilişki kurma kaygısı ile psikolojik uyum arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmaya genç yetişkinlik, orta yetişkinlik ve yaşlılık döneminde olan 366 kişi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; yaşlılık dönemindeki yetişkinler hariç diğer yetişkinlik dönemindeki bireylerin hepsinde çocuklukta hatırlanan ebeveyn reddi ile bireylerin yakınlık kurma kaygısı, kişilerarası ilişki kurma kaygısı ve psikolojik uyumunun birbirleri ile anlamlı ilişkileri olduğu bulunmuştur. Yapılan hiyerarşik regresyon analizine göre, genç yetişkinlikte ve orta yetişkinlikte, çocuklukta algılanan ebeveyn reddi ile psikolojik uyumun yakınlık kurmanın anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur. Anne reddinin ise sadece genç yetişkinlikteki yakınlığı yordamakta olduğu, hem anne hem baba reddinin orta yetişkinlikteki yakınlığı yordamakta olduğu bulunmuştur.

Ki, Rohner, Britner, Halgunseth ve Rigazio-DiGilio (2018) yaptıkları araştırmada ebeveyn kabul reddi ile başa çıkma düzeyi ile, romantik partner ilişkisinde kabul görme durumu ve psikolojik ilişki arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmaya, 724 başa çıkan birey ile 1121 başa çıkamayan birey katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; başa çıkan erkek

bireylerde hem annenin hem babanın reddinin psikolojik uyumun önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur, başa çıkan kadın bireylerde ise yaş ve hem anne hem baba reddinin etkileşimi psikolojik uyumun önemli yordayıcıları olduğu bulunmuştur. Başa çıkmayan erkek bireylerde ise; yaş, hatırlanan baba reddi, hem anne hem baba reddinin etkileşimi, psikolojik uyumun anlamlı yordayıcıları olarak bulunmuştur. Başa çıkamayan kadınlarda ise; hatırlanan hem anne hem baba reddi psikolojik uyumun yordayıcıları olarak bulunmuştur. Bir diğer sonuç olarak; Algılanan romantik partner kabul-ret düzeyi, çocukluk çağında hatırlanan ebeveyn reddi ile başa çıkamayanların psikolojik uyumları arasındaki ilişkiye aracılık ettiği, ancak başa çıkanların psikolojik uyumuna aracılık etmediği bulunmuştur.

İbrahim, Rohner, Smith ve Flannery (2015) yaptıkları çalışmada çocuklukta hatırlanan ebeveyn reddi ile reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmaya 271 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; hem anne hem baba tarafından hatırlanan reddedilme düzeyi ile reddedilme duyarlılığı arasında önemli ölçüde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Sonuçlara göre, aynı cins ebeveyn tarafından reddedilme, reddedilme duyarlılığını daha çok açıkladığı bulunmuştur.

Kostic, Nesic, Stankovic, Zikic (2014) yaptıkları çalışmada, yetişkin bireylerin algıladıkları ebeveyn kabul reddi, aile özellikleri ile bireylerin davranış bozuklukları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sonuçlara göre, birlikte yaşayan ailelere göre boşanmış ailelerde büyüyen yetişkinlerin daha çok davranış bozukluğu gösterdiği bulunmuştur. Bunun yanında algılanan ebeveyn reddinin bireylerin davranış bozuklukları ile pozitif yönde ilişki bulunmuştur.

Varan, Rohner ve Eryüksel (2008) yaptıkları çalışmada üç bağlanma figürü olan anne, baba ve eş kabulü ile psikolojik uyum arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmaya 681 Türk yetişkin katılmıştır. Araştırma sonuçları; her bireyin üç bağlanma figürü tarafından kabul görmeye eğilimli olduklarını göstermektedir. Bu üç bağlanma figürünün hiç birinden kabul göremeyen bireylerin psikolojik uyumunun az olduğu bulunmuştur. Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; bu üç bağlanma figüründen kabul görme düzeyinin kişinin psikolojik uyumunun anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur.

Rohner, Melendez ve Kraimer-Rickaby (2008) yaptıkları çalışmada algılanan partner kabul düzeyi ile psikolojik uyum düzeyi arasındaki ilişkiyi çocuklukta algılanan ebeveyn kabul düzeyinin aracı rolü ile incelemişlerdir. Araştırmaya 488 lisans ve yüksek lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; hem anneden algılanan kabul düzeyi hem

babadan algılanan kabul düzeyinin partnerden algılanan kabul düzeyi ile pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu bulunmuştur. Bireylerin psikolojik uyum düzeylerinin ile hem anneden algılanan kabul düzeyi hem babadan algılanan kabul düzeyi hem de partnerden algılanan kabul düzeyi ile pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu bulunmuştur. Yapılan yol analizi sonuçlarına göre; partnerden algılanan kabul düzeyi ile, psikolojik uyum düzeyinin, ebeveyn kabul düzeyinin aracı rolü ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Hale, Van Der Valk, Engels ve Meeus (2005) yaptıkları araştırmada ergenlik dönemindeki bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları reddedilme düzeyleri, depresyon düzeyleri ve agresif yatınlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya 1329 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveyn reddedilme düzeyi ile ergen depresyonu ve geri çekilmesi ile ergen agresif reaksiyon düzeyi arasında yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Yapılan yol analizi sonuçlarına göre, ebeveyn ret düzeyinden ergen depresyonu ve ergen agresif reaksiyon düzeyine direk yol bulunmuştur.

Gerlsma (2000) yaptığı araştırmada yetişkin bireylerin ebeveyn bakım algıları ile kurdukları romantik ilişki arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada katılımcı grubunu 114 evli ve beraber yaşayan birey oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin bakım düzeyinin romantik ilişki kalitesi ile doğrudan bir ilişkisi bulunamamıştır. Fakat bireylerin ebeveynleri ile ilişkilerinin yeniden değerlendirilmesi ile ilişki kalitesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

3.2.2. Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Babuşçu (2014) yaptığı araştırmada evli bireylerde ebeveyn kabul-reddi, eş kabul reddi ile erken dönem uyumsuz şemaları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmaya toplam 228 evli çift katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; hem anneden hem babadan algılanan ret düzeyi ile eşten algılanan ret düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Hem anne hem babadan algılanan ret düzeyi ile erken dönem uyumsuz şemaların alt boyutlarının hepsinin arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca eşten algılanan ret düzeyi ile “Kopukluk/Reddedilme” , “Zedelenmiş Otonomi” ve “Yüksek Standartlar” şema alanları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Başka bir sonuç olarak; anne reddi ve eş reddi arasındaki ilişkiye kopukluk/reddedilme şema alanı kısmi olarak aracılık ettiği bulunmuştur. Kopukluk/reddedilme şema alanı baba reddi ve eş reddi arasındaki ilişkide tam olarak aracı bir rol oynamakta olduğu bulunmuştur.

Parade, Leekes ve Helms (2013) yaptıkları araştırmada hatırlanan ebeveyn reddinin evli çiftlerde ilişki doyumuna dyadik etkisine bakmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre hatırlanan ebeveyn reddinin direk olarak ilişki doyumuna ne aktör ne partner etkisinin olmadığı bulunmuştur. Ancak hatırlanan ebeveyn reddinin diğer değişkenler ile birlikte ilişki doyumuna etkisi olduğunu bulmuşlardır. Çiftlerden herhangi birinin ebeveyn reddini yüksek algılaması ve bebek sahibi olmalarına yönelik hayal kırıklıkları yüksekken sadece aktör etkisi olarak ilişki doyumuna etki ettiği görülmektedir.

Varan (2005) yaptığı araştırmada, evli ve romantik ilişkisi olan bireylerin köken ailelerinden algıladıkları ebeveyn kabul ret durumu ile partnerlerinden algıladıkları partner kabul ret durumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışma grubunu, 123'ü evli, 122'si romantik ilişki yaşayan 18-65 yaş arasındaki bireyler oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, hem evli bireylerin hem romantik ilişkide olan bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları ret düzeyi ile partnerlerinden algıladıkları ret düzeyi arasında hem erkekler hem kadınlar olmak üzere anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre hem anneden hem babadan algılanan ret düzeyinin partnerden algılanan ret düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde; sırasıyla araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanma aşaması, verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

4.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmanın deseni, evli bireylerin ilişki bağlanımlarını kendi ebeveynlerinden algıladıkları kabul görme düzeyleri ile evlilikte partnerlerin birbirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri tarafından yordama güçlerinin araştırıldığı korelasyonel araştırma desenidir. Korelasyonel araştırmalar, iki veya daha fazla değişkenin, bu değişkenlere araştırmacı tarafından müdahale olmaksızın, arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalardır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Bu araştırmada çiftler üzerine yapılan araştırmalarda kullanılmaya uygun olan Aktör-Partner Bağımlılık Aracı Modeli (Kenny, Kashy ve Cook 2006) kullanılmıştır. Kenny, Kashy ve Cook (2006)'a göre sosyal bilimler ve davranış bilimleri üzerine yapılan araştırmalarda bireylerin bir sosyal yapı içerisinde değerlendirmek gerekmektedir. Çift ilişkileri açısından yapılan araştırmalarda, bireylerin davranışları üzerinde sadece bireylerin etkisini araştırmak yerine çiftlerin birbirlerinin ilişki süreçlerindeki etkilerine bakmak daha doğru olacaktır.

Bu araştırmada; evli bireylerin ilişki bağlanımlarını yordamada ebeveynlerinden algıladıkları ret düzeyinin rolü ve ilişkilerinde partnerlerinin temel ihtiyaçları karşılamalarının aracı rolü araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda bireylerin hem kendilerinin (aktör), hem partnerlerinin (partner) doğrudan ve dolaylı etkilerini araştırmak adına aktör-partner bağımlılık aracı iki model geliştirilmiş ve bu model test edilmiştir.

4.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 120 evli çift (120 kadın, 120 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada örnekleme yöntemi olarak kar topu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İlk

araştırma grubu veya bireyler bulunduktan sonra bu bireyler aracılığı ile diğer örneklem grubuna ulaşılmaya çalışıldığı yönteme kar topu örnekleme yöntemi denir (Erkuş, 2017). Kar topu örnekleme yöntemi, genellikle örneklem grubuna ulaşılması güç olan durumlarda kullanılmaktadır. Bu araştırmada da evli çiftler üzerinde bir çalışma yürütüldüğü için uygun örneklem yönteminin kar topu örnekleme yöntemi olduğuna karar verilmiştir. Araştırmanın katılımcıları en az 1 yıl, en fazla 37 yıllık evli çiftlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan evli çiftlerden kadınların yaşı 22 ile 54 yaş arasında değişmekte ve yaş ortalamaları 34'tür. Araştırmaya katılan evli çiftlerden erkek olanların yaşı 23 ile 60 yaş arasında değişmekte ve yaş ortalamaları 37'dir.

4.3. Veri Toplama Araçları

4.3.1. Kişisel Bilgi Formu (EK-4)

Araştırmacı tarafından hazırlanan, bireylerin yaş, cinsiyet, sosyo ekonomik durum, çalışma durumu, evlilik süresi, evlilikten önce geçirdikleri flört süresi gibi değişkenlerin yer aldığı formdur.

4.3.2. İlişki Bağlanımı Ölçeği (İBÖ) (EK-1)

İlişki İstikrarı Ölçeği Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması, Büyükaşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafından yapılmıştır. İlişki istikrarı ölçeğinin alt ölçeklerinin ilk beş maddesi –Tamamen yanlış (1) ile Tamamen doğru (4)- arasında 4'lü likert tipi puanlanmakta, diğer 5 maddeleri ise –Tamamen yanlış (1) ile Tamamen doğru (9) arasında 9'lu likert tipi olarak puanlanmaktadır. İlişki istikrarı ölçeğinin ilk formunda ölçek ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğinin değerlendirilmesi ve ilişki yatırımı olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Büyükaşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005)'te yaptığı uyarlama çalışmasında geçerlik çalışmaları için yapılan faktör analizi sonuçlarına göre; alt faktörlerden birincisi varyansın % 21.76'sini, ikincisi %16.24'ünü ve üçüncüsü % 14.03'ünü açıklamaktadır. Faktörlerin üçü birden ölçülmek istenen yapının toplam varyansının %52.04'ünü açıklamaktadır. Ölçek maddelerinin faktör yük değerleri. 36 ile .80 arasında değişmektedir. Ölçeğin orijinal versiyonunda alt ölçeklerin iç tutarlılığına yönelik Cronbach alfa katsayılarının, ilişki doyumu için .92 ile .95 , ilişki yatırımı için .82 ile .84 ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme için .82 ile .88 arasında değiştiği gözlenmiştir (Rusbult ve ark., 1998). Ölçeğin Türkçe uyarlamasının yapan Büyükaşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) ise yaptıkları güvenilirlik çalışmalarında; ölçeğe ait Cronbach alfa katsayılarını ilişki doyumu alt boyutu için .90, seçeneklerin niteliğinin değerlendirilmesi alt boyutu için .84, ilişki yatırımı alt ölçeği için .84 olarak bulmuşlardır. Bunun dışında

güvenirlik çalışmaları için yapılan alt ölçeklerin iki yarım güvenilirlik katsayıları sırasıyla, .84, .71, .78 olarak bulunmuştur. İlişki istikrarı ölçeğine daha sonra Büyüksahin ve Taluy (2008) 7 maddeden oluşan ve bu araştırmada kullanılan ilişki bağlanımı alt boyutunu eklemişlerdir. İlişki bağlanımı alt boyutu yapılan geçerlik güvenirlik çalışmalarından Cronbach alfa iç tutarlık kat sayısı .70 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada, İlişki İstikrarı Ölçeği'nin sadece bağlanım alt boyutu kullanılacaktır.

4.3.3. Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Kısa Formu (EKRÖ/K) (EK-2)

Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği'nin orijinali 1978 yılında Rohner tarafından geliştirilmiştir. Ebeveyn kabul/ret ölçeği 4 alt boyuttan oluşmaktadır bunlar; sıcaklık/şefkat alt boyutu, düşmanlık/saldırganlık alt boyutu, ihmal/kayıtsızlık alt boyutu ve ayrışmamış ret alt boyutudur. Ölçeğin birçok ülkede geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır ve birçok kültürde geçerli ve güvenilir olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe formu Varan (2003) tarafından yapılmıştır. Ölçek –hiçbir zaman doğru değil (1) ile hemen hemen her zaman doğru (4)- arasında puanlanan 4'lü likert tipi olarak puanlanmaktadır. Ebeveyn kabul/ret ölçeğinin çocuk/ergen formu ile yetişkin formu olmak üzere iki ayrı formu bulunmaktadır. Yetişkin formu çocuklukta algılanan ebeveynlerden kabul ve ya ret görmüş olma değerlendirmelerini içermektedir. Ebeveyn kabul/ret ölçeğinin çeşitli ülkelerde yapılmış geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ölçeğin hem geçerli hem güvenilir olduğunu göstermektedir (Khaleque ve Rohner, 2001). Ölçeğin ülkemizde yapılan güvenirlik çalışmalarında, iki alt faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve toplam varyansın anne formu için %75.23, baba formu için %74.87 olarak bulunmuştur. Birinci alt boyut ret ikinci alt boyut ise kabul olarak isimlendirilmiştir. Yapılan güvenirlik çalışmalarında ise yetişkin ebeveyn kabul/ret ölçeğinin hem anne hem de baba formlarına ait alt-ölçeklerin Cronbach Alpha iç-tutarlık katsayıları .86 ile .96 arasında değişmekte olduğu gözlenmiştir. Toplam iç-tutarlık katsayısı ise .97 olarak bulunmuştur. Bulgular ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin kısa formunu ise Dedeler, Akün ve Batıgün (2017) tarafından geliştirmişlerdir. Ölçeğin kısa formu 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları; sıcaklık/şefkat (8 madde), düşmanlık/saldırganlık (6) madde, kayıtsızlık/ihmal (6 madde) ve ayrışmamış ret (4 madde) olarak ayrılmıştır Ölçek; anne ve baba formu olmak üzere iki ayrı formdan oluşmaktadır. Ölçeğin puanlaması uzun formu ile aynıdır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacı ile anne ve baba formuna ayrı ayrı olmak üzere Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçek anne formu için iki boyut; baba formu

için üç boyuttan oluştuğu görülmektedir. Anne Formundaki iki faktör toplam varyansın %56.87'sini, Baba Formundaki üç faktör ise toplam varyansın %62.72'sini açıklamıştır. AFA'dan elde edilen faktörlerin doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek amacı ile Doğrulamalı Faktör Analizi yapılmıştır. Ölçek, Doğrulamalı Faktör Analizi sonucunda orijinal ölçek geliştirme çalışmasını yapan Rohner tarafından önerilen dört faktör altında toplanmıştır. Ölçeğin uyum indeksleri kabul edilebilir düzeydedir. Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliğini belirlemek amacı ile Ana Babaya Bağlanma Ölçeği toplam puanı ve alt ölçeklerinin puanları ile ölçeğin anne ve baba formu toplam puanları ve alt ölçeklerinin puanları arasında korelasyona bakılmıştır. Yetişkin EKRÖ/K Anne Formu ile Anne ABBÖ toplam puanları arasındaki korelasyon kat sayısı -0.76 ($p \leq .01$) olarak bulunmuştur. Yetişkin EKRÖ/K Baba Formu ile Baba ABBÖ toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı -0.83 ($p \leq .01$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenirlik analizi için toplam puanlar ve her alt ölçek puanları için; Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları, test-tekrar test güvenirlik katsayıları, madde toplam korelasyonları ve iki yarım güvenirliği hesaplanmıştır. Ölçeğin anne formu üzerinde yapılan analizlerde iç tutarlık katsayısının .75 ile .92 arasında değiştiği görülmektedir. Test-tekrar test güvenirliği için yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre ise; ölçeğin korelasyon katsayılarının .40 ile .83 arasında değiştiği; madde toplam korelasyon katsayısının ise .45 ile .82 arasında değiştiği görülmektedir. Anne formunun iki yarım güvenirliği korelasyon katsayısı ise .88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin baba formu üzerinde yapılan analizlerde iç tutarlık katsayısının; .85 ile .96 arasında değiştiği görülmektedir. Test-tekrar test için yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre; ölçeğin test-tekrar test korelasyon katsayılarının .86 ile .96 arasında değiştiği, madde toplam korelasyon katsayılarının .50 ile .96 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin baba formunun iki yarım güvenirliği korelasyon katsayısı ise .94 olarak bulunmuştur. Yapılan güvenirlik ve geçerlik analizleri sonuçlarına göre; EKRÖ/K ölçeğinin hem anne hem baba formunun geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur.

4.3.4. Eş Temel İhtiyaçlar Ölçeği (ETİ) (EK-3)

Eş temel ihtiyaçlar ölçeği Özbay, Akçabozan-Kayabol, Tomar, Aydoğan, Eker (2018) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek Glasser'ın temel ihtiyaçlarına dayalı evlilik uyumunu ölçmeye yönelik bir ölçek aracıdır. Ölçek 25 maddeden oluşan tek faktörlü bir yapıya sahiptir. Ölçek -1 (Hiç uygun değil) ile 5 (Tamamen uygun) arasında puanlanan 5'li likert tipi ölçektir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması evli bireylerin evliliklerinde temel ihtiyaçlarının karşılandığı yönünde algısını temsil etmektedir. Ölçeğin geçerlik çalışması

için yapılan faktör analizi sonuçlarına göre, toplam varyansın % 65.37'sini oluşturan tek faktörlü bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bir diğer geçerlik analizi için, benzer ölçek geçerliliğini test etmek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda, Temel Psikolojik İhtiyaçlara Dayalı Evlilik Uyumu ile Evlilik Çatışma Alanları ölçeği arasında negatif yönde ($r = -.46$, $p < .01$), İlişki Doyumu İndeksi ile arasında pozitif yönde ($r = .79$, $p < .01$) anlamlı ilişkilere ulaşılmıştır. Ölçeğin güvenirlik analizi için cronbach alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin cronbach alpha katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Bulgular ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğunu göstermektedir.

4.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanma sürecinde, hazırlanmış veri toplama araçları, çalışma grubunda yer alan çiftlerden hem internet bağlantısı üzerinden hem elden olmak üzere karşılıklı olarak toplanmıştır. Elden toplanacak verilerde, her çifte veri toplama araçları kapalı zarf içerisinde verilerek ve birbirlerinden ayrı veri toplama araçlarını doldurmaları istenmiştir. Çiftlerin beraber ortak bir rumuz belirlemeleri istenmiştir. Bu şekilde çiftlerin eşleştirilmesi sağlanmıştır.

4.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada öncelikli olarak araştırmanın sonuç değişkenini oluşturan ilişki bağlanımı ölçeğinin evli çiftlerde ilişki bağlanımını ölçmeye yönelik uygunluğunu test etmek amacı ile Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Aşağıda doğrulayıcı faktör analizinin sonuçları verilmiştir. Sonuçlara bakıldığında, ilişki bağlanımı ölçeğinin evli çiftlerde ilişki bağlanımını ölçmek amacıyla kullanılabileceği bulunmuştur.

İkinci aşamada ise, araştırmada yapılacak testlerin varsayımlarını açıklamak için verilerin betimsel analizleri, değişkenler arasındaki ilişkileri açıklamak için Spearman Sıra Farkları Korelasyon testi ve önerilen yapısal modelin test edilmesi için yol (path) analizi, dyadik analiz teknikleri kullanılmıştır.

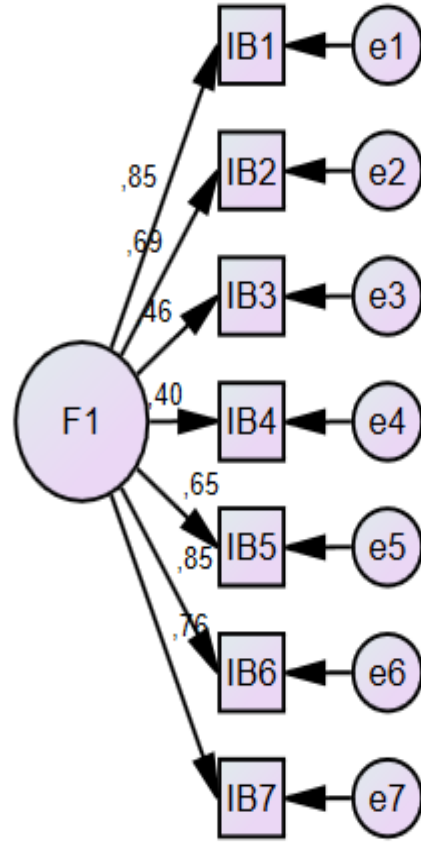
Verilerin analizi için, SPSS 21.0, AMOS 16.0 ve R paket programları kullanılmıştır.

4.5.1. İlişki Bağlanımı Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

İlişki bağlanımı ölçeğinin evli çiftlerdeki yapı geçerliği hakkında kanıt toplamak üzere doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen model-veri uyum indeksleri şu şekildedir: $\chi^2/sd = 3.93$, RMSEA= 0.06, GFI= 0.96, AGFI=0.88, NFI=0.94, IFI= 0.96, CFI=0.96, TLI (NNFI)=0.92. Elde edilen uyum indeksleri incelendiğinde, model-veri uyumunun iyi olduğunu söylemek mümkündür. χ^2/sd değeri

incelendiğinde 3.93 değerinin orta düzeyde uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Sümer, 2000). RMSEA değeri incelendiğinde 0.06 değerinin mükemmel uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Browne ve Cudeck, 1993). GFI değeri incelendiğinde ise 0.96 değerinin mükemmel uyum gösteren bir değer olduğu, NFI değeri incelendiğinde 0.94 değerinin kabul edilebilir uyum gösteren bir değer olduğu, CFI değeri incelendiğinde 0.96 değerinin mükemmel uyum gösteren bir değer olduğu, IFI değeri incelendiğinde 0.96 değerinin mükemmel uyum gösteren bir değer olduğu, TLI (NNFI) değeri incelendiğinde 0.92 değerinin kabul edilebilir uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Marsh, Hau, Artelt, Baumert ve Peschar, 2006). AGFI değeri incelendiğinde 0.88 değerinin kabul edilebilir uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003). Ölçeği oluşturan yedi maddeye ait standartlaştırılmış yol katsayılarının sırasıyla 0.83, 0.73, 0.42, 0.40, 0.65, 0.87ve 0.78 olduğu görülmektedir ve bu yol katsayılarının tümü $p=0.001$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Yukarıdaki bulgular göz önüne alındığında, araştırmada kullanılan ilişki bağlanımı ölçeğine ilişkin yeterli yapı geçerliği kanıtlarının elde edilmiş olduğu söylenebilir.

Şekil 3. İlişki bağlanımı ölçeğine ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Yukarıdaki bulgular göz önüne alındığında, araştırmada kullanılan ilişki bağlanımı ölçeğine ilişkin yeterli yapı geçerliği kanıtlarının elde edilmiş olduğu söylenebilir.

BÖLÜM V

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada incelenen değişkenlere yönelik betimsel istatistiklere, korelasyon analizi sonuçlarına ve araştırma kapsamında geliştirilen modellerin dyadik analiz yöntemi ile denenmesinin sonuçlarına yer verilmiştir.

5.1. Veri Setinin İncelenmesi

Veriler programa girildikten sonra öncelikle veri seti kontrol edilmiş, hatalar düzeltilmiştir. Sonra kayıp veri analizi yapılmış, kayıp veri ataması yapılmıştır. Verilerin normallik analizi yapıldıktan sonra normal dağılımın sağlanamadığı görülmüştür. Verilerin normal dağılımlarını sağlayabilmek için veriler üzerinde, logaritmik dönüşüm, karekök dönüşümü ve ters dönüşüm (Büyüköztürk, 2018) yapılmıştır fakat yine verilerin normal dağılım göstermediği bulunmuştur. Verilerin normal dağılmadığı durumlarda korelasyon analizi yapılırken, parametrik olmayan testlerde Spearman Korelasyon testi kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2018). Verilerin normal dağılım göstermemesinden dolayı, parametrik olmayan testler için spearman korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Yapısal eşitlik modelleri, normal dağılımdan uzaklaşıldığı durumlarda, farklı kestirim yöntemlerinin uygulanmasına izin vermektedir. Uygulanan bu kestirim yöntemleri normallik için düzeltme yapmaktadır (Fitzpatrick, Gareau, Lafontaine ve Gaudreau, 2016). Bu araştırmada kestirim yöntemi olarak ADF (Browne's Asymptotically Distribution Free) yöntemi kullanılmıştır ve veriler analize uygun hale getirilmiştir.

5.2. Betimsel İstatistikler

Araştırma sürecinde öncelikli olarak değişkenlere ait ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri incelemek adına betimsel istatistiklere bakılmıştır. Aşağıda Tablo 1'de betimsel istatistiklere ait sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 1
Değişkenlere Ait Betimsel İstatistikler

Değişken	Ortalama	Ss	Minimum değer	Maksimum değer
Anneden Algılanan Ret	35.96	11.49	24.00	83.00
Babadan Algılanan Ret	39.43	12.74	24.00	82.00
İlişki Bağlanımı	60.46	6.32	17.00	63.00
Eş Temel İhtiyaçlar	111.39	16.74	17.00	63.00

Araştırmada yer alan anneden algılanan ret ölçeğinden elde edilen puanların ortalaması 35.96, standart sapması 11.49, minimum puan 24 ve maksimum puan 83 olarak elde edilmiştir. Babadan algılanan ret ölçeğinden elde edilen puanların ortalaması 39.43, standart sapması 12.74, minimum puan 24 ve maksimum puan 82 olarak elde edilmiştir. İlişki bağlanımı ölçeğinden elde edilen puanların ortalaması 60.46, standart sapması 6.32, minimum puan 17 ve maksimum puan 63 olarak elde edilmiştir. Araştırmada yer alan üçüncü ölçek olan eş temel ihtiyaçlar ölçeğinden elde edilen puanların ortalaması ise 111.39, standart sapması 16.74, minimum puan 27 ve maksimum puan 125 olarak elde edilmiştir. Genel olarak bakıldığında bu araştırmaya katılan bireylerin, ilişki bağlanımları puanları ile, eş temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu araştırmaya katılan katılımcıların çoğunun, ilişki bağlanımlarının yüksek olduğu ve eşlerinin evlilik ilişkilerinde kendilerinin temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yönelik algılarının yüksek olduğu söylenebilir.

5.3. İlişki Bağlanımı, Anneden Algılanan Ret Düzeyi, Babadan Algılanan Ret Düzeyi ile Eş Temel İhtiyaçlar arasındaki ilişkilere yönelik bulgular

Araştırma sürecinde geliştirilen modelde yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için Spearman Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Spearman Korelasyon Testi sonuçları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2:

İlişki Bağlanımı, Anneden Algılanan Ret Düzeyi, Babadan Algılanan Ret Düzeyi ile Eş Temel İhtiyaçlar Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
1.İB_K	1							
2.İB_E	.287**	1						
3.ETİ_K	.422**	.416**	1					
4.ETİ_E	.253**	.470**	.551**	1				
5.ANNERET_K	-.260**	-.291**	-.413**	-.260**	1			
6.BABARET_K	-0.175	-0.176	-.450**	-.290**	.768**	1		
7.ANNERET_E	-0.109	-.226*	-0.175	-.280**	.259**	.294**	1	
8.BABARET_E	-0.108	-.249**	-0.106	-.214*	.256**	.259**	.735**	1

* $p < .05$; ** $p < .01$

Not: **İB_K**: Kadının ilişki bağlanımı, **İB_E**: Erkeğin ilişki bağlanımı, **ETİ_K**: Kadının evlilikte eş temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algısı, **ETİ_E**: Erkeğin evlilikte eş temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algısı, **ANNERET_K**: Kadının annesinden algıladığı ret düzeyi, **BABARET_K**: Kadının babasından algıladığı ret düzeyi, **ANNERET_E**: Erkeğin annesinden algıladığı ret düzeyi, **BABARET_E**: Erkeğin babasından algıladığı ret düzeyini ifade etmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin ilişki bağlanımları ile, hem kadınların hem erkeklerin evlilikte algıladıkları eş temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyleri arasında beklendiği gibi pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Kadının anneden algıladığı ret ile hem kadının hem erkeğin ilişki bağlanımları ve hem kadınların hem erkeklerin evlilikte algıladıkları eş temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyleri arasında arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Kadının babadan algıladığı ret ile hem kadınların hem erkeklerin evlilikte algıladıkları eş temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyleri ile negatif yönde ve kadının anneden algıladığı ret düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Erkeğin anneden algıladığı ret ile, erkeğin ilişki bağlanımı, erkeğin evlilikte algıladıkları eş temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi ile arasında negatif yönde, kadının anneden ve babadan algıladığı ret ile arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Erkeğin anneden algıladığı ret ile, kadının ilişki bağlanımı ve kadının evlilikte algıladıkları eş temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunamamıştır. Erkeğin babadan algıladığı ret düzeyi ile erkeğin ilişki bağlanımı, erkeğin evlilikte algıladıkları eş temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi ile arasında negatif yönde, kadının anneden ve babadan algıladığı ret ve erkeğin anneden algıladığı ret ile arasında

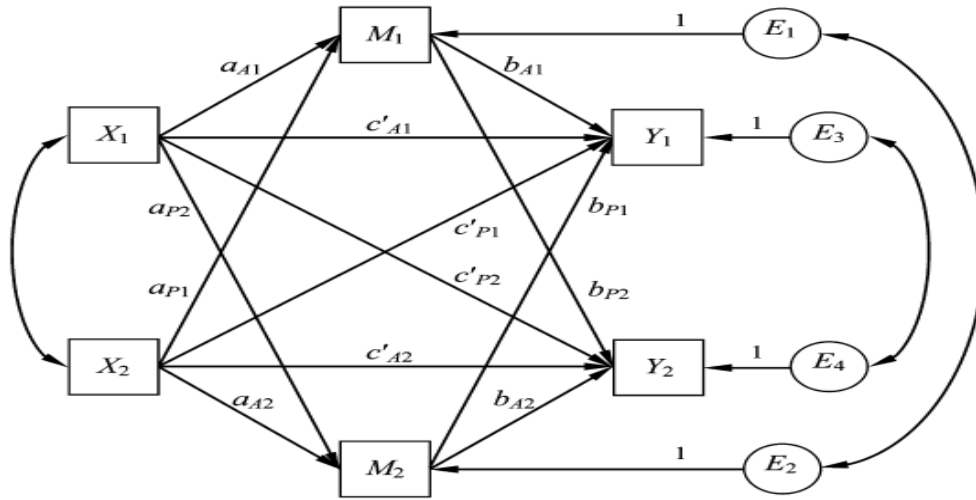
pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Erkeğin babadan algıladığı ret ile, kadının ilişki bağlanımı ve kadının evlilikte algıladıkları eş temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunamamıştır.

5.4. İlişki Bağlanımını Yordamak Üzere Önerilen Yapısal Modellere Ait Bulgular

Bu çalışmada, İlişki Bağlanımı iki model ile incelenmiştir. Kurulan bu modeller, standart aktör-partner bağımlılık modelinin (APIM) uzantısı olan Aktör-Partner Bağımlılık Aracı Modelidir (APIMeM). Bu modelin aktör-partner bağımlılık modelinden farkı modele aracı değişken eklenmesi ve eklenen bu aracı değişkenle değişkenler arasındaki nedensel ilişkiler hakkında bilgi edinilebilmesidir (Ledermann ve Bodenman, 2006). Araştırmada yer alan ilk modelde, çiftlerin İlişki Bağlanımının Eş Temel İhtiyaçlar aracılığıyla Anneden Algılanan Ret tarafından açıklanabilirliği test edilmiş olup, ikinci modelde ise çiftlerin ilişki bağlanımının Eş Temel İhtiyaçlar aracılığıyla Babadan Algılanan Ret tarafından açıklanabilirliği test edilmiştir.

Çiftlerin kullanıldığı bu tür araştırmalarda çiftlerin ayırt edilebilir (distinguishable) ya da ayırt edilemez (indistinguishable) olup olmadıkları önem taşımaktadır (Kenny, Kashy ve Cook, 2006). Eğer çiftler belirli bir mantık çerçevesinde ayırt edilebilir ise karı-koca, baba-oğul gibi iki farklı gruba ayrılabilirken, ayırt edilemez olduklarında eş cinsel çiftler ya da aynı cinsiyete sahip ikizler gibi tek bir grup olarak ele alınabilir (Lederman, Macho ve Kenny, 2011). Bu araştırmada yer alan çiftler, cinsiyet bakımından kadın-erkek oldukları ve evli birer çift olduklarından dolayı, ilk olarak ayırt edilebilir olarak ele alınmıştır. Ardından, analiz sürecinde belirtilen durumlardan dolayı ayırt edilemez olarak devam edilmesi konusunda karar verilmiştir.

Araştırmada, çiftlerin sahip oldukları değişkenlerin aracı değişken ile incelenmesi için kullanılan temel APIMeM modeli şu şekildedir:

Şekil 4. Aktör-partner bağımlılık aracı modeli (Ledermann, T., Macho, S., & Kenny, D. A. (2011). Assessing mediation in dyadic data using the actor-partner interdependence model. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 18(4), 595-612)

Yukarıdaki şekilde, dikdörtgen ile gösterilenler çalışmada yer alan değişken çiftleridir. X değişkeni yordayıcı değişkeni, M değişkeni aracı değişkeni ve Y değişkeni yordanan değişkeni temsil etmektedir. 1 ve 2 rakamları ile gösterilen ise çiftleri temsil etmektedir (1=erkek, 2=kadın gibi). Modelde, A ile gösterilen altı tane aktör etkisi ve B ile gösterilen 6 tane partner etkisi bulunmaktadır. Çift yönlü oklar kovaryansları temsil etmektedir. Aracı değişkenin hataları arasında ve yordanan değişkenin hataları arasındaki kovaryanslar, ölçülemeyen ortak nedenlerden dolayı çiftler arasındaki hataların ilişkilendirilmesi nedeniyle yer almaktadır (Ledermann, Macho ve Kenny, 2011). Bu çalışmada, X *anneden algılanan ret ve babadan algılanan reti*, M *eş temel ihtiyaçları* ve Y *de ilişki bağlanımını* temsil etmektedir. 1 rakamı ile gösterilen erkekleri, 2 rakamı ile gösterilen ise kadınları temsil etmektedir.

5.4.1. Model 1: İlişki Bağlanımının, Eş Temel İhtiyaçlar ve Anneden Algılanan Ret Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan bu ilk model ile, kadın ve erkeklerin (çiftlerin) ilişki bağlanımı ile anneden algılanan ret arasındaki ilişki eş temel ihtiyaçlar değişkeni aracı değişken olarak eklenerek incelenmiştir ve bu ilişki Aktör-Partner Bağımlılık Aracı Modeli (APIMeM) ile test edilmiştir. Aktör-Partner Bağımlılık Aracı Modelinde hem aktör-partner ilişkileri (anne algılanan ret-ilişki bağlanımı) hem de aktör-aracı partner ilişkileri (anne algılanan ret-eş temel ihtiyaçlar) yer almakta olup böylece hem doğrudan hem de dolaylı etkilere yer verilmiştir. Araştırma için kullanılan veri setinde yer alan değişkenler şu şekildedir: kadınlar

için *anneden algılanan ret, eş temel ihtiyaçlar, ilişki bağlanımı* ve erkekler için *anneden algılanan ret, eş temel ihtiyaçlar, ilişki bağlanımı*. Veri setinde 120 çift yer almakta olup kayıp veri bulunmamaktadır.

Kenny ve Ledermann (2010), standart Aktör-Partner Bağımlılık Modelini daha sade hale getirmek üzere bir dizi aşama önermiş olup, bu aşamalar Aktör-Partner Bağımlılık Aracılı Model için Ledermann, Macho ve Kenny (2011) tarafından uyarlanmıştır. Birinci olarak, doymuş ayırt edilebilir model ile tüm etkiler test edilir. İkinci olarak, doğrudan etkilerin ayırt edilebilir olup olmadığı test edilerek, ayırt edilemediği doğrulandığında bu doğrudan etkiler eşitlenerek sınırlandırılır ve daha basit bir model elde edilir. Üçüncü olarak, model sadeleştirilmesi yapmak üzere, k'lar ve k'lara ilişkin güven aralığı hesaplanır. Dördüncü olarak, eğer a ve b etkileri için aktör ya da partner etkilerinden biri ya da her ikisi ayırt edilebilir değişken tarafından değişkenlik gösterdiği durumda a'lar için k değerleri ve b'ler için k değerleri karşılaştırılır. Eğer istatistiksel olarak eşitse karşılık gelen k'lar eşitlenir. Beşinci olarak, güven aralıkları dikkate alınarak k'lar 1,0 ya da -1'e eşitlenir. Altıncı adımda ise, makul olduğu durumda, etkiler sınırlandırılır ve k yolları modelden çıkarılarak model daha sadeleştirilir (Ledermann, Macho ve Kenny, 2011).

Yukarıdaki belirtilen aşamalar göz önüne alınarak, ayırt edilebilir çiftler için ilk olarak standart doymuş APIMeM modeli kurulmuştur. Bu model doymuş bir model olup 27 serbest parametreye sahiptir: altı aktör etkisi, altı partner etkisi, her bir yordayıcı değişken için bir ortalama ve varyans, her bir aracı ve yordanan değişken için bir kesişim, her bir hata terimi için bir varyans, yordayıcı değişkenler arasında bir kovaryans, aracı değişkenlerin hataları arasında bir kovaryans ve yordanan değişkenleri arasındaki hatalar için bir kovaryans. Herhangi bir etki üzerinde sınırlandırılma getirilmemiş olan standart doymuş APIMeM modeli incelendiğinde, hem aktör hem de partner ilişkileri için dört a etkisinin de negatif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu, dört b etkisinin de pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ancak, hem aktör hem de partner etkileri için dört c' etkisinin de istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu etkilerin anlamlılıkları göz önüne alındığında, araştırmada yer alan aracı değişkenin (Eş temel ihtiyaçlar) yordanan değişken (İlişki bağlanımı) ile yordayıcı değişken (Anne kabul ret) arasında aracılık görevi üstlendiği tespit edilmiştir.

Doymuş APIMeM modeli incelendikten sonra, araştırmada yer alan çiftlerin ayırt edilebilir ya da ayırt edilemez olduğunu belirlemek üzere ayırt edilebilirlik testi (test of distinguishability) ile test edilmiştir. Bu test ile, modelde yer alan altı aktör ve partner

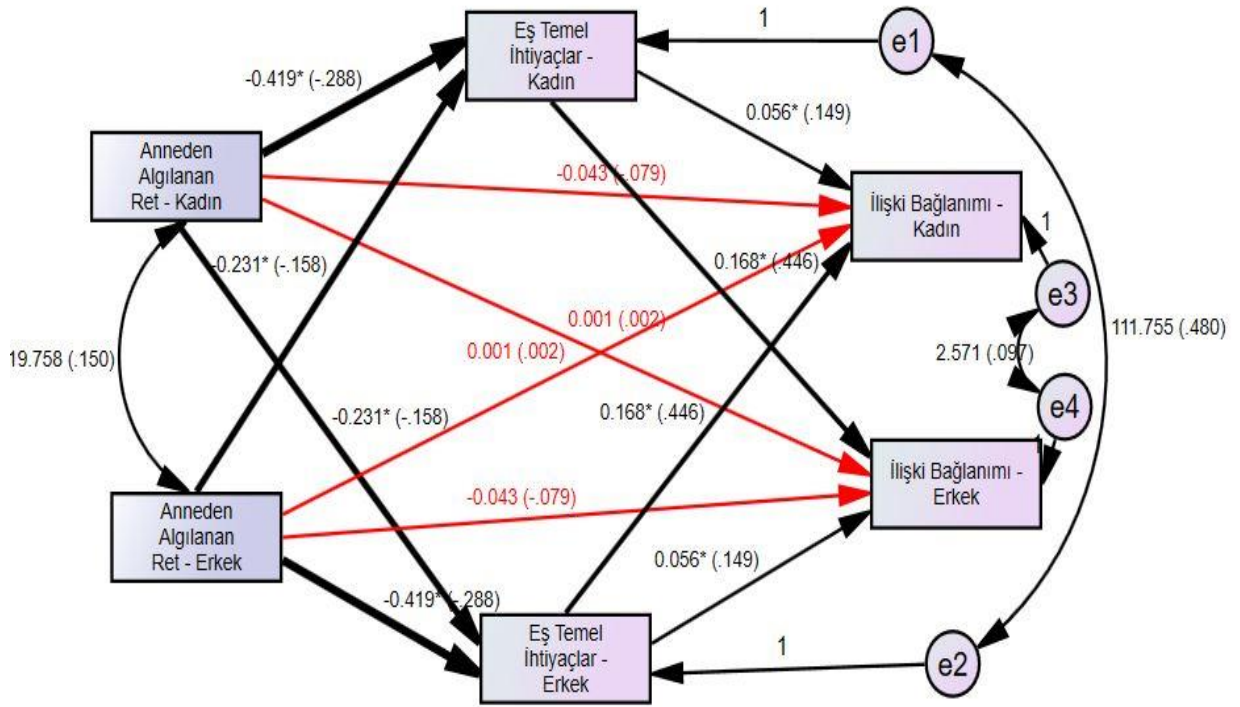
doğrudan etkisinin benzer olup olmadığı ($a_{A1} = a_{A2}$, $b_{A1} = b_{A2}$, $c'_{A1} = c'_{A2}$, $a_{P1} = a_{P2}$, $b_{P1} = b_{P2}$, $c'_{P1} = c'_{P2}$) test edilmiş ve test sonucunda $\chi^2_{(6)} = 11.14$ ve anlamlılık değeri $p=0.08$ olarak kestirilmiştir. Bu sonuca göre, çiftler arasında aktör ve partner doğrudan etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiş, bu doğrudan etkilerin ampirik olarak farklılaşmadığı görülmüş ve çiftlerin ayırt edilemez olarak ele alınmasına karar verilmiştir.

Diğer bir aşamada modelin daha da sade hale getirilip getirilmediği incelenmiştir. Modelin daha sade hale getirilmesinde, Kenny ve Cook (1999) farklı diyadik örüntülere değinmiştir: sadece aktör, sadece partner, çift ve zıtlık olmak üzere dört örüntü yer almaktadır. Sadece aktör örüntüsünde partner etkisi yokken, aktör etkisi mevcuttur. Sadece partner etkisinde ise aktör etkisi olmamakla beraber partner etkisi mevcuttur. Çift örüntüsünde ise, aktör ve partner etkisi eşittir. Diğer bir ifadeyle, bir bireyin yordanan özelliği, hem kendisinin hem de partnerinin yordayıcı özelliği tarafından eşit derecede etkilenir. Zıtlık örüntüsünde ise, eğer aktör ve partner etkileri yük olarak eşit ancak yükler farklı işarete sahiptir. Bu farklı örüntüler, k parametlerinin hesaplanması ile test edilebilir. Bu ilk örüntü, partner etkisinin karşılık gelen aktör etkisine bölünmesi ile elde edilir. Eğer $k=0$ ise sadece aktör örüntüsü, $k=1$ ise çift örüntüsü ve $k=-1$ ise zıtlık örüntüsü olduğu söylenebilir. Sadece partner örüntüsü için, $k=0$ 'dır ve aktör etkisi partner etkisine bölünerek tespit edilir (Ledermann, Macho ve Kenny, 2011). Bu örüntülerin istatistiksel olarak test edilmesinde, her bir k için güven aralıklarının hesaplanması da önemlidir (Kenny ve Ledermann, 2010). Güven aralıklarının içerdiği değerlere göre hangi örüntü olduğu belirlenmelidir. Diyadik örüntüler belirlendikten sonra, örüntülerin uygun olarak parametreler 0 (sadece aktör ya da sadece partner), 1 (çift örüntüsü) ya da -1'e (zıtlık örüntüsü) atanır. Ardından, daha sade olan model test edilir ve diğer model ile karşılaştırılır bu uygun model seçilir.

Anneden algılanan ret modelinde, ilk olarak anneden algılanan ret'in eş temel ihtiyaçlar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Aktör etkisi -0.42 ve partner etkisi -0.23'e eşit olup bu iki değerlerin oranı $k=0.55$ 'e ($GA= 0.18 - 1.00$) eşittir. Bu sonuca göre, zıtlık ve sadece aktör modelinin makul olmadığı ve çift modelinin makul olduğu söylenebilir. Ardından, eş temel ihtiyaçların ilişki bağlanımı üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Aktör etkisi 0.06 ve partner etkisi 0.17'ye eşit olup, bu değerlerin oranı $k=2.99$ ($GA= 1.31 - 13.28$) olarak elde edilmiştir. Bu sonuca göre, modelin çift modelinden daha ötesinde olduğu söylenebilir. Araştırmada yer alan örüntüler tespit edildikten sonra, kurulan bu modelde eş temel ihtiyaçların ilişki bağlanımı üzerindeki etkisinin incelendiğinde elde edilen k değerlerinin fazla olması nedeniyle bu parametrelerden elde edilen sonuçların çok ikna edici olmadığı göz önüne

alınarak herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Anneden algılanan reddin eş temel ihtiyaçlar üzerindeki etkisi üzerinde sınırlama getirilerek model test edilmiştir. Ancak modelde, bir iyileşme görülmediğinden, model uyumları ve tutumluluk (parsimonious) ilkesi göz önüne alınarak, araştırmada kullanılacak nihai modelde k'ya dayalı bir sınırlama getirilmemesine karar verilmiştir.

Doğrudan etkilerin sınırlandırıldığı model, bu modele ilişkin standart olmayan etkilerin ve standartlaştırılmış (parantez içerisinde yer alan değerler) etkilerin yer aldığı modele ilişkin şekil aşağıda verilmiştir.

Şekil 5. Model 1'e ait sınırlandırılmış aktör-partner bağımlılık aracı modeli

Yukarıda yer alan sınırlandırılmış aktör-partner bağımlılık aracı modeline ait model-uyum indeksleri şu şekildedir: $\chi^2 / sd = 11/6 = 1.84$, RMSEA=0.08, GFI=0.97, AGFI=0.90, CFI=0.97, IFI=0.97. Model uyum indeksleri incelendiğinde, sınırlandırılmış model için model-veri uyumunun iyi olduğu tespit edilmiştir. χ^2 / sd değeri incelendiğinde 1.84 değerinin mükemmel uyum gösteren bir değer olduğu görülmektedir (Kline, 2001). RMSEA değeri incelendiğinde 0.08 değerinin kabul edilebilir uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Browne ve Cudeck, 1993). GFI değeri incelendiğinde ise 0.97 değerinin

mükemmel uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Marsh, Hau, Artelt, Baumert ve Peschar, 2006). AGFI değeri incelendiğinde 0.90 değerinin mükemmel uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003). CFI değeri incelendiğinde 0.97 değerinin mükemmel uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Marsh, Hau, Artelt, Baumert ve Peschar, 2006). IFI değeri incelendiğinde 0.97 değerinin mükemmel uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Marsh, Hau, Artelt, Baumert ve Peschar, 2006). Yukarıdaki şekilde, kırmızı oklar her hangi bir ilişkinin olmadığını temsil ederken siyah oklar ise ilişkiyi temsil etmektedir. Okların kalınlığı ise ilişkinin derecesini temsil etmektedir.

Aşağıdaki tabloda, sınırlandırılmış APIMeM modelinde yer alan doğrudan etkiler yer almaktadır.

Tablo 3
Model 1'e İlişkin Aracı Değişken Modelindeki Doğrudan Etkiler

Yordayıcı Değişken	Yordanan Değişken	İlişki Türü	Standartlaştırılmamış Kestirimler	Standart Kestirimler	p değeri	%95 Güven Aralığı	
						Üst	Alt
X -> M							
Anneden Algılanan Ret	Eş temel ihtiyaçlar	Aktör etkisi	-0.419	-0.288	<0.001	-0.582	-0.257
		Partner etkisi	-0.231	-0.158	0.005	-0.391	-0.071
M -> Y							
Eş temel İhtiyaçlar	İlişki bağlanımı	Aktör etkisi	0.056	0.149	0.013	0.012	0.101
		Partner etkisi	0.168	0.446	<0.001	0.121	0.216
X -> Y							
Anneden algılanan ret	İlişki bağlanımı	Aktör etkisi	-0.043	-0.079	0.154	-0.103	0.016
		Partner etkisi	0.001	0.002	0.972	-0.058	0.060

Yukarıdaki tabloda, APIMeM modelindeki doğrudan etkilere ilişkin değişkenler, ilişkinin yönü, standart ve standart olmayan kestirim değerleri, bu kestirim değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını gösteren p değerleri ve %95 olasılıkla bu kestirimlerin hangi

aralıklarda yer alabileceği yer almaktadır. İlk olarak, anneden algılanan reddin eş temel ihtiyaçlar üzerindeki etkisi incelendiğinde, aktör etkisinin -0.42 (standartlaştırılmış değerinin -0.29) ve partner etkisinin değerinin -0.23 (standartlaştırılmış değerimin 0.16) olduğu ve bu değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0.05$). İkinci olarak, eş temel ihtiyaçların ilişki bağlanımı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Eş temel ihtiyaçların ilişki bağlanımı üzerindeki aktör etkisinin 0.06 (standartlaştırılmış değeri 0.15) ve partner etkisinin 0.17 (standartlaştırılmış değeri 0.45) olarak kestirilmiştir ve bu kestirim değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Son olarak, anneden algılanan reddin ilişki bağlanımı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anneden algılanan reddin ilişki bağlanımı üzerindeki aktör etkisi -0.04 (standartlaştırılmış değeri -0.08) ve partner etkisi 0.001 (standartlaştırılmış 0.002) olarak kestirilmiş olup, bu kestirim değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>0.05$). yol katsayılarının eksi olması ilişkinin negatif yönlü olduğunu yani birisinin artarken diğerinin azaldığını, artı olması ise ilişkinin pozitif yönlü olduğunu yani birisinin artarken diğerinde arttığını göstermektedir.

Tablo 4
Model 1'e İlişkin Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Etki Türü	Standartlaştırılmamış	Standart	p değeri	%95 Güven	
	Kestirimler	Kestirimler		Aralığı	
				Alt	Üst
Aktör Etkisi					
Toplam etki	-0.106	-0.19	0.001	-0.170	-0.042
Doğrudan etki	-0.043	-0.07	0.154	-0.103	0.016
Toplam dolaylı etki	-0.062	-0.11	<0.001	-0.100	-0.028
Aktör-aktör dolaylı etki	-0.024	-0.04	0.026	-0.086	0.048
Partner-partner dolaylı etki	-0.039	-0.07	0.009	-0.082	-0.001
Partner Etkisi					
Toplam etki	-0.082	-0.15	0.012	-0.147	-0.018
Doğrudan etki	0.001	0.00	0.972	-0.058	0.060
Toplam Dolaylı	-0.084	-0.08	<0.001	-0.123	-0.049
Aktör-partner dolaylı	-0.070	-0.12	<0.001	-0.136	-0.004
Partner-aktör dolaylı	-0.013	-0.02	0.062	-0.049	0.030

Yukarıdaki tabloda, anneden algılanan reddin ilişki bağlanımı üzerindeki dört dolaylı, iki doğrudan, iki toplam dolaylı ve iki toplam etki yer almaktadır.

İlk olarak, anneden algılanan reddin ilişki bağlanımı üzerindeki aktör etkisi ele alınmıştır. Toplam aktör etkisi ($a_{AB_A} + a_{PB_P} + c'_A$) -0.11 (standartlaştırılmış etkisi = -0.19) olarak kestirilmiştir. Doğrudan etki (c'_A) -0.04 (standartlaştırılmış etkisi = -0.8) olarak kestirilmiştir. Toplam partner dolaylı etkisi ($a_{AB_A} + a_{PB_P}$) -0.06 (standartlaştırılmış etkisi = -0.11) olarak kestirilmiştir. Aktör-partner dolaylı etkisi (a_{AB_A}) -0.02 (standartlaştırılmış etkisi = -0.04) olarak kestirilmiştir. Partner-aktör dolaylı etkisi (a_{PB_P}) 0.01 (standartlaştırılmış etkisi = -0.02) olarak kestirilmiştir.

İkinci olarak, anneden algılanan reddin ilişki bağlanımı üzerindeki partner etkisini ele alalım. Toplam aktör etkisi ($a_{PB_P} + a_{PB_A} + c'_P$) -0.08 (standartlaştırılmış etkisi = -0.23) olarak kestirilmiştir. Doğrudan etki (c'_P) -0.001 (standartlaştırılmış etkisi = -0.002) olarak kestirilmiştir. Toplam partner dolaylı etkisi ($a_{AB_P} + a_{PB_A}$) -0.08 (standartlaştırılmış etkisi = -0.15) olarak kestirilmiştir. Aktör-Partner dolaylı etkisi (a_{AB_P}) -0.07 (standartlaştırılmış etkisi = -0.14) olarak kestirilmiştir. Partner-aktör dolaylı etkisi (a_{PB_A}) 0.04 (standartlaştırılmış etkisi = -0.7) olarak kestirilmiştir.

Yordayıcı değişkenin yordanan değişken üzerindeki etkisi incelenirken “aracı” etkisinin değerlendirilmesinde üç tür yer almaktadır: kısmi aracı değişken, tamamen aracı değişken ve tutarsız aracı değişken. Bu üç türden hangisinin olduğuna karar verilmesinde tüm doğrudan etkiler ve dolaylı etkilerin incelenmesi tavsiye edilmektedir (Ledermann ve Macho, 2009). Yukarıda yer alan modele ilişkin dolaylı etkiler incelendiğinde, dolaylı etkilerin istatistiksel olarak anlamlı ve doğrudan etkilerin istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmektedir. Bu durumdan dolayı, modelde tamamen dolaylı bir etkinin olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılabacağı üzere, bireylerin annelerinden algıladıkları reddin, hem kendilerinin hem eşlerinin ilişki bağlanımına doğrudan etkisi bulunmamaktadır. Fakat, anneden algılanan reddin hem kendilerinin hem eşlerinin eş temel ihtiyaçların aracılığı ile ilişki bağlanımına tamamen dolaylı etkisi bulunmaktadır. Yani, buradaki yol incelendiğinde, bireylerin annesinden algıladığı reddin hem kendisinin hem eşlerinin eşlerinden algıladıkları eş temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeylerine etkisinin olduğu, bireylerin eş temel ihtiyaçların ise hem kendilerinin hem eşlerinin ilişki bağlanımlarına etkisinin olduğu gözükmektedir. Buradan da anlaşılabacağı üzere, bireylerin annelerinden algıladıkları reddin, şuanki ilişki bağlanımına etkisinin olmadığı, ancak şuan ilişkide bulundukları partnerlerinden algıladıkları eş temel ihtiyaçların karşılanma durumu ile etkisinin olduğu görülmektedir. Buradaki var olan etki ise sadece bireysel değil, bireylerin bu algılarının

partnerlerinin de ilişki bağlanımına etki ettiği görülmektedir. Bireylerin annelerinden algıladıkları reddin sadece kendi ilişki bağlanımına değil eşlerinin ilişki bağlanımına dolaylı olarak etkisinin olduğu bulunmuştur. Son olarak ise, bireylerin eşlerinden algıladıkları temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algılarının sadece kendi ilişki bağlanımına değil eşlerinin de ilişki bağlanımına doğrudan etkisi olduğu bulunmuştur.

Yapılan bu araştırmada bireylerin bağlanma süreçleri ile ilgili bulunan sonuçların, bağlanmanın bir süreç olduğu ve evlilikte bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanıyor olması ile değişebilir olduğu fakat bakım veren olarak varsayılan annenin reddinin yine temel ihtiyaçlar üzerinde bir etkisinin bulunduğu ve bu etki aracılığı ile anne reddinin bireylerin ilişki bağlanımına dolaylı olarak etki etmekte olduğu şeklinde yorumlanabilir. Buradaki etkinin sadece bireyin kendi ilişki bağlanımı veya bağlılık süreçlerine etkisinin olmadığını, bireylerin bu yaşantılarının eşlerinin de ilişki bağlanımına etki ettiği bulunmuştur.

5.4.2. Model 2: İlişki Bağlanımının, Eş Temel İhtiyaçlar ve Babadan Algılanan Ret Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan ikinci model ile, kadın ve erkeklerin (çiftlerin) ilişki bağlanımı ile babadan algılanan ret arasındaki ilişki eş temel ihtiyaçlar değişkeni aracı değişken olarak eklenerek Aktör-Partner Bağımlılık Aracı Modeli (APIMeM) ile test edilmiştir. Araştırma için kullanılan veri setinde yer alan değişkenler şu şekildedir: kadınlar için *babadan algılanan ret*, *eş temel ihtiyaçlar*, *ilişki bağlanımı* ve erkekler için *babadan algılanan ret*, *eş temel ihtiyaçlar*, *ilişki bağlanımı*. Veri setinde 120 çift yer almakta olup kayıp veri yer almamaktadır.

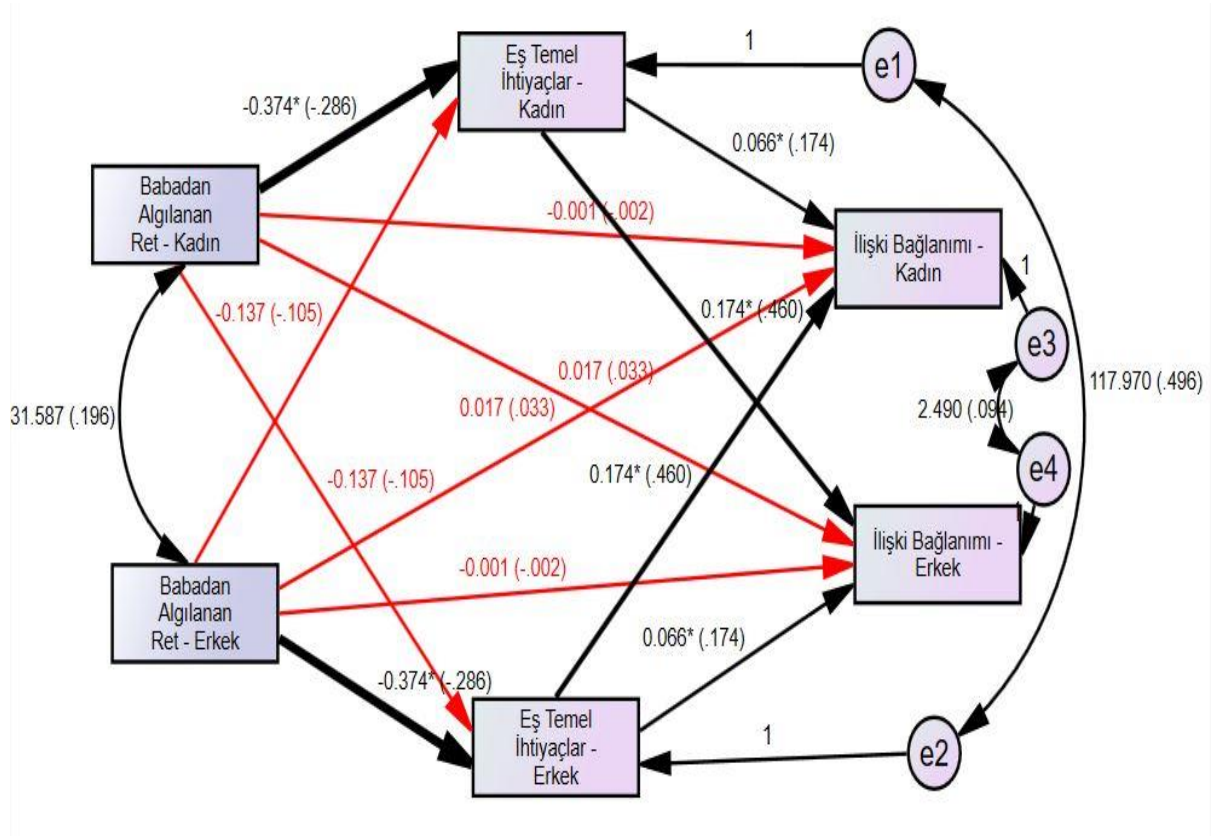
Ledermann, Macho ve Kenny (2011) tarafından uyarlanan model sadeleştirme yöntemleri bu model için de uygulanmıştır. Bu yöntemler göz önüne alınarak, ayırt edilebilir çiftler için ilk olarak standart doymuş APIMeM modeli kurulmuştur. Bu model doymuş bir model olup 27 serbest parametreye sahiptir: altı aktör etkisi, altı partner etkisi, her bir yordayıcı değişken için bir ortalama ve varyans, her bir aracı ve yordanan değişken için bir kesişim, her bir hata terimi için bir varyans, yordayıcı değişkenler arasında bir kovaryans, aracı değişkenlerin hataları arasında bir kovaryans ve yordanan değişkenleri arasındaki hatalar için bir kovaryans. Herhangi bir etki üzerinde sınırlandırılma getirilmemiş olan standart doymuş APIMeM modeli incelendiğinde, hem aktör hem de partner ilişkileri için iki a aktör etkisinin negatif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu, iki a partner etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, dört b etkisinin de pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ancak, hem aktör hem de partner etkileri için dört c' etkisinin de istatistiksel

olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu etkilerin anlamlılıkları göz önüne alındığında, araştırmada yer alan aracı değişkenin (Eş temel ihtiyaçlar) yordanan değişken (İlişki bağlanımı) ile yordayıcı değişken (Baba kabul ret) arasında aracılık görevi üstlendiği tespit edilmiştir.

Doymuş APIMeM modeli incelendikten sonra, araştırmada yer alan çiftlerin ayırt edilebilir ya da ayırt edilemez olduğunu belirlemek üzere ayırt edilebilirlik testi (test of distinguishability) ile test edilmiştir. Bu test ile, modelde yer alan altı aktör ve partner doğrudan etkisinin benzer olup olmadığı ($a_{A1} = a_{A2}$, $b_{A1} = b_{A2}$, $c'_{A1} = c'_{A2}$, $a_{P1} = a_{P2}$, $b_{P1} = b_{P2}$, $c'_{P1} = c'_{P2}$) test edilmiş ve test sonucunda çiftler arasında aktör ve partner doğrudan etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiş, bu doğrudan etkilerin ampirik olarak farklılaşmadığı görülmüş ve çiftlerin ayırt edilemez olarak ele alınmasına karar verilmiştir.

Modelin sadeleştirilebilirliğini incelemek üzere, babadan algılanan ret modelinde, ilk olarak babadan algılanan ret'in eş temel ihtiyaçlar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Aktör etkisi -0.37 ve partner etkisi -0.14'e eşit olup bu iki değerlerin oranı $k=0.37$ 'e ($GA = -0.03 - 0.80$) eşittir. Bu sonuca göre, zıtlık ve çift modelinin makul olmadığı ve sadece aktör modelinin makul olduğu söylenebilir. Ardından, eş temel ihtiyaçların ilişki bağlanımı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Aktör etkisi 0.07 ve partner etkisi 0.17'ye eşit olup, bu değerlerin oranı $k=2.65$ ($GA = 1.27 - 9.44$) olarak elde edilmiştir. Bu sonuca göre, modelin çift modelinden daha ötesinde olduğu söylenebilir. Araştırmada yer alan örüntüler tespit edildikten sonra, kurulan her bu modelde eş temel ihtiyaçların ilişki bağlanımı üzerindeki etkisinin incelendiğinde elde edilen k değerlerinin fazla olması nedeniyle bu parametrelerden elde edilen sonuçların çok ikna edici olmadığı göz önüne alınarak herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Babadan algılanan retin eş temel ihtiyaçlar üzerindeki etkisinden sınırlama getirilerek daha sade olan model test edilmiştir. Ancak modelde, bir iyileşme görülmediğinden, model uyumları ve tutumluluk ilkesi göz önüne alınarak, araştırmada kullanılacak nihai modellerde k 'ya dayalı bir sınırlama getirilmemesine karar verilmiştir.

Doğrudan etkilerin sınırlandırıldığı model, bu modele ilişkin standart olmayan etkilerin ve standartlaştırılmış (parantez içerisinde yer alan değerler) etkilerin yer aldığı modele ilişkin şekil aşağıda verilmiştir.

Şekil 6. Model 2'ye ait sınırlandırılmış aktör-partner bağımlılık aracı modeli

Yukarıda yer alan sınırlandırılmış aktör-partner bağımlılık aracı modeline ait model-uyum indeksleri şu şekildedir: $\chi^2 / sd=8,4/6=1.39$, RMSEA=0.06, GFI=0.97, AGFI=0.88, IFI=0.92. Model uyum indeksleri incelendiğinde, sınırlandırılmış model için model-veri uyumunun iyi olduğu tespit edilmiştir. χ^2 / sd değeri incelendiğinde 1.39 değerinin mükemmel uyum gösteren bir değer olduğu görülmektedir (Kline, 2001). RMSEA değeri incelendiğinde 0.06 değerinin kabul edilebilir uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Browne ve Cudeck, 1993). GFI değeri incelendiğinde ise 0.97 değerinin mükemmel uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Marsh, Hau, Artelt, Baumert ve Peschar, 2006). AGFI değeri incelendiğinde 0.88 değerinin kabul edilebilir uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Schermelele-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003). IFI değeri incelendiğinde 0.92 değerinin kabul edilebilir uyum gösteren bir değer olduğu bulunmuştur (Marsh, Hau, Artelt, Baumert ve Peschar, 2006). Yukarıdaki şekilde kırmızı oklar etkinin olmadığını, siyah oklar ise etkinin olduğunu göstermektedir. Yine okların kalınlıkları ise etkinin gücünü temsil etmektedir.

Aşağıdaki tabloda, sınırlandırılmış APIMeM modelinde yer alan doğrudan etkiler yer almaktadır.

Tablo 5

Model 2'ye İlişkin Aracı Değişken Modelindeki Doğrudan Etkiler

Yordayıcı	Yordanan	İlişki	Standartlaştırılmamış	Standart	p	%95 Güven	
Değişken	Değişken	Türü	Kestirimler	Kestirimler	değeri	Aralığı	
						Üst	Alt
X -> M							
Babada	Eş temel	Aktör	-0.374	-0.286	<0.001	-0.526	-0.222
Algılanan	ihtiyaçlar	etkisi					
Ret		Partner	-0.137	-0.105	0.067	-0.283	0.010
		etkisi					
M -> Y							
Eş temel	İlişki	Aktör	0.066	0.174	0.005	0.020	0.111
İhtiyaçlar	bağlanımı	etkisi					
		Partner	0.174	0.460	<0.001	0.126	0.222
		etkisi					
X -> Y							
Babadan	İlişki	Aktör	-0.001	-0.002	0.969	-0.056	-0.002
algılanan	bağlanımı	etkisi					
ret		Partner	0.017	0.033	0.553	-0.038	0.033
		etkisi					

Yukarıdaki tabloda, APIMeM modelindeki doğrudan etkilere ilişkin değişkenler, ilişkinin yönü, standart ve standart olmayan kestirim değerleri, bu kestirim değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını gösteren p değerleri ve %95 olasılıkla bu kestirimlerin hangi aralıklarda yer alabileceği yer almaktadır. İlk olarak, babadan algılanan reddin eş temel ihtiyaçlar üzerindeki etkisi incelendiğinde, aktör etkisinin -0.37 (standartlaştırılmış değerinin -0.22) ve partner etkisinin değerinin -0.14 (standartlaştırılmış değerimin 0.11) olduğu ve bu değerlerden sadece aktör etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). İkinci olarak, eş temel ihtiyaçların ilişki bağlanımı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Eş temel ihtiyaçların ilişki bağlanımı üzerindeki aktör etkisinin 0.07 (standartlaştırılmış değeri 0.17) ve partner etkisinin 0.17 (standartlaştırılmış değeri 0.46) olarak kestirilmiştir ve bu kestirim değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). Son olarak, babadan algılanan reddin ilişki bağlanımı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Babadan algılanan reddin ilişki bağlanımı üzerindeki aktör etkisi -0.001 (standartlaştırılmış değeri -0.002) ve partner etkisi 0.02 (standartlaştırılmış 0.03) olarak kestirilmiş olup, bu kestirim değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$).

Tablo 6
Model 2'ye İlişkin Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Etki Türü	Standartlaştırılmamış	Standart	p değeri	%95 Güven	
	Kestirimler	Kestirimler		Aralığı	
				Alt	Üst
Aktör Etkisi					
Toplam etki	-0.049	-0.100	0.103	-0.109	-0.010
Doğrudan etki	-0.001	-0.002	0.969	-0.056	0.054
Toplam dolaylı etki	-0.048	-0.098	0.005	-0.084	-0.015
Aktör-aktör dolaylı etki	-0.025	-0.050	0.015	-0.075	0.033
Partner-partner dolaylı etki	-0.024	-0.048	0.076	-0.056	0.004
Partner Etkisi					
Toplam etki	-0.058	-0.116	0.061	-0.118	-0.003
Doğrudan etki	0.017	0.033	0.553	-0.038	0.071
Toplam Dolaylı	-0.074	-0.099	<0.001	-0.111	-0.040
Aktör-partner dolaylı	-0.065	-0.132	<0.001	-0.121	-0.011
Partner-aktör dolaylı	-0.009	-0.018	0.124	-0.033	0.016

Yukarıdaki tabloda, babadan algılanan reddin ilişki bağlanımı üzerindeki dört dolaylı, iki doğrudan, iki toplam dolaylı ve iki toplam etki yer almaktadır.

İlk olarak, babadan algılanan reddin ilişki bağlanımı üzerindeki aktör etkisini ele alalım. Toplam aktör etkisi ($a_{AB_A}+a_{PB_P}+c'_A$) -0.05 (standartlaştırılmış etkisi = -0.10) olarak kestirilmiştir. Doğrudan etki (c'_A) -0.001 (standartlaştırılmış etkisi = -0.02) olarak kestirilmiştir. Toplam partner dolaylı etkisi ($a_{AB_A}+a_{PB_P}$) -0.05 (standartlaştırılmış etkisi = -0.10) olarak kestirilmiştir. Aktör-aktör dolaylı etkisi (a_{AB_A}) -0.03 (standartlaştırılmış etkisi = -0.05) olarak kestirilmiştir. Partner-partner dolaylı etkisi (a_{PB_P}) 0.02 (standartlaştırılmış etkisi = -0.05) olarak kestirilmiştir.

İkinci olarak, babadan algılanan reddin ilişki bağlanımı üzerindeki partner etkisini ele alalım. Toplam aktör etkisi ($a_{PB_P}+a_{PB_A}+c'_P$) -0.06 (standartlaştırılmış etkisi = -0.12) olarak kestirilmiştir. Doğrudan etki (c'_P) -0.02 (standartlaştırılmış etkisi = -0.03) olarak kestirilmiştir. Toplam partner dolaylı etkisi ($a_{AB_P}+a_{PB_A}$) -0.07 (standartlaştırılmış etkisi = -0.10) olarak kestirilmiştir. Aktör-Partner dolaylı etkisi (a_{AB_P}) -0.07 (standartlaştırılmış etkisi = -0.13) olarak kestirilmiştir. Partner-aktör dolaylı etkisi (a_{PB_A}) 0.01 (standartlaştırılmış etkisi = -0.2) olarak kestirilmiştir.

Modelde yer alan aracı etkisinin (eş temel ihtiyaçlar) değerlendirilmesinde, ilk olarak doğrudan etkiler incelenmiş ve doğrudan etkilerin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Modeldeki dolaylı etkiler incelendiğinde ise hem aktör-aktör dolaylı ilişkilerinin hem de aktör-partner dolaylı ilişkilerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülürken; partner dolaylı ilişkilerinin anlamsız olduğu tespit edilmiştir.

Model 2'ye ait bulguları yorumlayacak olursak, bireylerin babalarından algıladıkları reddin ilişki bağlanımına doğrudan etkisinin olmadığı görülmektedir. Fakat baba reddinin bireylerin kendi eş temel ihtiyaçlarının karşılanıyor olmasına yönelik algılarına etkisinin olduğu bulunmuştur. Eş temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik algının ise bireylerin hem kendi ilişki bağlanımına hemde eşlerinin ilişki bağlanımına etki ettiği görülmektedir. Babadan algılanan reddin doğrudan olarak bireylerin ilişkilerini devam ettirmeye yönelik bağlanımlarını etkilemediği görülmektedir. Fakat burada diğer modelden farklı olarak bireylerin babalarından ret algısının sadece kendi temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algılarını etkilediği, eşlerinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algılarına bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Fakat babadan algılanan reddin bireylerin kendi eş temel ihtiyaçlarının karşılanıyor olmasına yönelik algısına etkisi olduğu bulunmuştur. Bireylerin eş temel ihtiyaçların karşılanıyor olmasına yönelik algısının ise hem kendi hem eşlerinin ilişki bağlanımına etki ettiği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında baba reddinin, evlilik süreçleri ile ilgili olan bireylerin kendi eş temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik algısını etkilediği bu etkisi ile birlikte dolaylı olarak bireylerin hem kendi hem eşlerinin ilişki bağlanımına etkisinin bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, evli çiftlerin ilişki bağlanımlarının, köken ailelerinden algıladıkları kabul düzeyleri ile arasındaki ikili (dyadik) ilişkinin evlilik ilişkilerinde temel ihtiyaçlarını karşılama düzeylerinin aracı rolü ile incelemektir. Bu araştırmada, hem anneden hem babadan algılanan ret algısının evli çiftlerde, kendilerinin ve partnerlerinin eş temel ihtiyaçlarının karşılandığını hissetme düzeylerinin aracı rolü ile kendilerinin ve partnerlerinin ilişki bağlanımları üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi olup olmadığı incelenmiştir.

Ebeveyn kabul veya ret algısı, yetişkin bireylerin hatırlamış oldukları, çocuklukta algıladıkları ebeveynlerinden ret veya kabul edilmiş olma durumlarıdır. Kabul veya ret görme durumu kişilerde reddedilme sendromuna sebep olabilir. Reddedilme sendromu ise bireylerin bağlanma yaşadıkları önemli kişi tarafından beni sevmiyor, reddediyor gibi düşüncelere sahip olması ile ilgilidir (Rohner, 2016). Ebeveynlerden ret görmüş olma durumu bireylerde hem çocuklukta hem yetişkinlikte, bağlanma ve duygusal problemlerinde içerisinde yer aldığı bazı psikolojik problemlere yol açtığı görülmektedir (Khaleque ve Rohner, 2002). Burada bahsedilen kabul veya ret görme durumu bağlanma figürü ile ilgilidir. Bu figür bazen anne ve baba olabileceği gibi bazen ise eş olabilmektedir. Bireyin çocuklukta kurduğu bağlanma süreçlerinden bahseden bağlanma kuramı başlangıçta çocuklar ve onlara bakım verenlerin arasındaki duygusal bağı açıklamak için tasarlanmasına rağmen, bağlama, doğduğu andan ölümüne kadar insan deneyiminin önemli bir bileşeni olduğu ve bağlanmanın sabit olmadığı düşünülmektedir. Bireyin bağlanmaları, yaşadıkları ilişkiler ile şekillenir ve ilişki süreçlerinde yaşadıkları deneyimler yolu ile değişime açıktır (Mikulincer ve Shaver, 2007). Bu açıdan bakıldığında çiftlerin şuan ki ilişkilerinin durumu onların bağlanımlarına etki etmektedir. Fakat birçok kuramcı ve aile terapisti daha çok bireylerin

çocuklukta kurdukları ilişkilere odaklanmış ve ebeveynleri ile ilişkileri üzerinde çalışmaktadırlar (Atkinson ve Goldberg, 2004).

Bu araştırmada aracı değişken olan; eş temel ihtiyaçlarının karşılanması ise; evlilikte çiftlerin birbirlerinin ne kadar temel ihtiyaçlarını doyurabildikleri ile ilgilidir. Glasser (1999) bireylerin temel motivasyonlarının, temel ihtiyaçlarını karşılama üzerine olduğunu söylemektedir. Bu süreç evlilik ilişkisinde çiftlerin birbirlerini temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyi olarak ortaya çıkmaktadır. Glasser ve Glasser (2000) evlilik ilişkilerinde bireylerin partnerleri tarafından temel ihtiyaçlarının karşılanmasını evliliklerini devam ettirmeleri ve evliliklerinden elde ettikleri doyum açısından oldukça önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Son olarak araştırmada sonuç değişkeni olan ilişki bağlanımı; bireylerin ilişkide oldukları kişiye psikolojik bağlanma yaşamaları, ilişkilerini devam ettirmek istemeleridir (Arriaga ve Agnew, 2001). Bireyler, ilişki süreçlerinde partnerlerinin ne kadar ihtiyaçlarını doyuracaklarına güvenir ise o kadar ilişkiye bağlanırlar (Le ve Agnew, 2003). İlişkilerde bağlanımı etkileyen en önemli faktörlerden birisi bireylerin bağılıklarıdır. Bağılılık düzeyi bireylerin ilişki bağlanımındaki değişkenleri de etkilemektedir. Bağlanmaları yüksek olan bireyler diğer ilişki alternatiflerini daha az değerlendirirler ve ilişkilerindeki problemleri çözmeye daha çok eğilimlidirler. Güvenli bağlanan bireylerin, partnerleri ile güven ilişkisi kurması daha kolaydır ve bu durum onların bağlanmalarını olumlu yönde etkilemektedir (Sabatelli, 1999).

Bu araştırmada, yukarıda bahsettiğimiz amaca yönelik Aktör-Partner Bağımlılık Aracı Modeli (APIMeM) tasarlanmıştır. Analiz sonuçlarına göre sonuçlar elde edilmiş, bulgular tartışılmış ve yorumlanmış ve öneriler geliştirilmiştir. Bu bölümde ise, sonuçlar, tartışma ve önerilere yer verilmektedir.

6.1. Anneden Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

6.1.1. Anneden Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Sonuçlar

Model 1'in analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir;

1. Hem kadının hem erkeğin anneden algıladığı ret düzeyinin kendi ilişki bağlanımına doğrudan etkisi bulunamamıştır.

2. Hem kadının hem erkeğin anneden algıladığı ret düzeyinin partnerinin ilişki bağlanımına doğrudan etkisi bulunamamıştır.

3. Hem kadının hem erkeğin evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılandığını algılama düzeyinin kendi ilişki bağlanımına doğrudan etkisi bulunmuştur.

4. Hem kadının hem erkeğin evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılandığını algılama düzeyinin partnerinin ilişki bağlanımına doğrudan etkisi bulunmuştur.

5. Hem kadının hem erkeğin anneden algıladığı ret düzeyinin kendi evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılandığını algılama düzeyine doğrudan etkisi bulunmuştur.

6. Hem kadının hem erkeğin anneden algıladığı ret düzeyinin partnerinin evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılandığını algılama düzeyine doğrudan etkisi bulunmuştur.

7. Hem kadının hem erkeğin anneden algıladığı ret düzeyinin kadının temel ihtiyaçlarının karşılanmasının tamamen aracı etkisi ile kadının ilişki bağlanımına dolaylı etki ettiği bulunmuştur.

8. Hem kadının hem erkeğin anneden algıladığı ret düzeyinin kadının temel ihtiyaçlarının karşılanmasının tamamen aracı etkisi ile erkeğin ilişki bağlanımına dolaylı etki ettiği bulunmuştur.

9. Hem kadının hem erkeğin anneden algıladığı ret düzeyinin erkeğin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının tamamen aracı etkisi ile kadının ilişki bağlanımına dolaylı etki ettiği bulunmuştur.

10. Hem kadının hem erkeğin anneden algıladığı ret düzeyinin erkeğin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının tamamen aracı etkisi ile erkeğin ilişki bağlanımına dolaylı etki ettiği bulunmuştur.

6.1.2. Anneden Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Tartışma

Model 1'in analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, hem kadının hem erkeğin anneden algılanan ret düzeyinin, eş temel ihtiyaçların hem aktör hem partner tamamen aracı rolü ile hem kendilerinin hem partnerlerinin ilişki bağlanımı üzerinde yordayıcı etkiye sahip olduğu görülmektedir. Anneden algılanan ret düzeyinin her iki cinsiyette de, kendilerinin ve eşlerinin ilişki bağlanımını yordama doğrudan etkisinin olmadığı bulunmuştur. Eş temel ihtiyaçların karşılanmasının aracılığıyla dolaylı etkisinin

olduğu görülmektedir. Buradaki dolaylı etkiler hem kendilerinin hem eşlerinin eş temel ihtiyaçlarının karşılanması durumu her iki cinsiyette de aracılık rolü üstlenmektedir. Sonuçlardan anlaşılacağı üzere, anneden algılanan reddin doğrudan olarak ilişki bağlanımına bir etkisi bulunmamakla birlikte, şuan çiftlerin evliliklerinden algıladıkları temel ihtiyaçlarının karşılanmasının tamamen aracılığı ile etkisi bulunmaktadır. Bu ilişkide sadece aktör etkisi değil partner etkisi de aynı şekilde rol oynamaktadır. Eşlerin birbirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılıyor olması bireylerin hem kendi bağlanımları hemde partnerlerinin bağlanımları üzerinde aracılık ettiği görülmektedir. Bireylerin anneden algıladıkları reddin sadece kendilerinin değil, eşlerinin eş temel ihtiyaçlarının karşılıyor olmasına yönelik algılarına etki ettiği görülmektedir. Yine, bireylerin eş temel ihtiyaçlarının karşılanıyor olmasına yönelik algısı sadece kendilerinin değil, eşlerinin de ilişki bağlanımına etki ettiği görülmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere bireylerin anneden ret algılaması sadece kendi temel ihtiyaçlarının karşılanma sürecine yönelik algısını değil eşinin de temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algısını etkilemektedir. Ayrıca, bireylerin bu temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik algısı ise sadece kendi ilişki bağlanımını değil eşinin de ilişki bağlanımını etkilemektedir.

Le ve Agnew (2003) bireylerin ilişki süreçlerinde partnerlerinin ne kadar ihtiyaçlarını doyuracaklarına güvenir ise o kadar ilişkiye bağlanacaklarını vurgulamaktadır. Weigell, Bennett ve Ballard-Reisch (2006) yaptıkları araştırmada bireylerin evlilikte algıladıkları gücün kendi ilişki bağlanımlarını arttırdığını bulmuştur. Güç algısı ise Glasser'ın temel ihtiyaçlarından birisidir. Güç algısının evlilik bağlanımı ile ilişkisi bu araştırmayı destekler niteliktedir. Glasser ve Glasser (2000)'a göre bireyler genel olarak ilişkilerinde karşı tarafın sevgisini ve ilgisini hissetmek isterler ve buna göre ilişkilerinin geleceği adına tercih yaparlar. Eğer çiftler sevgi ihtiyaçlarını karşılayamazsa, birbirlerine sevmeyi öğretmeye çalışabilir veya suçlayıcı bir dil kullanabilirler bu da onların evlilikte problem yaşamalarına sebep olur. Evli çiftlerin karşılıklı olarak bu sevgi ihtiyacını karşılayabilmeleri ilişkilerinin devam etmesi ve evlilik birliğinin korunabilmesi açısından oldukça önemlidir. Clements ve Swensen (2010) yaptığı araştırmada bireylerin evlilik problemleri yaşamaları, sevgilerini ifade etmeleri ve çiftlerin birbirleri ile uyumu ve evlilik bağlanımı arasında ilişki bulmuşlardır. Temel ihtiyaçların en önemlisinin ise sevgi ihtiyacı olduğu bilinmektedir. Bu araştırmada da bireylerin evlilik ilişkilerinde temel ihtiyaçlarının karşılanmasının ilişki bağlanımlarını etkilediği görülmektedir. Yapılan bu araştırmanın sonuçları, Clements ve Swensen (2010), Le ve Agnew (2003), Weigell, Bennett ve Ballard-Reisch (2006) ve Glasser

ve Glasser (2000)'ı eş temel ihtiyaçların karşılanıyor olmasının evlilik ilişkisini devam ettirme ile ilişkisi açısından destekler niteliktedir.

İlişkilerden alınan doyum ne kadar yükselirse, bireylerin partnerinin varlığına duydukları ihtiyaç o kadar artmaktadır. Bu ihtiyaçlar arasında güvenlik, eşlik etme, cinsellik ve ait olma gibi ihtiyaçlarda yer almaktadır (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998). Bu ihtiyaçlara yönelik oluşturduğumuz standartların karşılanması bizim ilişki doyumu düzeyimizi etkilemektedir (Le ve Agnew, 2003). Burada bahsedilen ihtiyaçların çoğu ise Glasser (1999)'ın bahsetmiş olduğu temel ihtiyaçları kapsadığı görülmektedir. Givertz, Segrin ve Hanzal (2015) yaptıkları araştırmada, hem kadınların hem erkeklerin ilişki doyumlarının hem kendilerinin hem partnerlerinin ilişki bağlanımını arttırdığını bulmuşlardır. İlişki doyumu, yukarıda da bahsedildiği gibi eşlerin temel ihtiyaçlarını karşılıyor olması ile ilişkilidir. Bu açıdan bakıldığında bu araştırmada bulunan eş temel ihtiyaçların ilişki bağlanımını etkiliyor olmasına yönelik bulgunun Givertz, Segrin ve Hanzal (2015)'ı destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Hou, Jiang ve Wang (2018) evlilik doyumu ile evlilik bağlanımı arasında dyadik ilişki olduğunu ve iletişimin bu ilişkide aracılık etmekte olduğunu bulmuşlardır. Moghadas ve Mohammadipour (2016) ise iletişim kalıpları programının evlilik bağlanımına ve evlilik doyumuna etkisi olduğunu bulmuşlardır. Glasser ve Glasser (2000)'e göre mutlu evliliklerde temel ihtiyaçların karşılanmasının yolu dinlemek, destek olmak, saygı duymak, güvenmek, olduğu gibi kabul etmek, anlaşmazlıklara karşı beraber karar vermek gibi çiftlerin birbirleri ile kurmuş oldukları iletişim şekilleridir. Yatırım modeline göre, ilişki doyumunun ilişki bağlanımını etkileyen bir faktör olduğu bilinmektedir. Bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması ise onların evliliklerinden algıladıkları doyumu arttırmaktadır. Bu araştırmada ise hem kadınlarda hem erkeklerde evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılandığını algılamasının hem kendilerini hem partnerlerin ilişki bağlanımını etkilediği görülmüştür. Bulunan bulguların hem literatürü hem Givertz, Segrin ve Hanzal (2015)'ın ve Hou, Jiang ve Wang (2018)'ın yaptıkları araştırmayı desteklediği görülmektedir.

İlişki bağlanımını etkileyen faktörlerden diğeri ise alternatiflerin çekiciliğinin değerlendirilmesidir. Bireylerin partnerleri tarafından ihtiyaçlarının karşılanamaması ve alternatiflerin bu ihtiyaçları karşılama ihtimallerinin olması ihtimali doyumu azaltacağı gibi bu ilişkideki bağlılığı ortadan kaldıracaktır (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011). Johnson ve Rusbult (1989) yaptıkları araştırmada, ilişkilerine daha fazla bağlı olmanın, diğer alternatifleri değerlendirmede azaltıcı gücü olduğunu bulmuşlardır. Alternatif ilişki

seçeneklerinin daha çekici gelmesi durumu, bireylerin partnerleri tarafından ihtiyaçlarının karşılanamaması ve alternatiflerin bu ihtiyaçları karşılama ihtimallerinin olması ihtimalidir (Rusbult, Agnew ve Arigia, 2011). Buradan da anlaşılacağı üzere çiftlerin birbirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılamamaları partnerlerinin ilişki doyumunu azaltmakla birlikte onların diğerk seçenekleri değerlendirmelerine sebep olabilmekle birlikte ilişkilerine olan bağlılıklarını azaltmaktadır. Bu araştırmada ise, hem erkeklerin hem kadınların temel ihtiyaçlarının karşılanmasının hem kendilerinin hem partnerlerinin ilişki bağlanımını yükselttiği bulunmuştur. Araştırma bulgularının literatürü desteklediği görölmektedir.

İlişki bağlanımını etkileyen bir diğerk faktör ise ilişki yatırımdır. Rusbult, Agnew ve Arigia (2011)'ya göre İlişkide, partnerler birbirlerine derin bir şekilde bağlanırlar ve birbirleri için bazı yatırımlarda bulunurlar. Yatırımlar güçlü psikolojik bir kalıcılık hissi oluşturmaktadır. Burada bahsedilen yatırımlar, eş temel ihtiyaçlar kapsamında düşünöldüğünde, çiftlerin birbirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılıyor olması onların ilişkilerine yatırım yapması ve partnerleri tarafından temel ihtiyaçlarının karşılanıyor olması onların ilişkilerinden elde ettikleri kazanç olarak düşünölebilir. Bu açıdan bakıldığında, eşlerin birbirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılıyor olmasının ilişkilere yapılan yatırım olarka düşünölebilir ve onların ilişki bağlanımlarını yükseltmesi beklenmektedir. Bu araştırmanın sonucu, bu varsayımı destekleyebilir.

Glasser (1999)'a göre insanların temel yaşam motivasyonu, onların ihtiyaçlarını doyumak üzerine gelişmektedir. İhtiyaçlarımızı doyumak ve hazzı yakalamak bizlerin temel motivasyonunu oluşturmaktadır. İhtiyaçların doyurulması, bireylerin uyum süreçlerini tamamlamasına sebep olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bireylerin ilişkilerinde ihtiyaçlarını doyumaları onların evlilik uyumunu sağladığı şeklinde bir yorum yapılmasını sağlamaktadır. Dean ve Spainer (1974), evlilik uyumu ile ilişki bağlanımının ilişkili olduğunu bulmuştur. Evlilik uyumunun sağlanabilmesi için bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini varsayarsak, evlilikte temel ihtiyaçların karşılanması ile uyumun artacağı ve uyum ile ilişki bağlanımının ilişkili olduğu görölmektedir. Bu araştırmada da, bu varsayımın kanıtlanmış olduğu düşünölebilir.

Bowen (1966), bireylerin yaşadıkları stres faktörleri, bilişsel şemaları, inançları, beklentileri, edindikleri rollerin ebeveynlerinden çocuklara geçtiğini söylemekte ve bunu kuşaklar arası aktarım olarak adlandırmaktadır. Bowen sistem terapisi bireylerin özelliklerini, diğerk insanlar ile kurdukları ilişkileri, onların kişilik yapılarını ve duygusal süreçlerini, onların köken aileleri ile kurdukları ilişkilerinin şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Fakat, bağlanma

kuramını ortaya atan Bowlby (1969), ilk başlarda bağlanmanın bakım veren ebeveyn ile ilişkiler sonucunda ortaya çıktığını söylemesine rağmen sonralarda ise bağlanmanın yaşam boyu devam eden bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Bowlby (1980) bireyin sadece çocuklukta değil, yetişkinlikte yaşadıkları bağlanmaların onların kişilerarası ilişkilerinde oldukça önemli bir yeri olduğunu söylemektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları ret düzeyinin ilişki bağlanımlarına doğrudan etkisinin olmadığı görülmüştür ve bağlanmanın kişilerarası ilişkiler ile şekilleneceği ve devam eden bir süreç olduğu bu araştırmanın sonuçları ile desteklenmiştir.

Weiss (1975) ise evlilik sürecinde bireylerin bağlanmalarının geliştiğini dile getirmiştir. Weiss (1975)'e göre evlilik sürecinde bireylerin bağlanmaları iyileşebilir ve düzelebilir. Bağlanma bir kez iyileştikten sonra kalıcı olur. Evlilik birliğinin zamanla bozulması bireylerin duygu durumunda değişiklik yapabilir fakat bireylerin bağlanmaları kalıcı hale geldikten sonra değişmez. Mikulincer ve Shaver (2007)'a göre, yaşamın erken dönemlerinde, içsel çalışma modelleri, genellikle anne-babalar olmak üzere birincil bakıcılara bağlanma bağları ile şekillenir, ancak devam eden ilişkisel deneyimler yoluyla değişime açık olur ve bireyin kurdukları diğer ilişkiler ile şekillenirler. Bu çalışmada da bireylerin çocuklukta ebeveynleri ile ilişkilerinde kendilerini reddedilmiş olarak görmeleri ile şuan ki ilişkilerinde bağlanmaları arasındaki ilişkiye evlilikte bireylerin eşleri tarafından ihtiyaçlarının ne kadar doyurulduğunu algılamalarının tamamen aracı etki gösterdiği bulunmuştur. Bu sonuç, bireylerin ebeveynleri tarafından reddedilmesi, ihtiyaçlarının hiçe sayılmasının gelecek ilişkisinde eşlerin temel ihtiyaçlarını karşılıyor olması durumu ile ilişki bağlanımlarını etkisinin değişebileceği, bireylerin bağlanma süreçlerinin iyileşebileceği şeklinde yorumlanabilir.

Yapılan araştırmalara baktığımızda, Parade, Leekes ve Helms (2013) ise yaptıkları çalışmada, ebeveyn kabul reddinin direkt olarak evlilik doyumuna hem aktör hem partner etkisinin olmadığını, ancak bazı değişkenler ile etkisi olduğunu bulmuşlardır. Yukarıda ve literatürde de bahsedildiği gibi, ilişki doyumunun ilişki bağlanımını etkileyen en önemli faktör olduğu bilinmektedir. İlişki doyumu genel olarak ilişki bağlanımının bir parçasını oluşturmaktadır. Yapılan bu çalışmada ise, evli çiftlerin ebeveynlerinden algıladıkları ret düzeyinin hem aktör hem partner etkisinin direkt olarak ilişki bağlanımını yordamadığı bulunmuş ve eş temel ihtiyaçların tamamen aracı etkisinin olduğu görülmüştür. Ebeveyn reddinin doğrudan olarak ilişki süreçlerine etki etmediği fakat aracı değişkenler ile dolaylı olarak etkisinin bulunduğunu gösteren Parade, Leekes ve Helms (2013)'ün sonuçları ile

yapılan bu araştırmada bulunan anne ve baba reddinin doğrudan ilişki bağlanımına etki etmediği fakat eş temel ihtiyaçların aracılığı ile dolaylı etkisinin olduğuna yönelik sonuçları destekler niteliktedir. Yapılan iki araştırmanın sonuçlarına bakılarak, ebeveyn reddinin evli çiftlerde ilişkiyi devam ettirme süreçlerine doğrudan etki etmediği fakat evlilik süreçleri ile ilişki bağlanımını etkileyen bazı süreçlere etki ettiği görölmektedir.

Varan (2005), Babuşçu (2014) ve Rohner, Melendez ve Kraimer-Rickaby (2008) ebeveyn reddi ile eş reddi arasında ilişki bulmuşlardır. Bu araştırmanın sonucunun Varan (2005), Babuşçu (2014) ve Rohner, Melendez ve Kraimer-Rickaby (2008) yaptıkları araştırmaların sonuçları ile örtüşmediği görölmektedir. Fakat buradaki farkın nedeni Parade, Leerkes ve Helms (2013)'in araştırmalarında bulmuş olduğu, ebeveyn reddi ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide aracılık yapan ebeveyn reddinin hatırlanma düzeyinden yola çıkabileceği düşünölmektedir. Bir başka neden olarak ise Ki, Rohner, Britner, Halgunseth ve Rigazio-DiGilio (2018) dediği gibi araştırmanın yapıldığı bireylerin ebeveyn reddi ile başa çıkamayan bireylerden olması dolayısı ile olduğu düşünölebilir.

Tran ve Simpson (2009) yaptıkları araştırmada, eşlerin birbirlerine ilişki bağlanımlarını göstermelerinin partnerlerinin bağlanmaları üzerinde iyileştirici etkide bulunmakta, ilişki bağlanımlarını yükseltmekte, reddedilme duygularını azaltmakta ve kabul görme duygularını arttırmakta olduğunu bulmuşlardır. Bir diğer sonuç olarak ise; eşlerin duygusal tepkilerinin hem kendilerinin hem eşlerinin uyum davranışlarını etkilemekte olduğunu bulmuşlardır. Araştırmanın sonuçları, çiftlerin eşlerine ilişki bağlanımlarını göstermelerinin eşlerinin bağlanımlarına etki ettiği şeklinde yorumlanabilir. Bu açıdan bakıldığında bağlanmalar üzerinde partnerlerin davranışlarının etkisi olduğu düşünölebilir. Bu araştırmada ise, bireylerin anneden algıladıkları reddin eşlerinin eş temel ihtiyaçlarına etki ettiği ve bireylerin eş temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algılarının eşlerinin ilişki bağlanımına etki ettiği bulunmuştur. Yapılan bu araştırmanın sonuçlarının Tran ve Simpson (2009)'ın yaptıkları araştırmada buldukları eşlerin bağlanmaları üzerinde partnerlerin etkilerinin olmasına yönelik varsayımı destekler niteliktedir.

Gerlsma (2000) yaptığı araştırmada, bireylerin ebeveynlerinin sağladığı bakımları ile ilişki bağlanımı arasında bir ilişkinin olmadığını fakat ebeveynleri ile ilişkilerinin tekrar değerlendirilmesi ile bir ilişki olduğunu bulmuştur. Yapılan bu araştırmada ise anneden ve babadan algılanan reddin direk olarak ilişki bağlanımına etki etmediği fakat bireylerin eş temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algılarının aracılığı ile etki ettiği bulunmuştur. Weiss (1975)'e göre bireyler evlilik süreçleri ile beraber bağlanma süreçlerini yeniden

değerlendirmektedir. Bu açıdan bakıldığında, Gerslma (2000)'in yapmış olduğu araştırmanın bulgularında bulunan ebeveynlerin bakım sağlamalarının ilişki bağlanımına etkisinin ebevyenleri ile ilişkilerinin tekrar değerlendirilmesi ile etkisini olması sonuçlarını yapılan bu araştırmanın desteklediği görülmektedir.

Davis (1999) romantik ilişki içerisinde olan çiftlerin ilişki bağlanımları ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu bulmuştur. Simpson (1999) bağlanma türleri ile evlilik bağlanımı arasında ilişkiler bulmuştur. Benzer bir şekilde, Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006) evlilik uyumunun bağlanma biçimlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulmuşlardır. Fakat bu araştırmada, hem kadının hem erkeğin anneden algıladıkları ret düzeyinin hem kendi hem partnerlerinin ilişki bağlanımlarına doğrudan etki etmediği görülmektedir. Araştırmanın bulguları burada bahsedilen diğer araştırmalar ile örtüşmediği düşünülebilir. Fakat, bağlanma türlerinin ölçülme sürecinde bireylerin ebeveynler ile olan bağlanmalarının değil kendilerinin şuan kullanmakta olduğu bağlanma türlerinin değerlendirdiği unutulmamalıdır. Yukarıda da birçok kuramcının bahsetmiş olduğu gibi, bireylerin bağlanmalarının zamanla değişebilir ve diğer kişilerarası ilişkiler ile şekillenebilir. Burada bahsedilen bağlanma, ebeveyn ile kurulan bağlanma biçiminden daha çok bireylerin bağlanma türleridir.

Ki, Rohner, Britner, Halgunseth ve Rigazio-DiGilio (2018) algılanan romantik partner ret düzeyi, çocukluk çağında hatırlanan ebeveyn reddi arasındaki ilişkinin bireylerin ret ile başa çıkan veya başa çıkamayan bireyler olması durumuna göre değiştiğini bulmuşlardır. Buradaki farklılaşmanın bireylerin başa çıkan olmaları üzerinde şuan ki ilişkilerinde temel ihtiyaçlarının karşılanmasından dolayı olabileceği düşünülebilir. Gerlsma (2000) ebeveynlerin bakım düzeyinin romantik ilişki kalitesi ile doğrudan bir ilişkisi olmadığını bulmuştur. Bu sonuç, bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Kaynak-Malatyalı (2014) yaptığı araştırmada evli çiftlerin bağlanma boyutları ile ilişki istikrarı değişkenleri arasındaki ilişkide evlilikte algıladıkları gücün aracılık ettiğini bulmuştur. Güç değişkeninin eş temel ihtiyaçlar bağlamında güç ihtiyacının karşılanmasını yansıttığını varsayılırsa, bu araştırmanın sonucunun Gerlsma (2000)'yı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Khaleque, Hussain, Gul ve Zahra (2018) yaptıkları araştırmada bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları ret ile psikolojik uyumları onların yakın ilişki kurma kaygılarını etkilediğini bulmuşlardır. Anne reddinin ise sadece genç yetişkinlikteki yakınlığı yordamakta olduğunu bulmuşlardır. Yakın ilişki kurma yatkınlığının bireylerin bağlanımları ile ilgili olduğunu düşünüldüğünde, bu sonuçların bu araştırmanın bulguları ile örtüşmediği görülmektedir.

Fakat bu farklılaşmanın sebebinin diğer bir değişken olan psikolojik uyumun bu araştırmada aracı değişken olan, eş temel ihtiyaçların karşılanma durumu sebebiyle değişebileceği görülmektedir. Bu araştırmaya katılımcılarının çoğu ise orta yetişkinlik dönemini kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında anne reddinin sadece genç yetişkinlikteki yakınlık kaygısının yordamasının ve orta yetişkinlikteki yakınlık kaygısını yordamaması sonucunu bulguların desteklediği söylenebilir. Bu araştırma sadece evli bireyler ile gerçekleştirilmiştir. Buradaki farklılaşmanın sebebinin evlilik ilişkisinden doğabileceği ise bir diğer varsayımdır.

Bu bölümde genel olarak birinci modelin sonuçları literatür ve ilgili araştırmalar kapsamında tartışılmış, araştırmanın sonuçları değerlendirilmiştir. Yapılan bu araştırmada bireylerin bağlanma süreçleri ile ilgili bulunan sonuçların, bağlanmanın bir süreç olduğu ve evlilikte bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanıyor olması ile değişebilir olduğu fakat anne reddinin yine temel ihtiyaçlar üzerinde bir etkisinin bulunduğu ve bu etki bireylerin ilişki bağlanımına dolaylı olarak etki etmekte olduğu şeklinde yorumlanabilir. Buradaki etkinin sadece bireyin kendi ilişki bağlanımı veya bağlılık süreçlerine etkisinin olmadığını, bireylerin bu yaşantılarının eşlerinin de ilişki bağlanımına etki ettiği bulunmuştur. Genel olarak bu araştırmanın sonuçların literatür ve ilgili araştırmalara bakıldığında desteklendiği görülmektedir.

6.2. Babadan Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

6.2.1. Babadan Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Sonuçlar

Model 2'in analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir;

1. Hem kadının hem erkeğin babadan algıladığı ret düzeyinin kendi ilişki bağlanımına doğrudan etkisi bulunamamıştır.
2. Hem kadının hem erkeğin babadan algıladığı ret düzeyinin partnerinin ilişki bağlanımına doğrudan etkisi bulunamamıştır.
3. Hem kadının hem erkeğin evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılandığını algılama düzeyinin kendi ilişki bağlanımına doğrudan etkisi bulunmuştur.
4. Hem kadının hem erkeğin evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılandığını algılama düzeyinin partnerinin ilişki bağlanımına doğrudan etkisi bulunmuştur.

5. Hem kadının hem erkeğin babadan algıladığı ret düzeyinin kendi evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılandığını algılama düzeyine doğrudan etkisi bulunmuştur.

6. Hem kadının hem erkeğin babadan algıladığı ret düzeyinin partnerinin evlilik ilişkisinde temel ihtiyaçlarını karşılandığını algılama düzeyine doğrudan etkisi bulunamamıştır.

7. Hem kadının hem erkeğin babadan algıladığı ret düzeyinin kendisinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının tamamen aracı etkisi ile kadının ilişki bağlanımına dolaylı etki ettiği bulunmuştur.

8. Hem kadının hem erkeğin babadan algıladığı ret düzeyinin kendisinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının tamamen aracı etkisi ile erkeğin ilişki bağlanımına dolaylı etki ettiği bulunmuştur.

9. Hem kadının hem erkeğin babadan algıladığı ret düzeyinin partnerinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının hem kendi hem partnerinin ilişki bağlanımında aracı etkiye sahip olmadığı bulunmuştur.

6.2.2. Babadan Algılanan Ret Düzeyinin Eş Temel İhtiyaçların Karşılanmasını Aracı Rolü ile İlişki Bağlanımını Yordayıcı Etkisine İlişkin Tartışma

Model 2'in analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, hem kadının hem erkeğin babadan algılanan ret düzeyinin, eş temel ihtiyaçların aktör etkisinin tamamen aracı rolü ile hem kendilerinin hem partnerlerinin ilişki bağlanımı üzerinde yordayıcı etkiye sahip olduğu görülmektedir. Babadan algılanan ret düzeyinin hem kadınlarda hem erkeklerde, ilişki bağlanımını yordamada hem aktör hem partner doğrudan etkisinin olmadığı, eş temel ihtiyaçların karşılanmasının aktör rolü aracılığıyla dolaylı etkisinin olduğu görülmektedir. Geliştirilen modelde eş temel ihtiyaçların partner rolünün modelde aracı etki göstermediği görülmektedir. Sonuçlardan anlaşılabileceği üzere, babadan algılanan reddin doğrudan olarak ilişki bağlanımına bir etkisi bulunmamakla birlikte, şuan çiftlerin evliliklerinden algıladıkları kendilerinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının aracılığı ile etkisi bulunmakta, partnerlerinin temel ihtiyaçlarını karşıladıklarına yönelik algılarının ise aracı etkisinin olmadığı görülmektedir. Hem kadınlarda hem erkeklerde eş temel ihtiyaçlarının karşılandığını algılamaları hem kendilerinin hem partnerlerinin ilişki bağlanımına etki ettiği görülmektedir.

1. modelin tartışmasında da bahsedildiği gibi bu modelde hem kadınlarda hem erkeklerde eş temel ihtiyaçlarının karşılanma durumunun, hem kendilerinin hem partnerlerinin ilişki bağlanımlarına etki ettiği görülmektedir. Yukarıda bu durum hem literatür hem ilgili araştırmalar açısından tartışılmıştır.

1. modelin tartışılmasında da bahsedildiği gibi Mikulincer ve Shaver (2007), Bowlby (1980) ve Weiss (1975) genel olarak, kişilerin bağlanma süreçlerinin bakım veren ebeveyn tarafından başlatıldığını fakat bağlanma süreçlerinin yaşam boyu devam ettiğini vurgulamışlardır. Weiss (1975)'e göre Evlilik sürecinde bireylerin bağlanmaları iyileşebilir ve düzelebilir. Bağlanma bir kez iyileştikten sonra kalıcı olur. Bu araştırmada da bireylerin babadan algıladıkları ret düzeyinin ilişki bağlanımlarına direk etkisinin olmadığı fakat kendilerinin eşlerinden algıladıkları eş temel ihtiyaçlarının karşılanmasının tamamen aracı etkisi ile dolaylı etkisinin olduğu bulunmuştur. Bu bulgular literatürü destekler niteliktedir.

Yukarıda 1. modelin yorumlanmasını sonucunda ilgili araştırmalar ile bu araştırmanın bulgularının tartışılmasının genel olarak bu modelde tekrarladığı görülmektedir. Fakat, 1. modelde farklı olarak, bir diğer ebeveyn olan baba reddinin hem kadınlarda hem erkeklerde, eşten algılanan temel ihtiyaçlara partner etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir. Diğer bir değişle bireylerin babadan algıladıkları ret düzeyinin kendi partnerlerinin eş temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algısına etkisi bulunamamıştır. Bireylerin babalarından algıladıkları reddin kendilerinin eşlerinden algıladıkları eş temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyine etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Buradan bireylerin anneden algılanan reddin tersine babadan algılanan ret durumunun kendilerinin eşleri tarafından temel ihtiyaçlarının karşılanmasına etki ettiği fakat partnerlerinin temel ihtiyaçlarını karşılama sürecine etki etmediği görülmektedir. Daha açık bir yorum olarak; bireylerin babadan algıladıkları ret süreçlerini, kendi ilişkilerinde karşı tarafın ihtiyaçlarını karşılama sürecine yansıtmadığı fakat kendi ihtiyaçlarının karşılanma algısına etki ettiği düşünülebilir. Bowlby (1969) ilk başlarda bağlanmanın bakım veren ebeveyn ile ilişkiler sonucunda ortaya çıktığını sonralarda ise bağlanmanın yaşam boyu devam eden bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Genel olarak bakım verenin ise anne olarak sınıflandırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bireyin bağlanma süreçlerinde, bağlanma ilişkisi kurarken ve devam ettirirken babadan algıladıkları reddin etki göstermediği şeklinde yorumlanabilir.

Bowen (1966) bireylerin özelliklerini, diğer insanlar ile kurdukları ilişkileri, onların kişilik yapılarını ve duygusal süreçlerini onların köken aileleri ile kurdukları ilişkilerinin şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Kişilerarası kabul ret kuramı ise, bireylerin ebeveynleri

tarafından algıladıkları reddedilme veya kabul görme düzeyinin kendi kişisel süreçleri ve diğer insanlar ile ilişkilerinde reddedilme sendromu yaşamasına sebep olabilmektedir (Rohner, 2016). Buradaki durum ise babadan algılanan reddin bireylerin kendi eş temel ihtiyaçlarının karşılanma sürecinin bir algılama süreci olduğu göz önünde bulundurularak reddedilme sendromunun yansımalarının sebep olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Partner etkisinin ise bakım veren ebeveynin baba olmamasından dolayı bulunmadığı düşünülebilir. Burada sadece aktör etkisinin olmasının bir diğer sebebi olarak ise, bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları reddin kendi bilişsel şemalarına etki etmiş olabileceği ve kendilerinin temel ihtiyaçlarını karşılanmasına yönelik algılarında bu bilişsel şemaların etkisi olması sonucunda aktör etkisi ortaya çıkmış olabilir. Buradan çıkan varsayımlar sonucunda, bireylerin babadan algıladıkları reddedilme düzeylerinin, eşlerinden algıladıkları aktör aracı etkisinde yukarıdaki bahsedilen durumlar ile beraber şuan ki ilişkilerindeki ilişki bağlanımını etkilediği düşünülebilir.

Bu bölümde ikinci modelin sonuçları literatür ve ilgili araştırmalar kapsamında tartışılmış, araştırmanın sonuçları değerlendirilmiştir. 1.modelden farklı olarak burada bakım veren olarak varsayılan değil diğer ebeveyn olan babanın reddinin ilişki süreçlerine etkisine bakılmıştır. Yapılan bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, bireylerin babalarından algıladıkları reddin ilişki bağlanımına doğrudan etkisinin olmadığı görülmektedir. Fakat baba reddinin bireyleride kendi eş temel ihtiyaçlarının karşılanıyor olmasına yönelik algılarına etkisinin olduğu bulunmuştur. Bu etkinin aracılığı ile baba reddinin ilişki bağlanımını dolaylı olarak etkilediği bulunmuştur. Burada diğer modelden farklı olarak bireylerin babalarından ret algısının sadece kendi temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algılarını etkilediği, eşlerinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algılarına bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Buradaki farklılık literatür ve ilgili araştırmalar kapsamında tartışılmıştır ve bu araştırmanın bulgularının genel literatür ve ilgili araştırmalara bakıldığında desteklendiği görülmektedir.

6.3. Öneriler

6.3.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler

Bu araştırmanın evli çiftlerin ebeveynlerinden algıladıkları ret edilme düzeylerinin, hem kendilerinin hem partnerlerinin eşlerinden algıladıkları temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin aracı rolü ile ilişki bağlanımına etkilerini incelemektedir. Araştırmanın sonuçlarında ise hem kadınlarda hem erkeklerde her iki ebeveynden algılanan ret durumunun

hem kendilerinin hem partnerlerinin ilişki bağlanımına doğrudan bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Araştırma sürecinde iki model geliştirilmiştir. Birinci modelin sonuçlarına göre; hem kadının hem erkeğin anneden algıladıkları reddedilme düzeylerinin, hem kendilerinin hem eşlerinin eşlerinden algıladıkları temel ihtiyaçlarının karşılanmış olma düzeyinin tamamen aracı etkisi ile ilişki bağlanımlarına dolaylı etkisinin olduğu bulunmuştur. İkinci modelde ise, babadan algılanan reddin hem erkeklerde hem kadınlarda, bireylerin eşlerinden algıladıkları temel ihtiyaçlarının karşılanmasının tamamen aracı rolü ile ilişki bağlanımına hem aktör hem partner etkisinin olduğu bulunmuştur.

Birçok kuramcı ve aile terapisti daha çok bireylerin çocuklukta kurdukları ilişkilere odaklanmıştır ve ebeveynleri ile ilişkileri üzerinde çalışmaktadırlar (Atkinson ve Goldberg, 2004). Fakat araştırmanın bulgularının da göstermiş olduğu gibi, bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları reddin kendi ve partnerine yönelik ilişki bağlanımlarına direk etkisi olmamakla birlikte, eşlerin birbirlerinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının aracı rolü ile dolaylı etkisi vardır. Bu açıdan bakıldığında, evlilik ve aile terapisi yapan uygulamacıların bireylerin köken aileleri ile ilişkilerine odaklanmaktan çok çiftler ile görüşürken eşlerin birbirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılama durumuna odaklanması önerilmektedir.

Modelde, genel olarak hem aktör hem partner etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu açıdan bakıldığında, evli çiftler ile çalışırken çiftleri tek başına düşünmek yerine ilişkileri içerisinde değerlendirmenin daha doğru bir yol olduğu görülmektedir. Aile ve evlilik danışmanlığı sürecinde çiftler ile çalışırken, süreçte her iki çift ile görüşülmesi önerilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, bir diğer öneri ise, bağlanma süreçlerinde problem yaşayan çiftler ile çalışırken, çiftlerin şu anki mevcut ilişkilerinde birbirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yönelik bir program geliştirilip uygulanabilir.

TUİK (2018) verilerine göre, son on beş yıl içerisinde bireylerin evlenme oranlarının her sene düştüğü, boşanma oranlarının ise her sene arttığı görülmektedir. 2001 yılında %1.41 olan kaba boşanma hızının, 2018 yılında %1.75'e çıktığı görülmektedir. Bu çalışmada çalışılan evlilikte eşten algılanan temel ihtiyaçların doyurulması ise ilk kez çalışılan bir kavram olmasının yanında, ilişki bağlanımına etkisi olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında ilişki bağlanımı süreçleri ile ilgili çiftlerle çalışan aile ve evlilik danışmanlarının eşlerin evlilikte algıladıkları temel ihtiyaçlara yönelik çalışmalar geliştirmesi önerilmektedir.

Boşanma oranlarındaki artışlar göz önünde bulundurularak, çiftlerin aile danışmanlığına başvurmaları süreci beklenmeden, evlilik öncesi ve evlilik sürecinde bireylere eş temel ihtiyaçların karşılanması üzerine bir eğitim verilebilir, yukarıdaki model çerçevesinde grupla psikolojik danışma oturumları veya psiko-eğitim oturumları gibi oturumlar tasarlanabilir ve uygulanabilir.

6.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu araştırma, eş temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi ile ilgili yapılan ilk araştırmadır. Bu açıdan bakıldığında gelecek araştırmalarda, evli çiftler ile çalışırken eş temel ihtiyaçların, evlilik doyumu, evlilik süreçlerinde çatışma çözme biçimleri, evlilik uyumu, ilişki istikrarı gibi diğer kavramlar ile çalışılması önerilmektedir. Eş temel ihtiyaçların karşılanma sürecinin doğasının incelenmesi için nitel çalışmalar yapılabilir.

Araştırma bulgularına göre, modellerin test edilmesi sonucunda ilişki bağlanımına hem aktör hem partner etkilerinin bulunmasına rağmen bu etkilerin katsayılarının düşük olduğu görülmektedir. Modele ilişki bağlanımını etkileyebilecek başka değişkenler eklenebilir.

Araştırmaya katılan katılımcılar evli çiftlerden oluşmaktadır. İlişki bağlanımını incelemek üzerine geliştirilen modellerin, romantik ilişkide bulunan, nişanlı, sözlü, sevgili gibi diğer ilişki türlerinde de test edilmesi önerilmektedir.

Modelde genel olarak hem aktör hem partner etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu açıdan bakıldığında, ilişki süreçlerini inceleyecek olan diğer araştırmalarda Aktör-Partner Bağımlılık Modeli (APIM)'nin kullanılması, ilişki süreçlerinin anlaşılması açısından daha faydalı olacağından dolayı önerilmektedir.

Bu araştırmaya katılan evli çiftlerin genelinin ilişki bağlanımlarının yüksek olduğu ve eşlerinden algıladıkları temel ihtiyaçların karşılanma düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırma kapsamında cevap bulunulmaya çalışılan ebeveynden algılanan ret durumunun ilişki bağlanımına etkisi açısından yapılacak olan çalışmalarda, bağlanımları düşük olabileceği tahmin edilen (örneğin; boşanma sürecinde olan) gruplar ile model tekrar test edilebilir. Bu gruplar üzerinde, nitel çalışmalar tasarlanabilir.

Ebeveynden algılanan reddin yetişkinler üzerindeki etkileri üzerine Türkiye’de çok fazla çalışmaya rastlanılamamıştır. Ebeveyn reddinin yetişkinler üzerinde etkileri ile ilgili çalışmalar yapılması önerilmektedir. Kişilerarası kabul ret kuramının kontrol boyutu ile ilgili

yurtdışında çok az çalışma olması ile birlikte yurtiçi çalışmalar bağlamında herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Kuramın bu boyutu üzerine çalışılması önerilmektedir.

Yurtiçi çalışmalar incelendiğinde Aktör-Partner Bağımlılık Modeli (APIM)'nin çok az araştırmada analiz yöntemi olarak kullanıldığı görülmekte ve model genel olarak romantik ilişki içerisinde bulunan çiftler ile çalışılmaktadır. Modelin; arkadaş, öğrenci-öğretmen, iş veren- işçi gibi sosyal bağlamda diğer gruplarla ilgili araştırmalar yapılırken daha uygun olacağı düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, modelin diğer etkileşimli gruplar ile kullanılması ve ilişkisel süreçler incelenirken modelin kullanılması önerilmektedir.

Araştırmanın sonuç değişkeni olan ilişki bağlanımı kavramını ortaya atan yatırım modeli ile ilgili ülkemizde çok fazla çalışma olmamakla birlikte, evli çiftler üzerinde yatırım modeli ile ilgili çok az çalışma bulunmaktadır. Yatırım modeli ve kavramları ile ilgili araştırmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Agnew, C. R., Loving, T. J., & Drigotas, S. M. (2001). Substituting the forest for the trees: Social networks and the pretiction of romantic relationship state and fate. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(6), 1042-1057. <http://dx.doi.org/10.1037/00223514.81.6.1042>
- Agnew, C. R., Van Lange, P. A. M., Rusbult, C. E., & Langston, C. A. (1998). Cognitive interdependence: *Commitment and the mental representation of close relationships*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(4), 939-954. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.74.4.939>
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Oxford, England: Lawrence Erlbaum.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Oxford, England: Lawrence Erlbaum.
- Akbalık-Doğan, Ö. & Büyükşahin-Sunal, A. (2011). Evli bireylerde olumlu yanılsama: İlişki bağlanımı ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26 (67), 70-82
- Akün, E. Durak Batıgün, A., Devrimci Özgüven, H. & Baskak, B.(2017). Pozitif belirtiler ve çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-reddi: sosyoekonomik düzey ve cinsiyetin düzenleyici rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 29(2), 109-15. <http://dx.doi.org/10.5080/u22681>
- Altman, I., & Taylor, D. A. (1973). *Social penetration: The development of interpersonal relationships*. Oxford, England: Holt, Rinehart ve Winston.

- Arriaga, X. B. (2002). Joking Violence Among Highly Committed Individuals. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(6), 591-610.
<https://doi.org/10.1177/0886260502017006001>
- Arriaga, X. B., & Agnew, C. R. (2001). Being committed: Affective, cognitive, and conative components of relationship commitment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(9), 1190-1203.
<http://dx.doi.org/10.1177/0146167201279011>
- Arriaga, X. B., Slaughterbeck, E. S., Capezza, N. M., & Hmurovic, J. L. (2007). From bad to worse: Relationship commitment and vulnerability to partner imperfections. *Personal Relationships*, 14(3), 389-409. <http://dx.doi.org/10.1111/j.14756811.2007.00162.x>
- Aslan, B., & Batıgün-Durak, A.(2017). Ebeveyn kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide yaşam amaçlarının aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(79), 67–76
- Atkinson, L., & Goldberg, S. (2004). *Attachment issues in psychopathology and intervention*. Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Atkinson, L., & Zucker, K. J. (Eds.). (1997). *Attachment and psychopathology*. New York, NY, US: Guilford Press.
- Aydoğan, D. (2014). *Çiftlerde ilişkisel yılmazlığın ebeveynlik stresi, ilişkisel yardım arama ve ilişkisel başa çıkma ile ilişkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Babuşçu, B. (2014). *The relationship between parental acceptance-rejection and intimate partner acceptance-rejection among married individuals*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Batool, S., & Najam, H. (2009). *Relationship between perceived parenting style, perceived parental acceptance-rejection and perception of God among young adults*. Yüksek lisans tezi. Quaide-azam Üniversitesi, Islamabad, Pakista.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>

- Bennett, S., & Nelson, J. K.(2011). *Adult Attachment in Clinical Social Work*. New york: Springer Publishing. <http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4419-6241-6>
- Birnie, C., McClure, J. M., Lydon, J. E., ve Holmberg, D. (2009). Attachment avoidance and commitment aversion: A script for relationship failure. *Personal Relationships*, 16(1), 79-97. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-6811.2009.01211.x>
- Bowen, M., (1966). The Use of Family Theory in Clinical Practice, *Comprehensive Psychiatry*, 7, 45-374. [http://dx.doi.org/10.1016/S0010-440X\(66\)80065-2](http://dx.doi.org/10.1016/S0010-440X(66)80065-2)
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss, Vol. 1: Attachment. Attachment and Loss*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment* (2.Baskı). New York: Basic Books.
- Browne, M. W., ve Cudeck, R. (1993). *Alternative ways of assessing model fit*. İçerisinde Bollen, K .A., & Long, J. S. (Ed.), *Testing structural equation models*. Beverly Hills, CA: Sage
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayınevi
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Büyükşahin, A. & Taluy, N. (2008). İlişki İstikrarı Ölçeği'nin Gözden Geçirme Çalışması. Yayınlanmamış Araştırma Raporu. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Büyükşahin, A., Hasta, D. & Hovardaoğlu, İ. S. (2005) İlişki İstikrarı Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8 (16), 25-37.
- Cann, A., & Baucom, T. R. (2004). Former partners and new rivals as threats to a relationship: Infidelity type, gender, and commitment as factors related to distress and forgiveness. *Personal Relationships*, 11, 305-318. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00084.x>
- Clark, M. S., & Grote, N. K. (1998). Why aren't indices of relationship costs always negatively related to indices of relationship quality? *Personality and Social Psychology Review*, 1, 2-17.
- Clements, R., & Swensen, C. H. (2000). Commitment to one's spouse as a pretictor of marital quality among older couples. *Current Psychology: A Journal for Diverse*

- Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 19(2), 110-119.
<http://dx.doi.org/10.1007/s12144-000-1007-7>
- Cox, C. L., Wexler, M. O., Rusbult, C. E., & Gaines, S. O., Jr. (1997). Prescriptive support and commitment processes in close relationships. *Social Psychology Quarterly*, 60(1), 79-90. <http://dx.doi.org/10.2307/2787013>
- Davis K. E. (1999) What attachment styles and love styles add to the understanding of relationship commitment and stability. içerisinde Adams J. M., Jones W. H. (ed.) *Handbook of Interpersonal Commitment and Relationship Stability. Perspectives on Individual Differences*. Springer, Boston, MA. http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4615-47730_13
- De Goede, I. H. A., Branje, S., van Duin, J., VanderValk, I. E., & Meeus, W. (2012). Romantic relationship commitment and its linkages with commitment to parents and friends during adolescence. *Social Development*, 21(3), 425-442. <http://dx.doi.org/10.1111/j.14679507.2011.00633.x>
- Dean, D. G., & Spanier, G. B. (1974). Commitment — an overlooked variable in marital adjustment?. *Sociological Focus*, 7(2), 113–118. <http://dx.doi.org/10.1080/00380237.1974.10570889>
- Dedeler, M., Akun, E., & Batigun, A. D. (2017). Turkish adaptation of Adult Parental Acceptance—Rejection Questionnaire Short Form. *Düşünen Adam: Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30(3), 181-193. <http://dx.doi.org/10.5350/DAJPN2017300302>
- Doğaner, B. (2017). *Romantik ilişkileri olan üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik eğilimi düzeylerine göre; ilişki bağlanımı, ilişki doyumu ve benlik saygılarının incelenmesi: İstanbul ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi ,İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Duck, S. (1999). *Relating to others* (2.Baskı). Milton Keynes, UK: Open University Press.
- Duffy, S. M., & Rusbult, C. E. (1985-1986). Satisfaction and commitment in homosexual and heterosexual relationships. *Journal of Homosexuality*, 12(2), 1-23 http://dx.doi.org/10.1300/J082v12n02_01
- Erkuş, A. (2017). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin.
- Finkel, E. J., Rusbult, C. E., Kumashiro, M., & Hannon, P. A. (2002). Dealing with betrayal in close relationships: Does commitment promote

- forgiveness? *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 956-974.
<http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.956>
- Fitzpatrick, J., Gareau, A., Lafontaine, M. F., & Gaudreau, P. (2016). How to use the actor partner interdependence model (apim) to estimate different dyadic patterns in mplus: a step-by-step tutorial. *The Quantitative Methods for Psychology*, 12(1), 74-86.
- Fraley, R. C. & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of general psychology*, 4(2), 132-154. <http://dx.doi.org/10.1037/1089-2680.4.2.132>
- Gerlsma, C. (2000). Recollections of parental care and quality of intimate relationships: the role of re-evaluating past attachment experiences. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7(4), 289-295. [http://dx.doi.org/10.1002/1099-0879\(200010\)7:4<289::aid-cpp261>3.0.co;2-3](http://dx.doi.org/10.1002/1099-0879(200010)7:4<289::aid-cpp261>3.0.co;2-3)
- Givertz, M., Segrin, C., & Hanzal, A. (2009). The association between satisfaction and commitment differs across marital couple types. *Communication Research*, 36(4), 561-584. <http://dx.doi.org/10.1177/0093650209333035>
- Glasser, W. & Glasser, C. (2000). *Getting Together and Staying Together: Solving the Mystery of Marriage*. Publisher: Harper Perennial.
- Glasser, W. (1999). *Choice theory: a new psychology of personal freedom*. New York: HarperPerennial.
- Hale, W. W., Van Der Valk, I., Engels, R., & Meeus, W. (2005). Does perceived parental rejection make adolescents sad and mad? The association of perceived parental rejection with adolescent depression and aggression. *Journal of Adolescent Health*, 36(6), 466-474. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jadohealth.2004.04.007>
- Hou, Y., Jiang, F., & Wang, X. (2018). Marital commitment, communication and marital satisfaction: An analysis based on actor-partner interdependence model. *International Journal of Psychology*. 2018, 1-8. <http://dx.doi.org/10.1002/ijop.12473>
- İbrahim, D. M., Rohner, R. P., Smith, R. & Flannery, K. M. (2015). Adults' remembrances of parental acceptance-rejection in childhood predict current rejection sensitivity in adulthood. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 44(1), 55-62. <http://dx.doi.org/10.1111/fcsr.12119>

- Johnson, D. J., & Rusbult, C. E. (1989). Resisting temptation: Devaluation of alternative partners as a means of maintaining commitment in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 967-980. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.967>
- Kagan, J. (1974). *The psychological requirements for human development*. içinde N. B. Talbot (Ed.), *Raising children in modern America: Problems and prospective solutions*. Boston, MA: Little, Brown and Company.
- Kagan, J. (1978,). The parental love trap. *Psychology Today*, 12, 54-61.
- Kaynak-Malatyalı, M. (2014). *Evli çiftlerde algılanan gücün bağlanma boyutları ve yatırım modeli değişkenleri açısından incelenmesi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kenny, D. A., & Ledermann, T. (2010). Detecting, measuring, and testing dyadic patterns in the actor-partner interdependence model. *Journal of family psychology*, 24(3), 359.
- Kenny, D. A., Kashy, D. A., & Cook, W. L. (2006). *Dyadic data analysis*. New York: Guilford Press.
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54-64. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x>
- Khaleque, A., Hussain, S., Gul, S., & Zahra S. (2018). Relations between remembered childhood parental acceptance-rejection, current fear of intimacy, and psychological adjustment among pakistani adults. *Psychology and Behavioral Science International Journal*, 10(2), 1-8. <http://dx.doi.org/10.19080/PBSIJ.2018.10.555784>.
- Ki, P., Rohner, R. P., Britner, P. A., Halgunseth, L. C. & Rigazio-DiGilio, S. A. (2018). Coping with remembrances of parental rejection in childhood:gender differences and associations with intimate partnerrelationships. *Journal of Child and Family Studies*, 27(8), 1-15. <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-018-1074-8>

- Kilpatrick, S. D., Bissonnette, V. L., & Rusbult, C. E. (2002). Empathic accuracy and accommodative behavior among newly married couples. *Personal Relationships*, 9(4), 369-393. <http://dx.doi.org/10.1111/1475-6811.09402>
- Kline, R.B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- Kostic, J., Nesic, M., Stankovic, M., & Zikic, O. (2014). Perceived parental acceptance/rejection, some family characteristics and conduct disorder in adolescents. *Military Medical and Pharmaceutical Journal of Serbia*, 71(10), 942 -948. <http://dx.doi.org/10.2298/vsp1410942k>
- Le, B., & Agnew, C. R. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta analysis of the Investment Model. *Personal Relationships*, 10(1), 37–57. <http://dx.doi.org/10.1111/14756811.00035>
- Ledermann, T., & Bodenmann, G. (2006). Moderator- und mediatoreffekte bei dyadischen daten: zwei erweiterungen des kteur-Partner-Interdependenz-Modells [Moderator and mediator effects in dyadic research: Two extensions of the actor–partner interdependence model]. *Zeitschrift für Sozialpsychologie*, 37, 27–40.
- Ledermann, T., Macho, S., & Kenny, D. A. (2011). Assessing mediation in dyadic data using the actor-partner interdependence model. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 18(4), 595-612.
- Lehmiller, J. J., & Agnew, C. R. (2006). Marginalized Relationships: The Impact of Social Disapproval on Romantic Relationship Commitment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(1), 40–51. <http://dx.doi.org/10.1177/0146167205278710>
- Lehmiller, J. J., & Agnew, C. R. (2007). *Perceived Marginalization and the Pretiction of Romantic Relationship Stability*. *Journal of Marriage and Family*, 69(4), 1036 049. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00429.x>
- Levinger, G., & Snoek, J. D.(1972). *Attraction in relationship: A new look at interpersonal attraction*. Morristown, N. J.: General Learning Press
- Lin, Y.-H. W., & Rusbult, C. E. (1995). Commitment to Dating Relationships and Cross Sex Friendships in America and China. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12(1), 7–26. <http://dx.doi.org/10.1177/0265407595121002>

- Marsh, H. W., Hau, K.-T., Artelt, C., Baumert, J., & Peschar, J. L. (2006). OECD's Brief Self-Report Measure of Educational Psychology's Most Useful Affective Constructs: Cross-Cultural, Psychometric Comparisons Across 25 Countries. *International Journal of Testing*, 6(4), 311–360 http://dx.doi.org/10.1207/s15327574ijt0604_1
- McCullough, M. E., Rachal, K. C., Sandage, S. J., Worthington, E. L., Jr., Brown, S. W., & Hight, T. L. (1998). Interpersonal forgiving in close relationships: II. Theoretical elaboration and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 1586–1603. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.75.6.1586>
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York, NY, US: Guilford Press.
- Minuchin, S. (1974). *Families ve Family Therapy*. Cambridge: Harvard University Press.
- Moghadasi, M., & Mohammadipour, M. (2016). *The effectiveness of communication skills and effective dialogue on marital satisfaction and commitment of young couples*. *Journal of Fundamental and Applied Sciences*, 8(4), 2095. <http://dx.doi.org/10.4314/jfas.v8i2s.169>
- Özbay, Y., Aydoğan, D., Tomar, İ. H., Akçabozan, B. & Eker, E., (2018). *Temel Psikolojik İhtiyaçlara Dayalı Evlilik Uyum Ölçeği' nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları*. 20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'sinde sunulan bildiri, Samsun.
- Parade, S. H., Leerkes, E. M., & Helms, H. M. (2013). *Remembered Parental Rejection and Postpartum Declines in Marital Satisfaction: Moderated Dyadic Links*. *Family Relations*, 62(2), 298–311. <http://dx.doi.org/10.1111/fare.12004>
- Parmar, P., & Rohner, R. P. (2005). Relations among perceived intimate partner acceptance, remembered parental acceptance, and psychological adjustment among young adults in India. *Ethos*, 33(3), 402–413. <http://dx.doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.402>
- Rhatigan, D. L., & Axsom, D. K. (2006). Using the Investment Model to Understand Batterer Women's Commitment to Abusive Relationships. *Journal of Family Violence*, 21(2), 153–162. <http://dx.doi.org/10.1007/s10896-005-9013-z>
- Rohner, R. P. (1986) *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance rejection theory*. Newbury Park, CA: Sage Publications

- Rohner, R. P. (1975). *They love me, they love me not: A worldwide study of the effects of parental acceptance and rejection*. New Haven, CT: HRAF Press
- Rohner, R. P. (1986). *New perspectives on family. The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications
- Rohner, R. P. (2001). Introduction to parental acceptance-rejection theory. <http://csiar.uconn.edu/> sayfasından erişilmiştir.
- Rohner, R. P. (2004). The Parental "Acceptance-Rejection Syndrome": Universal Correlates of Perceived Rejection. *American Psychologist*, 59(8), 830-840. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Rohner, R. P. (2008). Introduction: Parental Acceptance-Rejection Theory Studies of Intima Adult Relationships. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 5-12. <https://doi.org/10.1177/1069397107309749>
- Rohner, R. P. (2014). The Parental "Acceptance-Rejection Syndrome": Universal Correlates of Perceived Rejection. *American Psychologist*, 59(8), 830-40. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Rohner, R. P. (2016). Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory) and Evidence. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1). <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1055>
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. A. (2005). *Parental acceptance-rejection theory, methods, and implications*. içerisinde Rohner, R. P., Khaleque, A.(Ed.). *Handbook for the study of parental acceptance and rejection*. Rohner Research Publications
- Rohner, R. P., & Lansford, J. E. (2017). Deep Structure of the Human Affectional System: Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory. *Journal of Family Theoryve Review*, 9(4), 426–440. <http://dx.doi.org/10.1111/jftr.12219>
- Rohner, R. P., & Rohner, E. C. (1981). Parental Acceptance-Rejection and Parental Control: Cross-Cultural Codes. *Ethnology*, 20(3), 245. <http://dx.doi.org/10.2307/3773230>
- Rohner, R. P., Melendez, T., & Krammer-Rickaby, L. (2008). Intimate partner acceptance, parental acceptance in childhood, and psychological adjustment among american

- adults in ongoing attachment relationships. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 13-22.
<http://dx.doi.org/10.1177/1069397107309750>
- Rusbult, C. E. & Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An Interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10 (2), 175-204.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16(2), 172-186.
[http://dx.doi.org/10.1016/0022-1031\(80\)90007-4](http://dx.doi.org/10.1016/0022-1031(80)90007-4)
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 101-117.
- Rusbult, C. E., & Martz, J. M. (1995). Remaining in an abusive relationship: An investment model analysis of nonvoluntary dependence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(6), 558-571.
<http://dx.doi.org/10.1177/0146167295216002>
- Rusbult, C. E., Agnew, C. & Arriaga, X. (2011). *The Investment Model of Commitment Process*, Department of Psychological Sciences Faculty Publications.
<http://docs.lib.purdue.edu/psychpubs/26/> adresinden erişilmiştir.
- Rusbult, C. E., Kumashiro, M., Coolsen, M. K., & Kirchner, J. L. (2004). *Interdependence, Closeness, and Relationships*. içerisinde D. J. Mashek ve A. P. Aron (Ed.), *Handbook of closeness and intimacy*. Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R. (1998). The investment model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-6811.1998.tb00177.x>
- Rusbult, C. E., Verette, J., Whitney, G. A., Slovik, L. F., & Lipkus, I. (1991). Accommodation processes in close relationships: Theory and preliminary empirical evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(1), 53-78.
<http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.60.1.53>

- Sabatelli, R. M. (1999). Marital Commitment and Family Life Transitions. *Handbook of Interpersonal Commitment and Relationship Stability*, 181–192. http://dx.doi.org/10.1007/9781-4615-4773-0_10
- Sarıtaş-Atalar D., & Gençöz, T. (2015). Anne ret algısı ile psikolojik sorunlar arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(1), 40-47.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research*, 8(2), 23-74.
- Seligman, L., & Reichenberg, L. W. (2010). *Theories of counseling and psychotherapy: Systems, strategies, and skills* (3.Baskı). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971-980. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.59.5.971>
- Sommers-Flanagan, J., & Sommers-Flanagan, R.(2012). *Counseling and psychotherapy theories in context and practice: Skills, strategies, and techniques*. Publisher: John Wiley ve Sons.
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar [Structural Equation Modeling: Basic Concepts and Applications]. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Thibaut, J. W., & Kelley, H. H. (1959). *The social psychology of groups*. Oxford, England: John Wiley.
- Tomar, İ. H. (2014). *Kaynak kaybı ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide başa çıkma stratejilerinin diyardik analizi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tran, S., & Simpson, J. A. (2009). Prorelationship maintenance behaviors: The joint roles of attachment and commitment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(4), 685–698. <http://dx.doi.org/10.1037/a0016418>

- Tutarel-Kışlak, Ş. & Çavuşoğlu Ş.(2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum*, 3(9), 61-68 ISSN: 1303-0256
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2018). Boşanma İstatistikleri. Erişim: <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> adresinden erişilmiştir.
- Varan, A. (2003). *EKAR Kuramı Değerlendirme Araçlarının Türkiye Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması*. Yayınlanmamış Çalışma. Ege Üniversitesi, Psikiyatri Anabilim Dalı
- Varan, A. (2005). Relation between perceived parental acceptance and intimate partner acceptance in Turkey: Does history repeat itself? *Ethos*, 33(3), 414-426. <http://dx.doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.414>
- Varan, A., Rohner, R. P., & Eryuksel, G. (2008). Intimate partner acceptance, parental acceptance in childhood, and psychological adjustment among turkish adults in ongoing attachment relationships. *Cross-Cultural Research*,42(1), 46-56. <http://dx.doi.org/10.1177/1069397107309758>
- Voltan-Acar, N. (2012). *Grupla Psikolojik Danışmada Alıştırmalar-Deneyler*. Ankara: Nobel Yayınevi. 6.Baskı
- Weigel, D. J., Bennett, K. K., & Ballard-Reisch, D. S. (2006). Influence strategies in marriage: Self and partner links between equity, strategy use, and marital satisfaction and commitment. *Journal of Family Communication*, 6(1), 77-95. http://dx.doi.org/10.1207/s15327698jfc0601_5
- Weiss, R. S. (1975). *Marital separation*. New York: Basic Books.
- Whitton, S. W., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., & Markman, H. J. (2008). Effects of parental divorce on marital commitment and confidence. *Journal of Family Psychology*, 22(5), 789-793. <http://dx.doi.org/10.1037/a0012800>
- Wieselquist, J., Rusbult, C. E., Foster, C. A., & Agnew, C. R. (1999). Commitment, pro relationship behavior, and trust in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(5), 942-966. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.77.5.942>
- Wubbolding, R. E. (2010). *Reality Therapy*. Published: American Psychological Association.

EKLER

EK1. İlişki Bağlanımı Ölçeği

1.İBÖ									
Aşağıda evlilik ilişkinizde ilişkinize olan yaklaşımlarınıza ilişkin 7 madde yer almaktadır. Verilen maddeleri size uygunluk durumuna göre 1 ile 9 arasında değerlendirmeniz istenmektedir. Sizin için tamamen yanlış ise 1, tamamen doğru ise 9 olmak üzere arada başka bir değer alıyor ise işaretleyiniz. Bu ifadeler için doğru veya yanlış cevap yoktur. Her bir maddeyi eksiksiz doldurmanız önem arz etmektedir.	1(Hiç Katılmıyorum)	2	3	4	5	6	7	8	9(Tamamen katılıyorum)
İlişkimizin çok uzun bir süre devam etmesini istiyorum.									
Birlikte olduğum kişiyle olan ilişkiye bağlıyım.									
İlişkimiz çok yakın bir zamanda bitecek olsa çok büyük üzüntü hissetmezdim.									
Önümüzdeki yıl muhtemelen başka biriyle flört ediyor olacağım.									
Birlikte olduğum kişiye ve ilişkimize çok bağlanmış hissediyorum.									
İlişkimizin sonsuza kadar sürmesini istiyorum.									
İlişkimizin gelecekte de devam edecek bir ilişki olmasını istiyorum.(örn., birlikte olduğum kişiyle yıllarca beraber olmayı hayal ediyorum)									

EK2. Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği - Kısa Form

Yetişkin EKRÖ: Anne (Kısa Form)

Bu sayfada anne-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve annenizin siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin annenizin size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, “ Hemen hemen her zaman doğru”, “Bazen doğru”, “Nadiren doğru” veya “Hiçbir zaman doğru değil” şıklarından birini işaretleyiniz.

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
	İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	☐	☐	☐	☐

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir başbelası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

Yetişkin EKRÖ: Baba (Kısa Form)

Bu sayfada baba-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve babanızın siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin babanızın size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, “Hemen hemen her zaman doğru”, “Bazen doğru”, “Nadiren doğru” veya “Hiçbir zaman doğru değil” şıklarından birini işaretleyiniz.

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
	İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	☒	☐	☐	☐

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmem kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir başbelası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

EK3. Temel İhtiyaçlara Dayalı Eş Uyum Ölçeği

2.ETİÖ		Hiç uygun değil	Pek uygun değil	Biraz uygun	Uygun	Tamamen Uygun
Aşağıda evlilik ilişkinizde sizin için önemli olabilecek farklı ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeleri evlilik yaşamınızdaki önem durumunu düşünerek puanlayınız. Örneğin; En özgür olduğum yer eşimin yanındır ifadesine hiç katılmıyorsanız 1'i, tamamen katılıyorsanız 5' i işaretlemeniz gerekmektedir. Bu ifadeler için doğru ya da yanlış cevap yoktur. Verilen puanlar evlilik ilişkinizde önem verdiğiniz durumlar hakkında bilgi vermektedir.						
1	Eşimin yanında kendimi daha fazla güvende hissedirim	1	2	3	4	5
2	Eşimin yanındayken daha fazla kendim olurum	1	2	3	4	5
3	Eşimden aldığım destek beni hep güçlü kılar	1	2	3	4	5
4	Eşimin yanında ne ve nasıl olacağım konusunda kendimi özgür hissedirim	1	2	3	4	5
5	Eşim ile birlikte yeni bir şeyler öğreniriz	1	2	3	4	5
6	Bir ihtiyacım olduğunda eşimin bunu karşılayacağını bilirim	1	2	3	4	5
7	Eşimin sevgisi güçlükler karşısında bana yardımcı olur	1	2	3	4	5
8	İlişkimizde neyi ne kadar isteyeceğimi bilirim	1	2	3	4	5
9	En özgür olduğum yer eşimin yanındır	1	2	3	4	5
10	Eşimle birlikte keyifli zaman geçiririz	1	2	3	4	5
11	Hayatta en iyi arkadaşım eşimdir	1	2	3	4	5
12	Eşim bana değer verir	1	2	3	4	5
13	Eşim bana ben olduğum için değer verir	1	2	3	4	5
14	Eşimle birlikteyken kendimi özgür hissedirim	1	2	3	4	5
15	Eşimle her işimizi eğlenceli hale getirebiliriz	1	2	3	4	5
16	Eşim ile bir elmanın iki yarısı gibiyiz	1	2	3	4	5
17	Hayatta en önemli neşe kaynağım eşimdir	1	2	3	4	5
18	Beni ben yapan parçalardan biri eşimdir	1	2	3	4	5
19	Eşimle verdiğimiz kararlarda her ikimizin eşit söz hakkı vardır	1	2	3	4	5
20	Kendimi güvende hissetmediğim durumlarda ilk arayacağım kişi eşimdir	1	2	3	4	5

21	Evliliğimizde birbirimize üstünlük kurma çabası yoktur	1	2	3	4	5
22	Düşsem beni ilk kaldıracak kişinin eşim olduğunu bilirim	1	2	3	4	5
23	Yanında en rahat olduğum kişi eşimdir	1	2	3	4	5
24	Eşimde kendimi buldum	1	2	3	4	5
25	Eşimin yanında nasıl davranacağım konusunda özgür hissedirim	1	2	3	4	5

EK4. Kişisel Bilgi Formu

Sayın katılımcı, aşağıda sizin ve eşinizin karşılıklı olarak doldurması gereken bazı maddeler yer almaktadır. Cevaplarınız sadece araştırma için kullanılacak olup hiçbir kurum veya kuruluşla paylaşılmayacaktır. Burada önemli olan hem sizin hem eşinizin aynı ölçeği doldurmuş olması ve aynı **RUMUZ** (Örneğin; Çiçek, Böcek) kullanmış olmasıdır. Maddeleri cevaplandırma süreciniz 15-30 dakika arasında değişmektedir. Katılımınız bilimsel bir çalışmaya yardım edecektir. Araştırmamıza katıldığınız için şimdiden teşekkür ederim. Sorularınız ve araştırma sonuçlarını öğrenmek için iskın.bekar@hku.edu.tr adresi ile iletişime geçebilirsiniz.

Arş.Gör. Işkın Bekar

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesi PDR Anabilim Dalı

Dr.Öğr. Üyesi Leyla Ercan

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi PDR Anabilim Dalı

Rumuz:

Yaş:

Cinsiyet: Kadın ☐ Erkek ☐

Eğitim Durumu: İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Lisans ☐ Lisansüstü ☐

Sosyoekonomik Durum: Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek ☐

Evlilik Süresi:

Evlilikten önce flört süresi:

Çocuk sayısı:

EK5. İlişki Bağlanımı Ölçeği İzni

İlişki İstikrarı Ölçeği hk.

Gelen Kutusu x

Iskin BEKAR <iskin.bekar@hku.edu.tr>

Alıcı: aydabsahin v

11 Şubat Pzt 10:17

Hocam merhabalar,

Ben Hasan Kalyoncu Üniversitesi PDR Anabilim dalında araştırma görevisiyim. Şuan Gazi Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlikte tezli yüksek lisans yapmaktayım. Tezimin değişkenlerinden birisi ilişki istikrarı ölçeğinizin alt boyutu olan ilişki bağlanımıdır. İzininizle ölçeğinizi tezimde kullanabilir miyim ?

Saygılarımla..

Ayda Büyüksahin <aydabsahin@gmail.com>

Alıcı: ben v

11 Şubat Pzt 10:56

ölçk ekte.

iyi çalışmalar

Ayda

Iskin BEKAR <iskin.bekar@hku.edu.tr>, 11 Şub 2019 Pzt, 10:17 tarihinde şunu yazdı:

EK6. Yetişkin Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği - Kısa Form İzni

Ebeveyn **Kabul/Red** Yetişkin Formu Ölçeği için Gelen Kutusu x

Iskin BEKAR <iskin.bekar@hku.edu.tr>

Alıcı: mrymddlr ▾

11 Şubat Pzt 10:12

Hocam merhabalar,

Ben Hasan Kalyoncu Üniversitesi PDR Anabilim dalında araştırma görevlisyim. Şuan Gazi Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlikte tezli yüksek lisans yapmaktayım. Ebeveyn **Kabul/Red** tezimdeki değişkenlerimden birisi. Ölçeğinizi tezimde kullanabilir miyim ?

Saygılarımla..

Meryem Dedeler <mrymddlr@gmail.com>

Alıcı: ben ▾

11 Şubat Pzt 10:19

Merhaba hocam. Bu ölçekte prosedür biraz farklı. Öncelikle ölçeğin orijinal sahibi Ronald Rohner den copyright almanız gerekmekte. Mail adresi internette çıkan adres. O size Türkçe bilgilerini gönderecek. İyi çalışmalar dilerim.

Arş. Gör. Meryem Dedeler

Ankara Üniversitesi DTCF Klinik Psikoloji

Yanıtla

Yönlendir

**Ronald and Nancy Rohner Center
for the Study of Interpersonal Acceptance and Rejection**

**Human Development and Family Sciences, Box U-1058, University of Connecticut,
Storrs, CT 06269-1058 USA**

**Limited License
PERMISSION TO REPRODUCE FOR
LIMITED EDUCATIONAL AND RESEARCH PURPOSES**

November 4, 2019

Permission is granted to **Iskin Bekar** to reproduce and use any measures provided by Rohner Research Publications (hereinafter, "RRP") for use in a research project. In addition, in exchange for the permission granted above, Iskin agrees to supply RRP with completed research results, in whatever form, and hereby grants a license to RRP to use such research results for interpretation, citation, and archiving. Scoring and data storage is available at no cost by registering this project at <http://parscore6.appspot.com> **using a Gmail account**. Use the HELP video for assistance in scoring. Also consult with Dr. Behre.

Ronald P. Rohner, Ph.D.

Rohner Research Publications

www.rohnerresearchpublications.com

EK7. Temel İhtiyaçlara Dayalı Eş Uyum Ölçeği İzni

Ölçek izni hakkında Gelen Kutusu x

Iskin BEKAR <iskin.bekar@hku.edu.tr>

13:01 (1 saat önce)

Alıcı: Esra ▼

Merhaba, yüksek lisans tezim için Eş Temel İhtiyaçlar Ölçeğinizi kullanabilir miyim ?

Esra EKER

14:31 (1 dakika önce)

Alıcı: ben ▼

Ölçek ekte yer almaktadır.
İyi çalışmalar..

Saygılarımla

Arş. Gör. Esra Eker

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Iskin BEKAR <iskin.bekar@hku.edu.tr>, 11 Haz 2019 Sal, 13:00 tarihinde şunu yazdı:

	1	2	3	4	5
1	1	2	3	4	5
2	1	2	3	4	5
3	1	2	3	4	5
4	1	2	3	4	5
5	1	2	3	4	5
6	1	2	3	4	5
7	1	2	3	4	5
8	1	2	3	4	5
9	1	2	3	4	5
10	1	2	3	4	5

EK8. Etik Kurul Onay Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 18.09.2019-E.114809

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Ölçme Değerlendirme Etik Alt Çalışma Grubu

Sayı : 91610558-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 04.07.2019 tarih ve E.83759 sayılı yazı

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Işkın BEKAR'ın, Dr.Öğr. Üyesi Leyla ERCAN'ın** danışmanlığında yürüttüğü "**Evli Çiftlerde Hatırlanan Ebeveynlerden Kabul Görme Düzeyinin İlişki Bağlanımına Etkisi, Eş Temel İhtiyaçların Araç Rolü: Dyadik Analiz**" adlı tez çalışması ile ilgili konu Kurulumuzun **11.09.2019** tarih ve **09** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Mehtap ÇAKAN
Kurul Başkanı

Araştırma Kod No: 2019-257

Ek: 1 Liste

Ankara
Tel:0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks:0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi :<http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/>

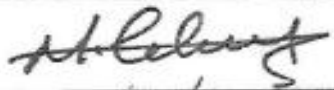
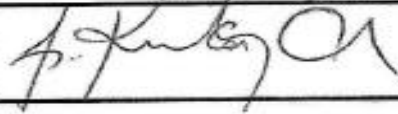
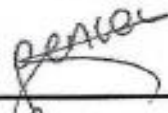
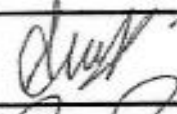
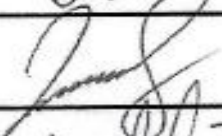
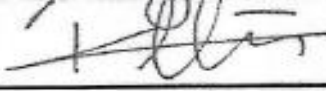
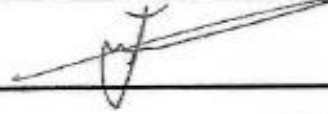
Bilgi için :Burak Çitrak
Birim Evrak Sorumlusu
Telefon No:0312 229 78 00

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ÖLÇME DEĞERLENDİRME ETİK ALT ÇALIŞMA GRUBU
KATILIM LİSTESİ

TOPLANTI TARİHİ : 11/09/2019

TOPLANTI SAYISI : 09

ADI-SOYADI	İMZA
Prof. Dr. Mehtap ÇAKAN Başkan	
Doç.Dr.İsmail KARAKAYA Başkan Yrd.	
Prof.Dr.Galip YÜKSEL	KATILAMADI
Prof.Dr.İsmet YÜKSEL	
Prof.Dr.Seçil ÖZKAN	
Prof.Dr.Cevriye TEMEL GENCER	
Prof.Dr. C. Haluk BODUR	
Prof.Dr.İbrahim DOĞAN	KATILAMADI
Prof.Dr.Aymelek GÖNENÇ	
Doç.Dr.Zehra GÖÇMEN BAYKARA	
Doç.Dr.Nihan KAFA	
Doç.Dr.İlyas OKUR	
Doç.Dr.Necdet KARASU	KATILAMADI

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..